

VANHEMPAINRYHMÄSTÄ VOIMAA

Vertaisryhmätoiminnan kehittäminen
lastensuojelun avohuollon perhetyöhön

Katja Honkaranta & Lotta Kauppinen

VANHEMPAINRYHMÄSTÄ VOIMAA

Vertaisryhmätoiminnan kehittäminen
lastensuojelun avohuollon perhetyöhön

Katja Honkaranta ja Lotta Kauppinen
Opinnäytetyö, syksy 2012
Diakonia ammattikorkeakoulu
Diak Etelä, Helsinki
Laurea -ammattikorkeakoulu, Otaniemi
Terveystieteiden tutkimuskeskus
Johtaminen perhetyössä ja perhehoitotyössä
Sosionomi (YAMK)

TIIVISTELMÄ

Honkaranta, Katja & Kauppinen, Lotta. Vanhempainryhmästä voimaa. Vertaisryhmätoiminnan kehittäminen lastensuojelun avohuollon perhetyöhön. Diak Etelä, Helsinki & Laurea, Otaniemi, syksy 2012, 123 s., 11 liitettä. Diakonia- & Laurea-ammattikorkeakoulu, Terveystieteiden edistämisen koulutusohjelma. Johtaminen perhe- ja perhehoitotyössä. Sosionomi (YAMK)

Opinnäytetyön tavoitteena oli suunnitella ja toteuttaa vertaistoimintana vanhempainryhmä perhetukikeskuksen nuorten osastolle, jossa tehdään lastensuojelun avohuollon perhetyötä. Opinnäytetyö toteutettiin kehittävänä arviontina, jonka aineistonkeruumenetelminä käytettiin havainnointia, kyselylomaketta, ryhmähaastattelua sekä reflektiota. Opinnäytetyössä arvioitiin vanhempainryhmätoimintaa, sen merkitystä vanhemmille ja osastolla tehtävälle perhetyölle sekä koottiin osaston käyttöön menetelmäkansio ryhmätoiminnan jatkoa varten.

Opinnäytetyönä suunniteltiin ja toteutettiin seitsemän vanhempainryhmää, joiden sisältö muotoutui tietyn teeman ympärille. Ensimmäinen ryhmä toimi testiryhmänä. Loput kuusi vanhempainryhmää havainnoitiin ja videoitiin, joiden lisäksi vanhemmilta kerättiin palautteiden avulla kokemuksia ryhmätoiminnasta. Ryhmien toteutuksen jälkeen työntekijät ryhmähaastateltiin heidän kuulemiseksi vanhempainryhmätoiminnasta.

Opinnäytetyön tulosten mukaan vanhempainryhmätoiminta tuki vanhempia tarjoamalla heille oman kohtaamispaikan, jossa he pääsivät vertaisten kanssa käsittelemään ja jakamaan ajatuksiaan ja kokemuksiaan. Tuloksien mukaan vanhempainryhmä tuki myös osastolla tehtävää perhetyötä. Sen avulla voitiin yhteisesti käsitellä murrosikäisten vanhempia koskettavia aiheita. Aineistosta ilmeni, että vanhempainryhmissä esiintyi runsaasti erilaista sosiaalista tukea. Merkittävintä tulos oli, että vanhempainryhmän tarjoaman tuen kautta, vanhemmat ryhtyivät arvioimaan omia kasvatustapojensa.

Vanhempainryhmätoimintaa järjestetään nuorten osastolla jatkossa työntekijöiden ohjaamana. Se tukee vanhemmuutta ja lisää monimuotoisuutta perhetyöhön. Vanhempainryhmä tarjoaa työntekijöille uudenlaisen paikan, jossa vanhemmat ja heidän tarpeensa voidaan kohdata ja huomioida herkemmin.

asiasanat: lastensuojelu, perhetyö, vertaisryhmätoiminta, vanhemmuuden tukeminen, sosiaalinen tuki, kehittävä arviointi

ABSTRACT

Honkaranta, Katja and Kauppinen, Lotta.

Strength from the Parents' Group. Developing a Peer Group Activity to the Noninstitutional Family Care.

123 p., 11 appendices. Language: Finnish. Helsinki, Autumn 2012. Diaconia University of Applied Sciences and Laurea University of Applied Sciences. Degree Programme in Health Promotion. Degree: Master of Social Services.

The aim of the study was to design and implement parents' groups as peer group activity for the family support center's unit for young persons. The unit offers non-institutional care of child welfare. The study was carried out as a developing evaluation, which data collection methods were observation, questionnaires, group interviews, and reflection. The study evaluated group activity, its importance for the parents and to the unit's family work.

Seven parents' groups were designed and implemented. Groups' contents were designed around a specific theme. First group was a test group. Remaining six groups were observed and videotaped. Parents also filled out a feedback form after every group meeting. After the parents' groups were held, seven employees from the unit of young person were interviewed.

The study results showed that the group activity supports parents by providing them their own meeting place where they share their thoughts and experiences with their peers. The results indicate that the parents' group supports the family work at the unit for young persons. Group can be way to jointly deal subjects that touch every parent of young. The research material showed that the parent's groups contained a lot of different types of social support. The most significant result was that through support from the group parents began to evaluate their own behavior and educational views.

These groups will be held at the unit in the future, because it supports parent's and gives diversity to the unit's family work. Parents' group can be a new place, where employees can meet parents and recognized their needs more sensitive.

Keywords: child welfare, family care, peer group activity, support of parenting, social support, developing evaluation

SISÄLLYS

TIIVISTELMÄ

ABSTRACT

1	JOHDANTO.....	8
2	OPINNÄYTETYÖN TAUSTA JA LÄHTÖKOHDAT	10
3	LASTENSUOJELU PERHEIDEN TUKENA JA TURVANA	12
	3.1 Sijoitus ja perhekuntoutus avohuollon tukitoimina.....	13
	3.2 Perhekuntoutuksen tarkoitus ja tavoitteet	14
	3.3 Perhekuntoutus perhetukikeskuksen nuorten osastolla	16
4	VANHEMMUUDEN TUKEMINEN RYHMÄTOIMINNALLA.....	18
	4.1 Vanhemmuuden haasteet nuoren kasvatuksessa	19
	4.2 Vertaisryhmätoiminta ja ryhmänohjaus	21
	4.3 Vertaisryhmä nuorten vanhemmille.....	22
	4.3.1 Vertaistuen merkitys.....	24
	4.3.2 Sosiaalisen tuen merkitys ja sisällöt	26
5	OPINNÄYTETYÖ ARVIOINTITUTKIMUKSENA.....	29
	5.1 Opinnäytetyöprosessi kehittävänä arviointina	31
	5.2 Arviointisuunnitelma	32
	5.3 Tutkimuskysymykset	33
	5.4 Aineistonkeruumenetelmänä monitriangulaatio	35
	5.4.1 Osallistuva havainnointi vanhempainryhmässä.....	37
	5.4.2 Palautelomake vanhemmille.....	38
	5.4.3 Työntekijöiden haastattelut vanhempainryhmätoiminnasta ...	40
	5.4.4 Reflektio osana arviointia	41
6	VANHEMPAINRYHMÄTOIMINNAN SUUNNITTELU JA TOTEUTUS	43
	6.1 Opinnäytetyöprosessi ja aikataulu	44
	6.2 Tulevaisuusverstaat vanhempainryhmän suunnittelun tukena.....	46
	6.3 Vanhempainryhmätoiminnan suunnittelu	50
	6.4 Vanhempainryhmien toteutus	52
	6.4.1 Rooli vanhempainryhmän ohjaajana	56
	6.4.2 Reflektiopäiväkirja ryhmätoiminnan arvioinnin tukena	58
	6.5 Vanhempainryhmien havainnointi	60

6.6	Palautelomakkeiden käyttö ryhmässä.....	62
6.7	Ryhmähaastattelujen toteutus.....	62
7	AINEISTON ANALYYSI.....	64
7.1	Havainnoinnin analyysi	64
7.1.1	Havainnointiaineiston litterointi	65
7.1.2	Havainnointiaineiston sisällönanalyysi.....	66
7.1.3	Havainnointiaineiston kvantifiointi.....	70
7.2	Palautelomakkeiden analyysi.....	70
7.3	Ryhmähaastattelujen analyysi	71
8	TULOSTEN TARKASTELU.....	75
8.1	Vanhempien taustatiedot	75
8.2	Sosiaalinen tuki ja osallisuus vanhempainryhmissä.....	76
8.2.1	Emotionaalisen tuen osoittaminen.....	80
8.2.2	Tiedollisen tuen esiintyminen	82
8.2.3	Välineellisen tuen ilmeneminen	84
8.2.4	Arviointituen ilmeneminen ryhmissä	84
8.2.5	Muu vertaistuki vanhempien keskuudessa	86
8.2.6	Osallisuuden ilmeneminen ryhmissä	89
8.2.7	Äitien ja isien vastausten erot.....	90
8.3	Vanhempien palaute ryhmätoiminnasta ja -ohjauksesta.....	92
8.4	Työntekijöiden näkemykset vanhempainryhmätoiminnasta	94
8.4.1	Vanhempia tukeva ja nuoria hyödyttävä ryhmä.....	94
8.4.2	Ryhmä tukee nuorten osaston perhetyötä ja toimintaa.....	97
8.5	Vanhempainryhmätoiminnan sisäistä tarkastelua	99
9	JOHTOPÄÄTÖKSET.....	101
9.1	Vanhempainryhmän monimuotoinen tuki.....	101
9.2	Vanhempainryhmän välittömät vaikutukset.....	103
9.3	Vanhempainryhmän pitkäaikaisvaikutukset	105
9.4	Reflektiivinen ajattelu vanhempainryhmätoiminnasta.....	106
9.5	Kehittämisehdotukset.....	108
10	POHDINTA.....	111
10.1	Opinnäytetyön luotettavuus.....	112
10.2	Opinnäytetyön eettisyys	114
10.3	Lopuksi.....	118
LÄHTEET	.....	119

LIITTEET:

LIITE 1. Vanhempainryhmä –tiedote.....	125
LIITE 2. Lupa-anomus vanhempainryhmän havainnointiin ja videointiin.....	126
LIITE 3. Palautelomake.....	127
LIITE 4. Teemahaastattelukysymykset työntekijöille.....	129
LIITE 5. Vanhempainryhmä: Nuoren kasvu ja kehitys	130
LIITE 6. Vanhempainryhmä: Nuoren itsenäistyminen	135
LIITE 7. Vanhempainryhmä: Mediakasvatus.....	141
LIITE 8. Vanhempainryhmä: Päihdekasvatus	147
LIITE 9. Vanhempainryhmä: Kodin rajat ja säännöt.....	153
LIITE 10. Vanhempainryhmä: Vanhemman ja nuoren vuorovaikutus	157
LIITE 11. Vanhempainryhmä: Vanhemmuuden tunteet	161

1 JOHDANTO

Elämme muutosten yhteiskunnassa, jossa valmistaudutaan suurten ikäluokkien eläköitymiseen sekä rakenneuudistuksiin kehittämällä organisaatioita ja palveluja toimimaan entistä tehokkaammin. Kumpusalo (1991, 125) on todennut jo edellisen laman kynnyksellä sosiaali- ja terveydenhuollon olleen suurten haasteiden edessä ja pitäisi pystyä entistä paremmin yksilöllisillä palveluilla vastaamaan väestön tarpeisiin ja toisaalta pystyttävä tehostamaan työtä. Elämme jälleen samankaltaisten haasteiden edessä ja kysymys kuuluukin, kuinka pystytään parhaiten tarjoamaan sosiaalista tukea niitä kipeimmin tarvitseville. Muutoksia ei kuitenkaan voida toteuttaa ihmisten hyvinvoinnin kustannuksella eikä varsinkaan heikompiensaisten asemaa heikentämällä, mikä tulisi muistaa erityisesti lastensuojelutyössä.

Lapset ja perheet ovat esiintyneet viime aikoina sekä kiinnostuksen että huolen kohteina. Mediassa on muun muassa käsitelty näkyvästi perhesurmia, jotka ovat herättäneet keskustelua lasten kaltoinkohtelusta ja perheiden pahoinvoinnista. Huolta kannetaan vanhemmuuden katoamisesta, vanhempien uusavuttomuudesta, kiireestä ja väsymisestä sekä rajojen asettamisen vaikeuksista. Yleisissä keskusteluissa on tuotu esille perheiden moninaiset ongelmat, jotka heijastuvat lasten ja nuorten pahana olona ja turvattomuutena. Lasten huostaanotot ovatkin vuosi vuodelta lisääntyneet ja eniten ovat lisääntyneet murrosikäisten huostaanotot. Terveiden ja hyvinvoinninlaitoksen (2011) mukaan vuonna 2010 avohuollon piirissä oli 78 500 lasta tai nuorta ja kodin ulkopuolelle oli sijoitettuna 17 064 lasta ja nuorta.

Lastensuojelun asiakkuuksien jatkuvasti lisääntyessä, on syntynyt tarve kehittää palveluja vastaamaan entistä paremmin perheiden tarpeita ja ongelmiin pyritään puuttumaan entistä varhaisemmassa vaiheessa. Lastensuojelulain tavoitteena onkin painottaa toimenpiteitä avohuoltoon, lapsi- ja perhelähtöisiin menetelmiin, lasten ja perheiden osallisuuden tukemiseen sekä vanhempien tukemiseen heidän kasvatustehtävässään. Lastensuojelulain (37§) mukaisesti lapselle tai nuor-

relle voidaan tarvittaessa järjestää avohuollon tukitoimena kuntouttavaa perhehoitoa yhdessä hänen vanhempansa kanssa.

Opinnäytetyömme toteutetaan pääkaupunkiseudulla sijaitsevan perhetukikeskuksen nuorten osastolla, jossa järjestetään lastensuojelun avohuollon perhekuntoutusta. Perhekuntoutuksen tavoitteena on vahvistaa vanhemmuutta ja lisätä perheen hyvinvointia, jotta nuoren elämänlaatu paranisi. Osastolla tehtävän perhetyön päätavoitteena on nuoren kasvun ja kehityksen turvaaminen yhteistyössä vanhempien kanssa.

Terveysten edistämisen laatusuosituksissa (2006, 64–65) todetaan olevan tärkeää vahvistaa tukea tarvitsevia perheitä ja vanhempia kasvatuksessa. Opinnäytetyön tavoitteena on kehittää osastolla tehtävän perhetyön tueksi nuorten vanhemmille vertaisryhmätoiminta, joka tarjoaa tukea vanhemmille sekä monipuolistaa perhetyötä. Laatusuosituksissa käytännön toimenpiteiksi on suositeltu muun muassa toiminnan organisoimista juuri vanhempainryhmien perustamista ja puitteiden luomista vanhempien vertaistuen syntymiseksi. Vanhemmuuden tukeminen on olennaista, sillä lasten ja nuorten hyvinvointi on ensisijaisesti riippuvainen vanhemmista ja heidän hyvinvoinnistaan.

Kehittämämme vanhempainryhmän tarkoituksena on tarjota nuorten vanhemmille oma kohtaamispaikka, jossa he pääsevät vertaisten kesken jakamaan sosiaalista tukea ennalta suunniteltujen teemojen kautta. Vanhempainryhmätoimintaa kannattelevien tekijöiden, kuten toimivan ryhmänohjauksen ja -sisältöjen puitteissa on mahdollista tukea vanhempia ja vahvistaa heidän osallisuutta perhekuntoutuksessa. Vanhempainryhmässä vanhemmat voivat tuoda vapaammin esille omia näkemyksiään ja kokemuksiaan sekä jakaa keskenään kasvatuksellisia vinkkejä. Vanhempainryhmän tarkoituksena on myös tukea osastolla tehtävää perhetyötä tarjoamalla työntekijöille ryhmämuotoinen työmenetelmä, jonka avulla vanhempien kanssa voidaan yhteisesti käsitellä murrosikäisiä vanhempia koskettavia aiheita.

2 OPINNÄYTETYÖN TAUSTA JA LÄHTÖKOHDAT

Opinnäytetyön toimintaympäristönä toimi pääkaupunkiseudulla sijaitseva perhetukikeskus, jossa järjestetään avohuollon perhekuntoutusta lapsille, nuorille ja heidän perheilleen lastensuojelulain 37§:n mukaisesti, sijoituksen turvin. Avohuollon tukitoimena järjestettävä sijoitus tarkoittaa, että sijoitus pohjautuu vapaaehtoisuuteen ja sen edellytyksenä on perheen oma halukkuus löytää muutos tilanteeseen. Sijoitukset perhetukikeskuksessa ovat lyhytkestoisia, mutta työskentely perheiden kanssa intensiivistä.

Perhetukikeskuksen nuorten osastolla perhetyö suunnitellaan ja toteutetaan yksilöllisesti perheen tarpeiden ja toiveiden mukaisesti. Tämä edellyttää perheeltä motivaatiota ja sitoutumista sijoitusjaksolle. Perhetyö sisältää viralliset kuntoutusjakson neuvottelut, viikoittaiset vanhempain- ja perhetapaamiset erilaissa kokoonpanoissa, kotikäynnit sekä yhteydenpidon vanhempien kanssa. Yhteisissä nuoren tai koko perheen kanssa pidettävissä keskusteluissa on tarkoitus tarjota yksilöllistä tukea juuri kyseiselle perheelle heidän elämäntilanteeseensa.

Nuorten osaston vanhemmilla on mahdollisuus osallistua perhetukikeskuksessa järjestettävään, yhteiseen vanhempainvertaisryhmään. Vanhemmat eivät ole kuitenkaan kokeneet saaneensa itselleen tukea tästä ryhmästä, sillä heidän mielestään siellä käsitellään enimmäkseen pikkulapsiperheiden problematiikkaa. Nuorten osaston työntekijät ovat kuitenkin nähneet tarpeen vanhempien välisen vertaisuuden hyödyntämiselle, sillä vanhempien satunnaisissa tapaamisissa on syntynyt hedelmällisiä keskusteluja, joita olisi tuottavaa päästä käsittelemään ohjatussa ympäristössä. Perinteisen yhden perheen tukemisen rinnalle osastolla kaivataan ryhmämuotoista työskentelyä, jossa vanhempien välisellä vertaistuellalla olisi merkittävä osuus.

Nuorten osastolla vertaisryhmätoimintaa on jo aiemmin yritetty käynnistellä heikoin tuloksin, sillä toiminnasta puuttui suunnitelmallisuus ja jatkuvuus. Vanhempien osallistuminen ryhmään oli vapaaehtoista, mikä näkyi poissaoloina ryh-

mässä ja tapaamisten peruuntumisina. Vanhempia ei saatu motivoitua mukaan järjestettyyn toimintaan, eikä vertaisryhmätoimintaa saatu vakiinnutettua osaksi osaston perhetyötä.

Sosiaali- ja terveydenhuollon kansallisessa kehittämissuunnitelmassa (KASTE) (2012, 22) on määritelty, että lapsiperheiden palveluja tulisi kehittää entistä asiakaslähtöisemmiksi. Erityisenä tavoitteena on vähentää eriarvoisuutta, vahvistaa ehkäisevää lastensuojelua sekä vähentää huostaanottojen tarvetta. Oleellista on myös vahvistaa hyvinvointia edistävää ja ongelmia ehkäisevää toimintaa sekä lisätä palvelujen kustannusvaikuttavuutta.

Opinnäytetyömme sai alkunsa, kun nuorten osaston vastaava ohjaaja pyysi meitä suunnittelemaan ja toteuttamaan vanhemmille säännöllisesti järjestettävän vertaisryhmätoiminnan. Osaston työntekijöiltä puuttui aika, resurssit sekä motivaatio ryhmätoiminnan kokonaisvaltaiseen suunnitteluun sekä toteutukseen. Koimme vertaisryhmätoiminnan kehittämisen mielenkiintoiseksi ja haasteelliseksi opinnäytetyön aiheeksi, joten tartuimme tarjottuun ideaan.

Opinnäytetyö vastaakin monella tavalla KASTE -ohjelman suosituksiin sekä vastaavan ohjaajan toiveisiin. Vanhempainryhmätoiminnalla pyritään ensisijaisesti asiakaslähtöisempään työskentelyyn. Ryhmä tarjoaa vanhemmille turvallisen ympäristön, jossa he saavat ammattilaisen hienovaraisessa ohjauksessa jakaa kokemuksiaan vertaisten kanssa. Ryhmässä vanhemmat voivat käsitellä nuoruuteen ja vanhemmuuteen liittyviä ilmiöitä ja mahdollisesti saada vertaisiltaan vastauksia kasvatuksellisiin pulmakoihin. Tavoitteena on saada vanhemmat aktiivisemmiksi osallistujiksi nuorten sijoitusprosesseihin. Ryhmämuotoisella menetelmällä pyritään lisäksi säästämään työntekijöiden resursseja ja näin lisäämään kustannustehokkuutta.

Opinnäytetyön osatavoitteena on luoda osaston käyttöön menetelmäkansio, jonka avulla nuorten osaston työntekijät voisivat jatkossa itse järjestää vanhempainryhmätoimintaa helposti ja vaivattomasti. Tavoitteena on kehittää nuorten osastolle vanhemmille suunnattu vertaisryhmätoiminta strukturoiduksi työmenetelmäksi, joka tukee toiminnallaan osastolla tehtävää perhetyötä.

3 LASTENSUOJELU PERHEIDEN TUKENA JA TURVANA

Lapsuus nähdään tärkeänä elämänvaiheena ja yhteiskunnan tehtävänä on turvata jokaiselle lapselle mahdollisuus turvalliseen kasvuun ja kehitykseen sekä virikkeelliseen ympäristöön. (Järvinen, Lankinen, Taajamo, Veistilä & Virolainen 2007, 55.) Lasten ja nuorten hyvinvoinnin edistäminen on haastava tehtävä niin lasten vanhemmille kuin sosiaali- ja terveysalan ammattilaisille, koska lasten ja nuorten elinympäristöt sekä ajatusmaailmat ovat moninaisia. Kun vanhempien omat voimat ehtyvät, he tarvitsevat apua ja muita vastuunkantajia avukseen. Tuen antajina voivat toimia omaisten lisäksi muu lähiyhteisö tai julkisen, yksityisen sekä kolmannen sektorin toimijat. Lähiverkoston aukkojen paikkaamiseksi lapsiperheet tarvitsevat toimivan palvelukokonaisuuden, jonka avulla perheille sopiva ja tukea tarjoava palvelu löytyy. Riittävien peruspalveluiden avulla pystytään tukemaan lasten ja nuorten sekä perheiden hyvinvointia ja terveyttä. (Helminen 2006, 29, 204.)

Lastensuojelupalvelut koostuvat lapsi- ja perhekohtaisesta prosessista, jossa sovitaan yhteen lapsen etuun ja tarpeeseen vastaavan tuen ja palvelujen kokonaisuutta. Tilannetta seurataan, selvitetään ja arvioidaan jatkuvasti yhteistyössä perheiden kanssa. Lastensuojelun sosiaalityöntekijä räätälöi asiakaskohdaisen avohuollon palvelukokonaisuuden, vastaa prosessin kuljettamisesta ja käyttää apunaan esimerkiksi lastensuojelullista perhetyötä, jonka avulla huostaanottojen toivotaan vähentyvän. (Heino 2008, 17–19; Järvinen ym. 2007, 12.)

Lastensuojelussa työtä tehdään yhdessä ihmisten kanssa ja työ perustuu inhimillisiin kohtaamisiin ja yhteyksien rakentamiseen. Työ on kaikilla tasoilla suhdeperustaista ja se paikantuu suhteisiin: lapsen suhde vanhempiinsa, vanhempien väliset suhteet, työntekijän ja asiakkaan väliset suhteet, moniammatillisen yhteistyö tahojen väliset suhteet. Kun kotiin viety apu ei turvaa lapsen kehitystä, lapsen arki järjestetään sijoituksen mukaisesti lapsen kodin. (Heino 2008, 17–19.)

3.1 Sijoitus ja perhekuntoutus avohuollon tukitoimina

Lastensuojelun periaatteena on ensisijaisesti käyttää avohuollon tukitoimia, jos lapsen etu ei vaadi jyrkempiä ratkaisuja kuten huostaanottoa. Sosiaalihuollossa on ryhdyttävä viipymättä avohuollon tukitoimiin, jos lapsen kasvuolosuhteet vaarantavat tai eivät turvaa tai lapsi itse omalla käyttäytymisellään vaarantaa terveyttään tai kehitystään. Avohuollon tukitoimien on tarkoituksena edistää ja tukea lapsen myönteistä kehitystä sekä tukea ja vahvistaa vanhempien kasvatustaitoa. Lapsi voidaan esimerkiksi sijoittaa avohuollon tukitoimenpitein lastensuojelulaitokseen, jossa tehdään ehkäisevää lastensuojelutyötä. Tämän sijoitusjakson tavoitteena on, että lapsi voi palata kotiin. Sijoituksen tulisi tapahtua ensisijaisesti siten, että lapsi sijoitetaan yhdessä vanhempansa tai muun kasvatuksesta vastaavan henkilön kanssa. Joskus lapsi voidaan kuitenkin sijoittaa yksin. Tällainen sijoitus vaatii lapsen huoltajan ja 12 vuotta täyttäneen lapsen suostumuksen. (Lsl 12.2.2010/88.)

Avohuollon sijoituksen tulee olla suunnitelmallista ja sille tulee asettaa tavoitteet. Sijoituksen tarkoituksena voi olla esimerkiksi lapsen tuen tarpeen arviointi, lapsen kuntouttaminen tai lapsen huolenpidon järjestäminen väliaikaisesti huoltajan sairauden tai muun vastaavaan syyn vuoksi. Avohuollon tukitoimena tapahtuvan sijoituksen aikana lapsen huolto ja hänen asioistaan päättäminen säilyvät kokonaan huoltajalla ja huoltaja päättää muun muassa lapsen henkilökohtaisista asioista. Avohuollon sijoitus on lakkautettava heti, jos huoltaja tai 12 vuotta täyttänyt lapsi sitä vaatii. (Saastamoinen 2008, 58–60; Lsl 12.2.2010/88.)

Lastensuojelullisen kuntoutuksen taustalla ovat usein kasvatus- ja lastenhoito-ongelmat, vanhempien elämäntilanteeseen ja vanhemmuuteen liittyvät syyt sekä vanhemman tai nuoren mielenterveys- ja päihdeongelmat. Avohuollon tukitoimena tehty kuntoutus toteutetaan sijoittamalla lapsi tai nuori tuentarvetta arvioivaan tai kuntouttavaan perhehoitoa tai laitoshoidon tarjoavaan palvelun piiriin esimerkiksi perhetukikeskukseen, jossa toteutetaan lastensuojelulain mukaista perhekuntoutusta. Sijoituksen turvin toteutettu perhekuntoutus voi olla yhdessä perheen kanssa arkielämän taitojen opettelua ja tukemista. Perhekuntoutuksen tarkoituksena on etsiä ja ottaa käyttöön perheen voimavaroja, vahvistaa per-

heen vuorovaikutusta sekä auttaa vanhempia löytämään iloa lapsistaan. Työkentely on suunnitelmallista ja perheen tarpeisiin räätälöityä. Perhekuntoutuksen tausta-ajatuksena on näkemys perheen ja vanhempien ensisijaisuudesta lapselle tai nuorelle. Kuntouttava perhetyö on ehkäisevää lastensuojelutyötä, joka sisältää suunnitelmallista ja tavoitteellista perheen tilanteen selvittelyä ja sovittuihin muutoksiin tukemista. Perhekuntoutukseen kuuluu myös olennaisena osana yhteistyö ja verkostoituminen perheen läheisten ja perheen kanssa työskentelevien ammattilaisten kanssa. (Järvinen ym. 2012, 87; Pärnä 2010, 46–47; Saastamoinen 2008, 56–57.)

3.2 Perhekuntoutuksen tarkoitus ja tavoitteet

Perhekuntoutuksessa lapset ja vanhemmat nähdään oman elämänsä aktiivisina osallistujina, toimijoina ja vaikuttajina. Perhekuntoutuksessa tavoitteellinen toiminta tarkoittaa työntekijöiden kykyä kuljettaa asiakkaan prosessia kohti yhdessä sovittuja tavoitteita. Perheiden toimintakyvyn nähdään koostuvan kaikkien perheenjäsenten toimintakyvystä, jaksamisesta sekä kyvyistä ratkaista erilaisia perheen kohtaamia muutoksia ja haasteita. Perhekuntoutuksessa tehtävä työ sisältää lapsen edun huomioimista kaikissa tilanteissa, lapsen ja vanhemman kuuntelemista, vanhemmuuden taitojen vahvistamista, perheenjäsenten yhteisten tavoitteiden ja keinojen löytämistä sekä yleisestikin tiedon jakamista, ohjausta ja opastamista. Työntekijän ammattitaitoa on se, miten hän huomioi ja tukee perheenjäseniä kuntoutumisprosessin aikana. (Järvinen ym. 2012, 86; Laine, Heino & Pärnä 2010, 143–144; Pärnä 2010, 47.)

Perhetukikeskuksessa tehtävän perhekuntoutuksen päätavoitteena on lapsiperheiden tukeminen ja kuntouttaminen vaikeissa elämäntilanteissa ja sen kautta pyritään edistämään ja tukemaan kodin olosuhteiden vuoksi vaikeuksissa olevien lasten ja nuorten mahdollisimman hyvää kasvua ja kehitystä. Perhekuntoutukseen osallistuu koko perhe, kuitenkin niin että lapsen tarpeet ovat etusijalla. Koko perhe tai vain perheen lapsi voi olla sijoitettuna perhetukikeskukseen, jos-

sa jokaiselle perheenjäsenellä on mahdollisuus saada monipuolisia palveluja moniammatillisen tiimin asiantuntemuksella. (Järvinen ym. 2012, 86; Rönkkö & Rytönen 2010, 34.)

Järvisen ym. (2012, 87) mukaan lastensuojelun asiakkailta ongelmat ovat usein kasautuneita ja kärjistyneitä. Näille perheille on tarjottu yleensä erilaisia sosiaali- ja terveystalvaeluja, mutta koko perheen suunnitelmallinen tukeminen on voinut jäädä toteutumatta. Syitä perhekuntoutuksen aloittamiseen voivat olla huoli vanhempien jaksamisesta, päihde- tai mielenterveysongelmat, perheväkivalta, vuorovaikutusongelmat, koulunkäyntivaikeudet, käytöshäiriöt sekä kasvatukseen liittyvät ongelmat. Lisäksi perheessä voi esiintyä ongelmia arkirutiineissa ja vuorokausirytmisissä ja vanhemmilla voi olla vaikeuksia lasten tarpeiden tunnistamisessa. Lapsen näkökulmasta perhekuntoutuksella tavoitellaan perheen myönteisten vuorovaikutussuhteiden vahvistamista ja selkiintymistä, turvallisuutta arkeen ja siihen että aikuiset tekevät lapsen edun mukaisia ratkaisuja.

Perhekuntoutusjakson alussa perhe määrittelee yhdessä työntekijöiden kanssa konkreettiset tavoitteet sijoitusjaksolle. Tavoitteet eivät saa olla liian jäykkiä ja sitovia, vaan perheen tulee pystyä sitoutumaan niihin ja niitä pitää pystyä tarpeen tullen arvioimaan uudelleen. Perhekuntoutusjaksolle asetettuja yleisiä tavoitteita ovat muun muassa arjen sujuvuuden paraneminen, myönteisten ja lapsen tai nuoren kehitystä tukevien vuorovaikutustaitojen vahvistuminen, vanhempien kasvattajan taitojen vahvistuminen ja arkielämän taitojen kehittyminen (Laine, Heino & Pärnä 2010, 143–144.) Perhekuntoutuksen suunnitelmallisuus ja tavoitteellisuus edellyttävät sekä perheeltä että työntekijöiltä sitoutumista ja motivaatiota yhteiseen työskentelyyn. Perhekuntoutusjakson loputtua on myös arvioitava, millaista tukea perhe mahdollisesti tarvitsee perhekuntoutuksen jälkeen. (Järvinen ym. 2012, 87–88.)

3.3 Perhekuntoutus perhetukikeskuksen nuorten osastolla

Opinnäytetyöympäristönä toimiva perhetukikeskus koostuu kolmesta osastosta: perheosasto, pienten lasten osasto (3–12-vuotiaille) ja nuorten osasto (13–17-vuotiaille). Nuorten osastolla, jossa opinnäytetyö toteutetaan, työskentelee vastaavan ohjaajan lisäksi seitsemän kolmivuorotyötä tekevää ohjaajaa. Ohjaajan työnkuvaan kuuluu päivittäinen tuen ja ohjauksen tarjoaminen nuorille sekä tiivis yhteistyö asiakasperheiden ja heidän verkostojensa kanssa. Nuoren ja perheen yhteistyötahoja ovat muun muassa sukulaiset, koulut, nuorisopsykiatriset poliklinikat, perhetyöntekijät ja sosiaaliohjaajat. Lisäksi ohjaajat ovat mukana toteuttamassa ja ohjaamassa perhetukikeskuksessa pidettäviä erilaisia ryhmiä, kuten poikaryhmää ja nuorten ryhmää.

Perheet aloittavat sijoitusjakson perhetukikeskuksessa avohuollon tukitoimena vapaaehtoisuuteen perustuen, mutta jakson aikana heiltä vaaditaan sitoutumista sijoitusjaksolle asetettuihin tavoitteisiin. Asiakkuuden pituus ja jakson tavoitteet räätälöidään yhdessä perheen, alueen sosiaalityöntekijän ja perhetukikeskuksen työntekijöiden kanssa. Sijoitus perhetukikeskuksessa kestää keskimäärin noin 3–6 kuukautta. Sijoitusjakso päätetään suunnitelmallisesti ja jakson loppupuolella työ painottuu kotona tehtävään työhön, jonka aikana ohjaajat tukevat nuorta ja tämän vanhempia perhetyön voimin, jotta nuori voi palata turvallisesti kotiinsa.

Nuorten osaston jokaisella ohjaajalla on omaohjattavanaan 1–3 nuorta. Omaohjaaja on henkilö, joka toimii nuoren sijoitusjaksolla ikään kuin tämän omana työntekijänä, joka muun muassa tapaa nuorta ja tämän perhettä sekä osallistuu erilaisiin neuvotteluihin ja tapaamisiin. Omaohjaajat työskentelevät työporeittain perheiden kanssa ja räätälöivät yhteistyössä perheiden kanssa tuloneuvottelussa sovittujen tavoitteiden mukaisesti suunnitelman sijoitusjakson ajalle. Nuorten osastolla omaohjaajat tekevät intensiivistä perhetyötä nuoren ja tämän vanhempien kanssa sekä pitävät yhteyttä muihin yhteistyötahoihin.

Nuoren sijoitus aiheuttaa usein suuria pettymyksiä ja häpeän tunteita vanhemmille, ja se voi aiheuttaa perheessä kriisin. Tärkeä osa sijoitusjakson perhetyötä on vahvistaa perheenjäsenten voimavaroja. Työskentelyllä pyritään siihen, että

vanhemmat näkisivät sijoituksen uutena mahdollisuutena omalle ja nuoren kasvulle sekä heidän vuorovaikutuksen tukemiselle. (Järvinen ym. 2012, 84.) Tämän vuoksi osastolla on pyritty luomaan ilmapiiri, jossa nuoren ja hänen perheensä on mahdollista tuoda avoimesti esille tunteitaan ja oppia sanoittamaan vaikeitakin asioita. Luottamusta ja toimivaa yhteistyötä nuoren, perheen ja työntekijöiden välille ei synny, jos dialogi ei ole avointa ja eri osapuolten välille ei synny arvostusta ja kunnioitusta toista kohtaan. Onnistuneen sijoituksen kannalta toimiva ja avoin yhteistyö nuoren, perheen ja työntekijöiden välillä on välttämätöntä, jotta voidaan eheyttää nuoren ja vanhemman välistä vuorovaikutussuhdetta ja tukea vanhempia kasvatuksessa.

Järvinen ym. (2012, 88) kuvailevat kuntouttavaa perhetyötä tavalla, joka kuvaa onnistuneesti myös nuorten osastolla tehtävää perhetyötä:

Lastensuojelun kuntouttava perhetyö on vastuullista, vaativaa ja monimuotoista perheiden tukemista, auttamista, hoivaamista, asioihin puuttamista ja ongelmien ratkaisemista. Työssä on aina mukana tuen lisäksi vahvasti myös kontrolli. Perhetyöntekijän (omaohjaajan) tehtävänä on avoimesti tarkkailla ja arvioida perhettä lastensuojelullisesta näkökulmasta.

4 VANHEMMUUDEN TUKEMINEN RYHMÄTOIMINNALLA

Kaikilla lapsilla on oikeus hyvään ja turvalliseen lapsuuteen ja läsnä oleviin välittäviin vanhempiin, jotka hyväksyvät, kannustavat ja pitävät heistä huolta. Perhekuntoutukseen saapuessaan vanhemmat ovat kohdanneet eteen tilanteita, joissa he eivät ole aina kasvatuksellisesta näkökulmasta pärjäneet. Tämän myötä heille itselleen ja viranomaisille on noussut huoli vanhempien jaksamisesta ja pärjäämisestä kasvattajina. (MLL i.a.)

Perhetukikeskuksessa tehdään työtä perheen hyvinvoinnin tukemiseksi sekä ongelmien ratkaisemiseksi. Perhekuntoutukseen tulevilla perheillä ongelmat liittyvät yleisesti nuoruuteen ja vanhemmuuteen. Nuoruuden kehitystehtävät ja niihin liittyvät haasteet ovatkin osaston vanhempia yhdistävä tekijä. Vanhemmille päätettiin toteuttaa vertaisryhmä, että vanhemmat voisivat jakaa kokemuksiinsa muiden samassa tilanteessa olevien vanhempien kanssa.

Laimio & Karnell (2010, 13–14) kuvaavat hyvin vertaisryhmätoimintaa, jota haluamme opinnäytetyön kautta toteuttaa nuorten osastolla. Kuvaus perustuu Katzin & Benderin (1976) määritelmään vertaisryhmistä:

Vertaisryhmät kokoavat yhteen ihmisiä, joilla on samantyyppinen ongelma. Vertaisryhmässä osanottajat pyrkivät löytämään ratkaisuja ongelmiinsa ja sopeutumaan elämäntilanteeseensa ilman ammattimaista apua ja oman hyödyn tavoittelua. Ryhmän säännöt pohjautuvat yhdenvertaisuuteen, yhteistyöhön sekä keskinäiseen tukeen. Vertaisryhmien jäsenet saavat uusia kokemuksia sekä kehittyvät henkisesti. Myös heidän empatiakykynsä sekä solidaarisuutensa kehittyvät sosiaalisen tuen myötä. Ryhmän jäsenet ovat toinen toisilleen esimerkkejä siitä, miten eri tavoin ongelmia voi ratkaista.

Nuorten osaston vertaisryhmätoiminnalla pyritään tarjoamaan vertaistukea samankaltaisessa elämäntilanteessa oleville vanhemmille. Vertaistuki voi tarjota uusia kokemuksia ja näkökulmia sekä oivalluksia perheiden elämäntilanteeseen. Parhaimmillaan vanhempien vertaistuki voi helpottaa vanhempien kokemaa kasvatuksellista kuormitusta, vahvistaa vanhemmuuden taitoja, lisätä itsetuottamusta vanhempana sekä kasvattajana. Vertaisryhmän myötä vanhempi voi myös oppia paremmin ymmärtämään nuortaan ja löytämään keinoja miten toimia oman nuorensa kanssa. (Laine, Heino & Pärnä 2010, 156.)

4.1 Vanhemmuuden haasteet nuoren kasvatuksessa

Vanhempana oleminen on elämän tärkein tehtävä. Vanhemmuus ei toteudu itsestään eikä kukaan ole syntyjään kykenevä vanhemmuuteen vaan siihen kasvettava. Vanhemmuuden vastuullisuuteen sisältyy halu sitoutua lapsen ja nuoren tukemiseen kasvun ja kehityksen eri vaiheissa. Lasten ja nuorten kasvatuksessa on kyse rakkaudesta ja rajoista, läsnäolosta ja välittämisestä. Lapsen kasvua täytyy osata seurata herkästi ja lasta on kuultava sekä kannustettava kasvun eri vaiheissa. Vanhempana olemisen ydin on se, kuinka vanhempi tulee toimeen lapsensa kanssa ja että hän osaa myös asettaa lapselle rajoja. (Kaimola 2005, 14–15)

Vanhemmuus on vastuullinen tehtävä, sillä nuoren hyvinvointi on vanhempien varassa. Vanhempana toimiminen onkin ensiarvoinen rooli nuoren kehityksessä ja kasvussa, sillä vanhemmuuden katsotaan olevan nuoren ja vanhemman välisen suhteen perusta. Lapsen lähestyessä murrosikää myös vanhemmuus joutuu murrokseen, sillä aikaisemmat toimintamallit eivät enää tehoa ja oma lapsi saattaa tuntua erilaiselta ihmiseltä. (Joronen 2006, 40–44.) Vanhemmuus on siis haasteellinen tehtävä ja se vaatii onnistuakseen paneutumista, vanhemmuuden arvostamista sekä tukea kumppanilta ja lähipiiriltä. Vanhemmuudessa tarvitaan emotionaalista ja tiedollista tukea, jotta vanhemmat voisivat antaa parhaat lähtökohdat nuoren tulevalle elämälle ja jotta he voisivat toimia tasapainoisina roolimalleina nuorelle. (Kaimola 2005, 14–15.)

Vanhemmuudessa vanhemman täytyy tehdä parhaansa, mutta siinä ei voi kukaan kuitenkaan onnistua täydellisesti. Niinpä puhutaankin riittävän hyvästä vanhemmuudesta, joka perustuu aikuisen kykyyn rakentaa perheessä nuoren kehitystä tukeva tunneilmapiiri. Vanhemmuus pitää sisällään osa-alueita, joissa voi aina ja kannattaakin kehittää itseään, nuoren edun nimissä. Paras tapa pitää huolta nuoresta on huolehtia omasta henkisestä hyvinvoinnista ja parisuhteesta. Vanhemman tyytyväisyys omaan elämään välittyy nuorelle ja luo hänelle turvallisuutta. (Kaimola 2005, 15.) Vanhemman on myös hyvä tietää ja tunnistaa nuoren eri kehitysvaiheet, jotta hän voi paremmin ymmärtää murrosikäistä teini-myrskyssä ja sitä mitä nuori tarvitsee vanhemmiltaan.

Suhde murrosikäiseen nuoreen vaatii joustavuutta ja lujaa aikuisuutta, jota vasten nuori voi turvallisesti vastustaa ja taistella. Nuori tarvitsee vanhemmiltaan keskusteluyhteyttä, seuraa sekä selkeitä ja perusteltuja mielipiteitä ja periaatteita. Usein vanhemmilla saattaa olla varsin stereotyyppinen käsitys nuoruudesta ja aikuistumisesta. Vanhempien tunne-elämä voi joutua kovaankin myllerrykseen, kun oma lapsi muuttuu nuoreksi aikuiseksi ja alkaa kapinoida ja käyttäytyä erilaisesti. Osa vanhemmista pelkää sekä nuoren menettämistä että hänen voimaansa, jotka purkautuvat niin sanallisina kuin fyysisinä purkauksina. Koska kasvatuskulttuurit muuttuvat, voivat vanhemmat olla avuttomia nuoressa tapahtuvien muutosten edessä. (Rönkkö & Rytönen 2010, 138–139.)

Rönkön ja Sallisen (2008, 64) mukaan nuoren kehityksen tukemisen kannalta keskeistä on se, miten hyvin perheyhteisö vastaa kehittyvän nuoren tarpeisiin. Tätä hankaloittaa se, että nuori haluaa vanhemmiltaan lisää etäisyyttä ja omaa päätäntävaltaa, mutta toisaalta nuori kuitenkin hakee ja tarvitsee vanhemmiltaan läheisyyttä, avointa keskustelua ja samaistumiskohdetta rakentaessaan omaa identiteettiään. Vanhemmat voivat reagoida nuoren itsenäistymispyrkimykseen ottamalla etäisyyttä nuoreen tai koventamalla kuria. Tämä vain lisää etäisyyttä nuoren ja vanhemman välillä ja vaikuttaa kielteisesti nuoren hyvinvointiin. Vanhemmat eivät saisi toiminnallaan estää nuorta tekemästä niitä asioita, jotka ovat nuoren elämänvaiheessa merkitseviä, vaan heidän tulisi tarjota nuoren toiminnalle turvalliset puitteet esimerkiksi iänmukaisilla kotiintuloajoilla. Vanhempainryhmätoiminnan yhtenä tavoitteena onkin, että vanhemmat jakaisivat keskenään näkökulmia ja käytännön vinkkejä ja voisivat saada näin tukea kasvatuksellisiin haasteisiin ja ettei arki nuoren kanssa tuntuisi ylivoimaisen raskaalta.

4.2 Vertaisryhmätoiminta ja ryhmänohjaus

Vertaistoiminnalla on vahva ennalta ehkäisevä merkitys ja sen toiminta voi olla osa terveys- ja sosiaalipalveluketjuja. Vertaistoiminta pohjautuu kokemukselliseen asiantuntijuuteen ja sen arvoja ovat tasa-arvoisuus ja toisen ihmisen kunnioitus. Toiminnan lähtökohtana on usko ihmisen omiin sisäisiin voimavaroihin, jotka voidaan saada käyttöön vertaistoiminnan avulla. Toimintaan osallistuminen edellyttää osallistujalta omaa oivallusta ja aktiivista läsnäoloa. Vertaisryhmien jäsenten on uskallettava käsitellä toimintaan sisältyvien, yksilössä itsessään tapahtuvien muutos- ja sopeutumisprosessien herättämiä tunteita, joiden tunnistaminen ja ilmaiseminen ovat tärkeitä hyvinvoinnin kannalta. Vertaistuki-toiminnassa syntyvä vertaistuki tarkoittaa samankaltaisia kokemuksia jakavan kahden tai useamman ihmisen välillä syntyvää eheyttävää ja jaksamista tukevaa vuorovaikutusta. (Laimio & Karnell 2010, 11–12.)

Vertaisryhmätoiminta ja keskinäisen tuen merkitys on usein koettu yksilömenetelmiä tuloksellisemmiksi muun muassa neuvolatoiminnassa (Vahtivaara 2010, 31). On kuitenkin todettu, että myös lastensuojelun piirissä olevat perheet hyötyvät ryhmätoiminnasta ja vertaisryhmässä vanhemmat voivat kokea kuuluvansa johonkin ja tulla hyväksytyksi omana itsenään. He saavat mahdollisuuden osallisuuden ja omien kokemusten jakamisen lisäksi tukea samassa elämäntilanteissa olevilta vanhemmilta ja he voivat käydä läpi sekä selvittää keskenään omia elämäntilanteitaan. (Järvinen ym. 2012, 212–214.)

Vertaisryhmät voivat toimia ammattilaisen ohjaamana, jolloin ryhmää voidaan kutsua julkistaustaiseksi. Tämä tarkoittaa, että esimerkiksi nuorten osaston vanhempainryhmässä ohjaajina toimivat työntekijät, joilla on tietämystä ja kokemusta lastensuojelusta ja perhetyöstä, mutta ei välttämättä kokemuksellista tietoa. Ohjaajilta ei kuitenkaan edellytetä vertaisuutta ryhmäläisten kanssa vaan riittää, että heillä on koulutuksen ja työkokemuksen kautta riittävästi tietoa ryhmässä käsiteltävästä aihealueesta ja siihen liittyvistä ilmiöistä. (Laimio & Karnell 2010, 16) Ohjaajien ja vanhempien sijoituksen myötä käynnissä oleva kiinteä yhteistyö antaa työntekijälle mahdollisuuden ohjata heitä luontevasti vertaistoiminnan piiriin. Vertaisryhmätoiminnan kautta työntekijät voivat oppia vanhem-

milta paljon ja ryhmässä voidaan nostaa keskusteluun myös sellaisia asioita, joita perhekohtaisessa työssä ei ehkä käsitellä. (Järvinen ym. 2012, 212.)

Ryhmä määritellään joukoksi ihmisiä, jotka kokevat kuuluvansa ryhmään. Vanhempainryhmä koostuu perhetukikeskukseen sijoitettujen nuorten vanhemmista ja ryhmän tavoitteena on toimia osana perhetyötä, jonka tehtävänä on vanhempien tukeminen ja muutoksen saavuttaminen perheissä. Ryhmänohjaajan tulee huolehtia siitä, että vanhempainryhmä toimii tavoitteensa mukaisesti ja, että onnistuneet kokemukset ryhmässä toimimisesta ja siihen kuulumisesta voivat vaikuttaa myönteisesti vanhempien ja sitä kautta perheiden elämään. Vanhempien voimavaroja, sitoutumista ja osaamista voidaan jatkossa lisätä sillä, että ryhmä muovaa mahdollisuuksien rajoissa tavoitteen oman kiinnostuksensa mukaisesti. (Kallio, Kurki, Salmi & Tamminen-Westerbacka 2010, 112; Niemistö 2004, 34–38.)

Kaukkilan ja Lehtosen (2007, 58–63) mukaan ryhmänohjaaja saa olla oma persoonansa, mutta hän tarvitsee kuitenkin tiettyjä ominaisuuksia. Nämä ominaisuudet ilmenevät kaikissa käytännön sanoissa ja teoissa, joita ryhmänohjaaja voi itse oppia tunnistamaan ja kehittämään roolin muuttuessa ja painottuessa eri tavoin ryhmätoiminnan kuluessa ja muuttuessa. Käytännön ohjaustyötä tehdessä oppii parhaiten, milloin ohjauksessa on otettava tarttuvampi ote ja milloin otetta voi löysätä. Ryhmänohjaajan tehtäviä ovat muun muassa herättää ryhmän jäsenissä luottamuksen ja turvallisuuden tunnetta, havainnoida ja hyväksyä tunteita sekä mahdollistaa tila, jossa ryhmä voi toimia luontevasti. Ryhmänohjaaja suunnittelee ja ohjaa ryhmäharjoituksia, hyväksyy epävarmuuden sekä toimii säiliönä eli vastaanottaa ja säilyttää ryhmän tarpeita ja tunteita, joita ryhmä ei itse tunnista.

4.3 Vertaisryhmä nuorten vanhemmille

Nuorten osastolla aiemmin toiminutta vertaisryhmää ohjasi kaksi ohjaaja, minkä koemme olevan hyvä lähtökohta myös uuden vertaisryhmän ohjaukselle. Jauhi-

aisen ja Eskolan (1994, 142–147) mukaan kahta ohjaaja on tarkoituksenmukaista käyttää muun muassa monimutkaisissa ryhmätilanteissa, jotka vaativat tarkempaa havainnointia, ohjaajien keskinäisen tuen ja turvallisuuden tunteen tuottamiseksi sekä heidän asenteidensa tai toimintatapojensa tarkistamiseksi. Ohjaajien tehtävistä ja asemista seuraa heidän ja ryhmän välille suhde, jota tulee tietoisesti käyttää ryhmän ja osallistujien toimintakyvyn edistämiseen. Tulee muistaa, että ohjaajilla on velvollisuuksia sekä yksittäisiä jäseniä että ryhmää kohtaan.

Vanhempainryhmällä on ennalta määritelty teema, suunniteltu kesto ja ohjaajana toimii alan ammattilainen ja sen avulla pyritään tarjoamaan tukea vanhemmille nuoruuteen ja vanhemmuuteen liittyvissä aiheissa, kuten päihdekasvatuksessa ja rajojen asettamisessa. Ammattilaisten ohjaamassa ryhmässä tukea ja ohjausta täydentää ja tukee ryhmän vertaisten keskinäisen tuen elementti. Vertaisuuden lisäksi vanhempainryhmä toiminnalla pyritään vanhemmuuden tukemiseen. Vanhempien tiedossa olevat tavoitteet auttavat osaltaan vanhempainryhmää toimimaan.

Vanhemmat hyötyvät ryhmästä todennäköisemmin sen toimiessa rauhallisessa ja toimintaan sopivassa tilassa, jossa vanhemmat saavat olla omana itsenään. Ryhmässä vanhempien ei tarvitse taivuttaa asioita rautalangasta, kun muillakin ryhmäläisistä on samanlaisia kokemuksia ja he voivat ymmärtää miltä toisesta tuntuu. Ryhmässä käsitellään etukäteen valittuja nuoren kasvuun ja kehitykseen liittyviä teemoja ja keskustellaan niistä. Vanhemmilla on mahdollisuus ryhmän aikana antaa ja saada sosiaalista tukea, joka mahdollisesti voimaannuttaa vanhempia. Tämän vuoksi vanhempainryhmässä on tärkeä keskittyä oleelliseen, elämässä eteenpäin menemiseen ja voimavarojen hakemiseen ja vahvistamiseen yhdessä muiden vanhempien kanssa. (Järvinen ym. 2007, 172–173.)

Vanhemmille suunnatun vertaisryhmän avulla nuorten vanhemmille voidaan tarjota toisenlaista tukea. Vertaisina toimivat vanhemmat voivat ohjatussa ympäristössä tarjota ja vastaanottaa toisiltaan erilaisilta tukea kuin mitä he saavat ammattiauttajilta perhekohtaisilla tapaamisilla. Viljamaa (2003, 50) toteaa, että vanhemmille suunnatuista vertaisryhmistä on saatu positiivista palautetta: Vanhempien mielestä on ollut tärkeää tavata samassa elämäntilanteessa olevia

ihmisiä ja ryhmissä saatu tieto oli vanhemmista käyttöarvoltaan hyvää. Äidit erityisesti kertoivat saaneensa ryhmistä henkistä ja emotionaalista tukea sekä kivat voimavarojen ja arjen hallinnan lisääntyneen.

4.3.1 Vertaistuen merkitys

Vertaistuella tarkoitetaan joko vapaamuotoisesti tai organisoidusti järjestäytyntä keskinäistä apua ja tukea. Samassa elämäntilanteessa olevat tai samankaltaisia elämäkokemuksia kokeneet yksilöt tukevat toisiaan, selvittelevät ja ratkovat elämäntilannettaan. Samassa elämäntilanteessa olevien kesken on mahdollista kokea tulevansa kuulluksi ja ymmärretyksi. Osallisuuden kokeminen sekä tunne siitä, että kuuluu johonkin joukkoon lisää yksilön hyvinvointia. (Järvinen ym. 2007, 12).

Vertaistoiminnan tutkimuksissa vertaistuki on Pietilä-Hellan (2010, 63) mukaan rinnastettu sosiaalisen tuen käsitteeseen ja hän avaa vertaisuuteen perustuvan toiminnan sisältämän tuen: vertaisten välille kehittyvä vuorovaikutus, jonka vertaiset kokevat voimaannuttavaksi ja uupumusta vähentäväksi toiminnaksi. Viljamaan mukaan (2003, 24–25) sosiaalisen tuen tärkein ominaisuus on sen stressiä vähentävä ja sitä kautta myönteinen vaikutus yksilön yleiseen hyvinvointiin. Klamas (2010, 27) on taas todennut, että sosiaalista tukea ei yksinomaan esiinny vain vuorovaikutussuhteissa, joissa yksi osapuolista on vaikeassa asemassa vaan sosiaalista tukea on läsnä kaikkialla ihmissuhteissa ja arkielämässä, mutta sitä voidaan korostaa erityisesti kriisiaikoina. Tukea saadakseen henkilön on oltava jonkinlaisen sosiaalisen verkoston jäsen, esimerkiksi yhteisön tai muun ryhmän ja tähän sosiaaliseen verkkoon voi kuulua myös virallisia tahoja, kuten julkisen palvelun työntekijöitä

Rönnmarkin (1999) mukaan sosiaalisen tuen antaja voidaan jaotella kolmeen tyyppiin: Ensimmäiseksi on ihmisiä, jotka ovat osa henkilön yksityistä verkostoa. Tähän ryhmään kuuluvat ystävät ja perhe. Toiseksi ihmiset, jotka ammatikseen auttavat ihmisiä. Avunantajalla on tällöin sosiaalinen vastuu, jossa etuna on,

että ammattilaisella on tietoa ja kokemusta työskentelystä ihmisten kanssa, joilla on samanlaisia ongelmia. Tämä lisää turvallisuuden tunnetta avun suhteen. Kolmanneksi on ihmisiä, jotka ovat olleet suunnilleen samassa tilanteessa omassa elämässään ja joilla on samankaltaisia kokemuksia. Tällöin vertaiselta saatu tuki voi olla arvokasta. Oma kokemus voi välittää toivoa niille, jotka tarvitsevat tukea ongelmiinsa. Yhtäläisyydet luovat luottamusta ja luovat kokemusta yhteisöllisyydestä, jolloin yksilö ei tunne olevansa yksin ongelmansa kanssa. (Klamas 2010, 30–32.)

Vertaisryhmässä on mahdollisuus saada eväitä ja aineksia oman identiteetin rakentamiseen. Vertaistuessa keskeistä on henkilön kokemus siitä, että hän ei ole yksin elämäntilanteessaan tai ongelmiensa kanssa. Kokemus vertaisuudesta antaa yksilölle toivoa ja uskoa siihen, että tilanteesta selvitään tai että nämä kokemukset ovat normaaleja. (Järvinen & Taajamo 2006, 12–13.) Näin ollen ennaltaehkäisevässä perhetyössä ja lastensuojelun perhetyön piirissä ryhmät ovat tehokas työmuoto ja perheet voivat hyötyä tarjotusta ryhmätoiminnasta. Perheiden kanssa työskentelevät voivat koota perheistä ryhmiä erilaisten teemojen ympärille. Ryhmissä vanhemmat voivat opetella yhdessä arjen rutiineja ja kasvatustavoitteen. Luovien ryhmämenetelmien avulla työntekijä voi auttaa vanhempia käsittelemään pulmalliseksi koettuja asioita. (Järvinen ym. 2007, 166–167.)

Vertaistuki ja asioiden jakaminen toisen vanhemman kanssa on parhaimmillaan antoisaa ja kannattelevaa ja se toimii parhaiten silloin, kun vanhemmat luottavat toisiinsa niin paljon, että he uskaltavat olla omana itsenään ja jakaa vaikeitakin kokemuksia. Vertaisryhmässä vanhemmat tarvitsevat toisiaan ja jokainen voi ottaa opikseen myös siitä, mitä muut ovat vanhempina kokeneet. Kohtaamalla ja kokemuksia vaihtamalla vanhemmat pystyvät entistä paremmin tukemaan toisiaan elämänsä tärkeimmässä tehtävässä, nuoren kasvattamisessa. (MLL vanhempainnetti i.a.)

4.3.2 Sosiaalisen tuen merkitys ja sisällöt

Sosiaalista tukea esiintyy erilaisissa ympäristöissä, joiden sisältö ja rakenne vaikuttavat tuen esiintymiseen. Tuki voidaan jakaa henkilön kokemaan tukeen ja varsinaiseen saatuun tukeen. Sosiaalinen tuki liitetään ihmissuhteisiin ja se sisältää yhden tai useamman seuraavista elementeistä: kiintymyksen, vahvistamisen tai tuen. Kiintymys ilmenee pitämisenä sekä arvostuksena kun taas vahvistaminen merkitsee toisten ajatusten, näkemysten ja mielipiteiden tunnustamista sekä jakamista. Tuki sisältää suoran tai välillisen tuen esimerkiksi tiedollisen tuen. (Kaunonen 2000, 25.)

Tutkimuksissa sosiaalisella tuella on tekijästä riippuen erilaisia määritelmiä, joissa esiintyy paljon samankaltaisuuksia sekä päällekkäisyyksiä. Päädyimme opinnäytetyössä käyttämään Mikkolan (2006, 44–45) esittelemiä sosiaalisen tuen muotoja, jotka hän on monipuolisesti kerännyt useiden tutkijoiden määrittelemistä sosiaalisen tuen ilmaisuista. Näistä ilmaisuista löytyi ne piirteet, jotka vastaavat parhaiten tutkimaamme ilmiötä: vanhempainryhmässä vanhempien välillä vuorovaikutustilanteissa tapahtuvaa sosiaalista tukea.

Mikkolan (2006, 24) mukaan sosiaalisen tuen määritelmässä voidaan huomioida kolme tekijää: 1) Sosiaalinen tuki kuvaa yksilön ja sosiaalisen ympäristön välisiä suhteita, jotka kehittyvät vuorovaikutuksessa. 2) Sosiaalinen tuki viittaa vuorovaikutuksessa syntyviin ja välittyviin voimavaroihin, jotka edistävät vuorovaikutusta. 3) Sosiaalisella tuella tarkoitetaan sitä prosessissa, jossa tuki syntyy ja jossa sitä välittyy. Yksilön kokema sosiaalinen tuki voi liittyä joko kokemukseen vuorovaikutussuhteista tai vuorovaikutuksessa syntyviin voimavaroihin. Opinnäytetyössä käyttämämme sosiaalisen tuen muodot on esitelty alla, taulukossa 1:

TAULUKKO 1. Sosiaalisen tuen muodot

Emotionaalinen tuki	<ul style="list-style-type: none"> • sisältää kuuntelemisen, rohkaisemisen, empatian osoittamisen ja tuen tarvitsijan tunteiden oikeuttamisen • osoittaa hyväksyntää • vaikuttaa voimaannuttavasti tunneperäiseen kuormitukseen • auttaa hyväksymään ja ymmärtämään omia tuntemuksia • lisää yksilön emotionaalisia resursseja
Tiedollinen tuki	<ul style="list-style-type: none"> • tarkoittaa tuen saajan kannalta relevantin informaation välittämistä • informaatio itsessään ei riitä, vaan oleellista on se, että tieto kytkeytyy tukea tarvitsevan ongelmaan tai tilanteeseen • vähentää tuettavan epävarmuutta • vahvistaa tiedon hallintaa
Arviointituki	<ul style="list-style-type: none"> • kytkeytyy sekä emotionaaliseen että tiedolliseen tukeen, joiden nähdään käynnistävän arviointiprosessin • tarkoittaa viestintää, jonka perusteella tuen saaja voi tehdä päätelmiä omasta tilanteestaan
Välineellinen tuki	<ul style="list-style-type: none"> • on yleensä materiaalista tukea ja resurssien sekä konkreettisen avun tarjoamista

Useat tekijät vaikuttavat sosiaalisen tuen välittymiseen ja vaikuttavuuteen: kuka on avun tarvitsija, mikä on hänen ongelmansa, millaista tukea ja kuinka paljon sitä annetaan, mikä on tuen ajoitus, sekä kuka auttaa. Näiden seikkojen lisäksi vaikutusta on sillä, millaisessa sosiaalisessa ympäristössä vuorovaikutus tapahtuu. Tuettavan ongelmasta riippuen tuen painopiste voi suuntautua joko fyysiseen, psyykkiseen tai sosiaalisen selviytymisen tukemiseen. (Kumpusalo 1991, 16.)

Lasten on tiedetty tarvitsevan hoivaa ja tukea kasvun ja kehityksen turvaamiseksi, mutta on myös todettu, että aikuisilla on tarpeita, joihin he saavat vastinetta ainoastaan sosiaalista tukea tarjoavista ympäristöistä. Sosiaalisissa ympäristöissä aikuisilla on mahdollisuus tukea ja rohkaista toisia jaksamaan myös vastoinikäymisissä. (Hepworth, Rooney, Dewberry Rooney, Strom-Gottfried & Larsen 2010, 220.) Sosiaalinen tukiverkko parantaa vanhempien kykyä vastata vanhemmuuden haasteisiin, joka ilmenee myönteisempänä ja luottavaisempana suhtautumisena vanhemmuuteen sekä vanhempien henkisen hyvinvoinnin lisääntymisenä. (Viljamaa 2003, 25–26.)

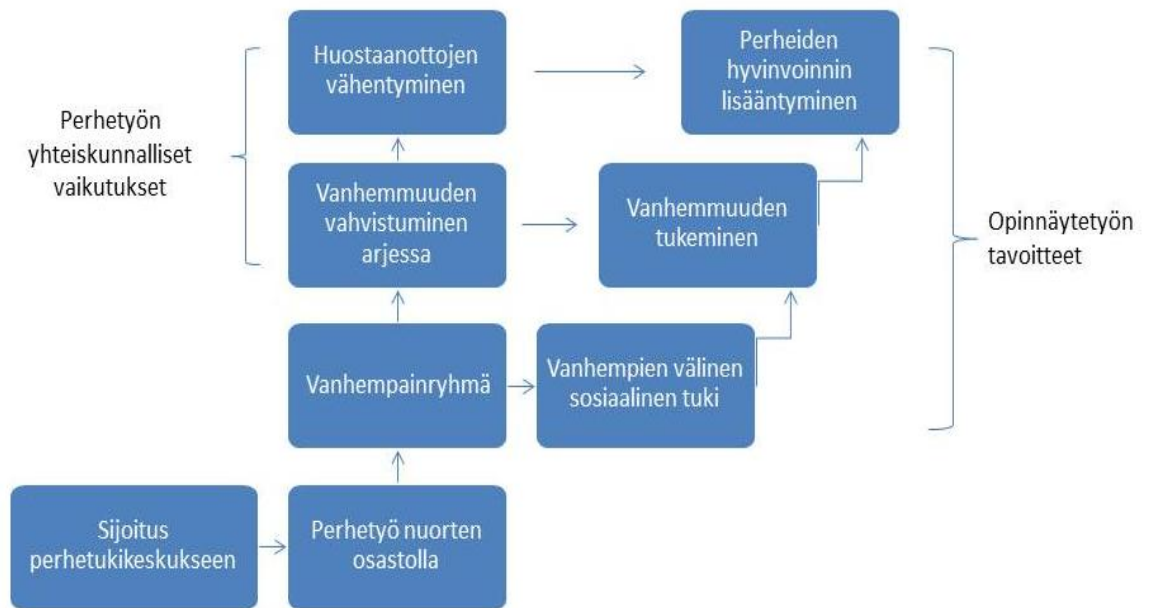
Sosiaalinen tuki sisältää prosessina runsaasti vuorovaikutusta: tiedon välittämistä, kannustamista, neuvomista sekä rohkaisua (Pietilä-Hella 2010, 65). Parhaimmillaan vanhempainryhmästä saatu tuki voi vähentää perheissä stressitilanteita neuvojen ja emotionaalisen tuen lievittäessä vanhempien taakkaa. Sosiaalinen tuki voi myös toimia suodattimena stressaavissa tilanteissa ja auttaa vanhempia säilyttämään toimivat kasvatuskäytännöt sekä rakentamaan uusia selviytymiskeinoja. Lisäksi vanhempien saaman emotionaalisen tuen on osoitettu lisäävän hyvää vanhemmuutta, sillä vanhemman on helpompi antaa hoivaa ja tukea lapsilleen, kun on itse saanut tukea vertaisiltaan.

5 OPINNÄYTETYÖ ARVIOINTITUTKIMUKSENA

Arvioinnin avulla pyritään palveluprosessin kehittämiseen sekä uusien näkemysten ja ratkaisujen tuottamiseen toivoen samalla kriittistä näkökulmaa ja uusien näkemysten lisääntymistä. Arvioinnin kohteena voivat olla esimerkiksi työmuodot, palvelut tai asiakkaat. Arviointitutkimus muodostuu erilaiseksi riippuen käytettävästä menetelmäsuuntauksesta ja aineistonkeruumenetelmistä. Arviointia voi ajallisesti tapahtua ennen suunniteltua toimintaa, sen aikana tai sen jälkeen. Ennen toiminnan toteuttamista voidaan arvioida sen tarpeellisuutta ja mahdollista toteuttamistapaa. Toiminnan aikana tapahtuva arviointi on prosessarviointia, joka voi kohdistua työn toteuttamisessa tai asiakkaissa tapahtuviin muutoksiin. Vaikutusten arviointi tapahtuu toteutetun toiminnan jälkeen. (Anttila 2005, 452–454.)

Opinnäytetyössä arvioimme systemaattisesti vanhempainryhmätoimintaa: sen tarvetta, sisältöä ja toteutusta sekä sen vaikutuksia vanhemmille ja osastolla tehtävälle perhetyölle. Pyrkimyksenä on kuvata prosessia objektiivisesti ja luotettavasti. Se, miten arvioinnin lähtökohta määritellään, vaikuttaa arviointiin ja rajaa tuloksia. Vanhempainryhmätoiminnalla tavoitellut vaikutukset toimivat arvioinnin kriteereinä. Erilaisia menetelmiä ja näkökulmia käyttäen saamme muodostettua kokonaiskuvan vanhempainryhmätoiminnasta, jonka perusteella teemme lopulliset johtopäätökset. (FinSoc 2001, 6-8.)

Arvioinnin kautta on tarkoitus selvittää, syntyykö toteutetulla vanhempainryhmällä tavoiteltavia vaikutuksia eli syntyykö ryhmässä sosiaalista tukea vanhempien välillä ja tukeeko ryhmä nuorten osastolla tehtävää perhetyötä. Arviointia tehdessä on osattava tulkita toimintaan liittyviä syy-seuraussuhteita, jotka vaikuttavat toteutettuun toimintaan, ja joihin toiminnalla on vaikutusta. Kuviossa 1 olemme kuvanneet vanhempainryhmän vaikutusten syy-seuraussuhteita ja sitä, miten vanhempainryhmä toimintana linkittyy perhetukikeskuksen sijoitusprosessiin.

KUVIO 1. Opinnäytetyönä toteutetun vanhempainryhmän syy-seuraussuhteiden arviointia

Vanhempainryhmätoiminnan on tarkoitus toimia osa perhetukikeskuksen nuorten osastolla tehtävää perhetyötä, joka on osa lastensuojelun asiakasperheille suunnattua avohuollon palvelua. Perhetukikeskuksessa tehtävällä perhekuntoutuksella pyritään perheiden hyvinvoinnin lisäämiseen ja huostaanottojen vähentymiseen. Osastoilla tehtävä perhetyö on palvelun ydintoiminto, jonka yhtenä menetelmänä opinnäytetyönä toteutettava vanhempainryhmä tulee olemaan. Opinnäytetyön arvioinnin kriteereinä ovat vanhempainryhmätoiminnan tavoitellut vaikutukset, joita ovat sosiaalisen tuen syntyminen ryhmässä ja perhetyön tukeminen ryhmätoiminnan avulla. Vaikutusten arvioinnissa tulee pohtia mitkä asiat vaikuttavat vanhempien välisen sosiaalisen tuen ilmenemiseen ja kuinka osastolla tehtävä perhetyö hyötyy vanhempainryhmätoiminnasta. (FinSoc 2001, 6.)

Vanhempainryhmän välittömiä vaikutuksia voi olla toiminnan aikana syntynyt vanhempien välinen sosiaalinen tuki. Perhekuntoutuksen ja perhetyön kannalta pitkäaikaisvaikutukset ovat merkittävämpiä, kuten perheiden hyvinvoinnin lisääntyminen ja huostaanottojen vähentyminen. Nämä ovat vaikeimmin tutkitta-

vissa olevia asioita erilaisten väliin tulevien muuttujien vaikutusten vuoksi, joten emme voi opinnäytetyössämme selvittää niitä. Tämän tyyppisiä vaikutuksia on muutenkin vaikeampi selvittää ja mitata sosiaalialalla, koska tulokset eivät ole välttämättä ulospäin näkyviä ja ne saattavat ilmetä vasta pitkien ajanjaksojen jälkeen. (FinSoc 2001, 7.)

5.1 Opinnäytetyöprosessi kehittävänä arviointina

Opinnäytetyöllemme on vaikea määritellä tiettyä menetelmäsuuntausta, sillä opinnäytetyöprosessi koostuu useasta eri osasta. Moninaisuutensa vuoksi useat erilaiset tutkimusmenetelmät sopivat paikoitellen opinnäytetyömme suuntauksiksi. Päädyimme työssämme käyttämään kehittävää arviointia, jolle on ominaista kehittämistyö ja prosessin arvioiminen eli se soveltuu hyvin opinnäytetyömme luonteelle.

Kehittämällä tarkoitetaan toimintaa, jonka tavoitteena on luoda uusia tai entistä parempia palveluja tai menetelmiä tutkimustulosten avulla. Suunnittelemallamme ja toteuttamallamme vanhempainryhmätoiminnalla on tarkoitus kehittää nuorten osastolla tehtävää perhetyötä entistä monipuolisemmaksi ja tehokkaammaksi. Vanhempainryhmätoiminnan toteuttaminen olisi myös mahdollista ilman tutkimuksellista otetta, mutta tutkimus ja kehittäminen toimivat parhaimmillaan yhdessä. Opinnäytetyömme tutkimustulokset voivat tarjota perusteita vanhempainryhmätoiminnalle, jolloin onnistumisen mahdollisuudet kehittämiselle mahdollisesti paranevat. (Heikkilä, Jokinen & Nurmela 2008, 21.)

Kehittävälle arvioinnille on luonteenomaista osallistavuus ja eri tahojen välinen vuoropuhelu. Arviointitulosten lisäksi painotetaan prosessia ja sen aikana syntyvää oppimista. Kehittävät arvioinnit johtavat parantamisalueiden esille nostamiseen, suosituksiin, kehittämisehdotuksiin sekä toiminnan edistämiseen. Arviointi toimii palautteena sekä ohjauksen välineenä vanhempainryhmäprosessin aikana. Kehittämistyössä tyypillistä ovat prosessinomainen etenemistapa sekä ratkaisuvaihtoehtojen ja etenemissuuntien moninaisuus. Opinnäytetyössämme

käytämme sekä formatiivista että summatiivista arviointia eli arvioimme sekä prosessia että sen vaikutuksia. Formatiivinen arviointi kohdistuu kehittämisen toteuttamiseen eli siihen, miten vanhempainryhmä on toteutettu ja kuinka sen toimintaa voisi parantaa. Summatiivinen arviointi kohdistuu prosessin lopputuloksiin ja vaikuttavuuteen. Näitä molempia arviointimenetelmiä tarvitaan oppivassa kehittämisessä, jossa keskeistä on omaan toimintaan arvioivasti suhtautuminen sekä erilaisten tiedonlähteiden käyttäminen toiminnan muokkaamisessa. (Hietanen & Kaivo-oja 2011; Seppänen-Järvelä 2004, 19–23)

Opinnäytetyömme peruslähtökohtana on tarkastella vanhempainryhmätoimintaa ja tuoda esille sen toteuttamisessa käyttämämme mallit. Näin voimme tuoda esille prosessin luonteen: milloin ja millaisia taitekohtia on ollut, kuinka ongelmatilanteita on ratkaistu ja millaisia innovaatioita on tehty. Tämä perustuu vahvasti reflektioon ja omien oppimiskokemusten peilaamiseen. Olennaista kehittämistyössä onkin se, mitä tapahtuu ihmisten välillä prosessin aikana ja kuinka yhdessä opitaan ratkaisemaan ongelmia. (Seppänen-Järvelä 2004, 19–20.)

Opinnäytetyössä tavoitellaan tuloksia, joita ei voi saavuttaa vain yhdellä menetelmällä, vaan sovellamme sekä laadullisia että määrällisiä menetelmiä. Arvioinnin tehtävänä on selvittää mikä toimii kenelle ja missä olosuhteissa. Tähän päästää siten, että tarkastellaan arvioitavaa kohdetta vähitellen täydellistyvänä, syy-yhteyksiä koskevana oletusten ketjuna. (Levamo 2007, 72)

5.2 Arviointisuunnitelma

Kehittävälle arvioinnille on tärkeä laatia arviointisuunnitelma, joka koostuu parhaimmillaan sekä summatiivisesta että formatiivisesta puolesta. Opinnäytetyön tavoitteiden selkiyttämisen jälkeen edetään arvioinnin toteuttamissuunnitelman valinnan lähtökohtana oleviin kysymyksiin, joihin arvioinnin kautta halutaan vastata. (Seppänen-Järvelä 2004, 26–27.) Sovellamme arviointisuunnitelmassamme Pawson ja Tilley'n (1998, 85) kuvaamaa realistisen arvioinnin kehää, joka avulla voimme kuvata opinnäytetyöprosessimme kulkua. Kehän osat tarjoavat

sopivat kysymykset ja tavoitteet ohjaamaan tekemäämme arviointia. Kehä koostuu neljästä osasta: 1) Teoria: Arvioidaan miten eri toiminnot toimivat vanhempainryhmäympäristössä ja millaisia tuotoksia niistä syntyy? 2) Oletamus: Arvioidaan mikä voisi toimia vanhemmille, miten ryhmä toimisi hyvin sekä miten voidaan tukea osastolla tehtävää perhetyötä? 3) Havainnointi ja tarkkailu: Useita erilaisia tutkimusmenetelmiä hyväksikäyttäen ja tuloksia analysoiden toteutetaan arviointia 4) Vanhempainryhmätoiminnan tarkennus: Tarkennetaan mikä toimii, kenelle ja missä tilanteissa?

Opinnäytetyössä tarkoituksena on arvioida vanhempainryhmätoimintaa yllä mainitun kehän mukaisesti. Ensin tutustumme teoriaan ja tämän jälkeen toteutamme nuorten osaston työntekijöille tulevaisuusverstaan, jonka avulla selvitämme minkä tyyppistä vertaisryhmää työntekijät toivovat, mutta myös sen, mitä ryhmätoiminnalla odotetaan saavutettavan. Tämän jälkeen suunnittelemme vanhempainryhmät ja arvioimme tarkemmin, minkälainen ryhmätoiminta voisi toimia nuorten vanhemmille, miten se toteutetaan ja mitä se sisältää.

Seuraavaksi toteutamme suunnittelemamme ryhmät, jotka arvioimme sekä vanhempien että työntekijöiden näkökulmasta useita eri menetelmiä hyväksikäyttäen. Vanhempainryhmätoimintaa arvioidaan monipuolisesti ja sen sisältöä muokataan tarpeen mukaan. Kehittävän arvioinnin mukaisesti tekemämme seurannan, saamamme palautteen sekä jatkuvan reflektion pohjalta laadimme johdopäätökset, joilla kehittämistoimintaa ohjataan kohti opinnäytetyön tavoitteena olevaa visiota. (Seppänen-Järvelä 2004, 25.) Arvioinnin jälkeen vanhempainryhmätoiminnasta laaditaan menetelmäkansio, jonka avulla nuorten osaston työntekijät voivat jatkossa ohjata vanhempainryhmiä nuorten osastolla.

5.3 Tutkimuskysymykset

Laatimamme tutkimuskysymykset auttavat hahmottamaan opinnäytetyöprosessin kulkua ja ne toimivat aineistonkeruumenetelmien tuloksia kirjoittaessa suunnan näyttäjinä, jotteivät opinnäytetyön kehittävän arvioinnin tavoitteet katoa.

Koska käytämme useita aineistonkeruumenetelmiä, vaarana on myös aineiston laajuus, jonka myötä tulosten esittely voi paisua. Tämän vuoksi arviointiprosessia tukevat tutkimuskysymykset on määrää muotoilla tarkoituksenmukaisesti.

Ennen kuin voimme laatia tutkimuskysymykset, on selvennettävä opinnäytetyön tarkoitus, joka on kuvata ja selvittää vanhempainryhmän välillä ilmenevää sosiaalista tukea vanhempainryhmässä sekä tarkastella miten toteutettu vanhempainryhmätoiminta tukee nuorten osaston perhetyötä. Opinnäytetyön päätavoitteena on luoda nuorten osastolle uudenlainen vertaisryhmätoiminta ja tuoda esille sen merkitykset vanhemmille ja osaston toiminnalle. Tähän tavoitteeseen päästäksemme olemme jäsentäneet tutkimuskysymykset kahteen pääkysymykseen ja neljään osakysymykseen Taulukossa 2 esittelemme käyttämämme aineistonkeruumenetelmät, joiden avulla vastaamme tutkimuksen osakysymyksiin ja tätä kautta tutkimuksen pääkysymyksiin:

TAULUKKO 2. Tutkimuskysymykset ja aineistonkeruumenetelmät

PÄÄKYSYMYKSET	OSAKYSYMYKSET	MENETELMÄT	
1) Miten vanhempainryhmätoiminta tukee nuorten vanhempia?	1a) Millaista sosiaalista tukea vanhempainryhmässä ilmenee vanhempien välillä?	Havainnointi	J A T K U V A R E F L E K T I O
	1b) Miten paljon sosiaalista tukea vanhemmat saavat ja antavat vanhempainryhmässä?	Havainnointi & Palautelomake	
2) Miten vanhempainryhmätoiminta tukee nuorten osastolla tehtävää perhetyötä?	2a) Miten vanhempien mielestä vanhempainryhmätoiminta on onnistunut?	Palautelomake	
	2b) Mitä hyötyä vanhempainryhmästä on asiakasperheille ja nuorten osastolle?	Ryhmähaastattelut työntekijöille	

Vanhempainryhmän merkitystä vanhemmille pyrimme kuvaamaan havainnollisella ryhmässä ilmenevää sosiaalista tukea vanhempien välisessä vuorovaikutuksessa. Mittaamme myös sosiaalisen tuen esiintyvyyttä vanhempainryhmissä, jotta ryhmässä syntyvä tuki saadaan näkyvämmäksi. Näillä menetelmillä saamme vastaukset osakysymyksiin 1a) Millaista sosiaalista tukea vanhempainryhmässä ilmenee vanhempien välillä ja 1b) Miten paljon sosiaalista tukea vanhemmat saavat ja antavat vanhempainryhmässä? Osakysymysten kautta saamme vastauksen tutkimuksen toiseen pääkysymykseen:

- 1) Miten vanhempainryhmätoiminta tukee nuorten vanhempia?

Vanhempainryhmätoiminnan merkitystä nuorten osaston perhetyölle tarkastelemme vanhempien ja työntekijöiden antaman palautteen avulla sekä omien ryhmätoiminnasta syntyvien kokemusten perusteella. Palautteiden ja reflektion avulla saamme vastaukset kahteen osakysymyksiin: 2a) Miten vanhempien mielestä vanhempainryhmätoiminta on onnistunut ja 2b) Mitä hyötyä vanhempainryhmästä on asiakasperheille ja nuorten osastolle? Näiden osakysymysten perusteella saamme vastauksen tutkimuksen toiseen pääkysymykseen:

- 2) Miten vanhempainryhmätoiminta tukee nuorten osastolla tehtävää perhetyötä?

Näiden pääkysymysten avulla voimme kokonaisuudessaan kuvata ja selvittää vanhempien välillä ilmenevää sosiaalista tukea vanhempainryhmässä sekä tarkastella miten toteutettu vanhempainryhmätoiminta tukee nuorten osaston perhetyötä.

5.4 Aineistonkeruumenetelmänä monitriangulaatio

Käytämme opinnäytetyössämme useita tutkimusmenetelmiä eli triangulaatiota, jolla tarkoitetaan erilaisten menetelmien ja aineistojen käyttöä samassa tutkimuksessa (ks. taulukko 2). Monitriangulaatio kuvaa käsitteenä opinnäytetyön toteutusta, sillä käytämme useampaa triangulaation päätyyppiä: tutkijaan ja

menetelmään perustuvia triangulaatioita. Tutkijaan liittyvä triangulaatio tarkoittaa sitä, että samaa ilmiötä tutkii useampi tutkija. Kahden tekijän yhteistyö monipuolistaa opinnäytetyötä ja tarjoaa laajempia näkökulmia, sillä tekijät neuvottelevat keskenään havainnoistaan ja näkemyksistään. Menetelmätirangulaatiossa tutkimuskohdetta tutkitaan useilla eri menetelmillä. Opinnäytetyössämme monitriangulaation käyttö on perusteltua, sillä yksittäisellä aineistonkeruumenetelmällä on vaikea saada kattavaa kuvausta vanhempainryhmästä ja kahden tekijän kautta on taas mahdollista saada useampia näkökulmia ryhmätoiminnasta. Lisäksi opinnäytetyössämme voidaan puhua jaksottaisesta triangulaatiosta, koska tutkimuksen eri vaiheissa käytetään samanaikaisesti eri menetelmiä. (Eskola & Suoranta 2000, 68–70; Tuomi & Sarajärvi 2009, 144–146.)

Erilaisten arviointivälineiden käyttäminen auttaa systemaattiseen ja oppimishaluiseen tarkasteluun kehittävässä arvioinnissa. Tunnistamme oppimiskokemuksia luontevimmin, kun pääsemme itse suunnittelemaan arviointivälineitä sekä keräämään tietoa. Tällöin havaitsemme arviointitiedon tarkoituksen ja erilaiset hyödyntämismahdollisuudet. (Seppänen-Järvelä 2004, 23.)

Opinnäytetyössämme käytämme suurimmaksi osaksi laadullisia eli kvalitatiivisia aineistonkeruumenetelmiä, mutta vanhemmilta kerättävän arvioinnin toteuttamiseksi määrällisen eli kvantitatiivisen menetelmän muodossa. Vilka (2005, 97–98) huomauttaa, että laadullisella tutkimusmenetelmällä tehdyn tutkimuksen tavoitteena ei ole totuuden löytäminen tutkittavasta asiasta vaan tavoitteena on tutkimisen aikana muodostuneiden tulkintojen avulla näyttää esimerkiksi ihmisen toiminnasta jotakin, joka on välittömän havainnoinnin tavoittamattomissa. TehdYN tulkinnan avulla luodaan tutkimuksessa malleja, ohjeita, toimintaperiaatteita ja kuvauksia tutkittavasta asiasta.

Aineistonkeruumenetelminä käytämme havainnointia, palautelomaketta ja ryhmähaastattelua. Reflektio toimii kaiken aikaa yhtenä menetelmänä tutkimusprosessin aikana. Useampaa menetelmää käytettäessä voi olla vaarana, että aineistoa kertyy niin paljon, että sitä on hankala purkaa ja aineistosta on vaikea löytää tutkimuksen kannalta oleellinen tieto, jolloin työn tuloksista tulee hajanaiset. Tämän vuoksi olemme määritelleet tarkat tutkimuskysymykset (ks. taulukko 2 sivu 33), jotka toimivat aineiston keruun sekä tulosten esittelyn pohjana.

5.4.1 Osallistuva havainnointi vanhempainryhmässä

Tutkimuksessamme pyrimme havainnoinnin kautta tuomaan esille vanhempainryhmässä syntyvää vanhempien välistä sosiaalista tukea: emotionaalista, tiedollista ja välineellistä tukea sekä arviointitukea. Käytännössä toteutamme havainnoinnin niin, että toinen meistä toimii vanhempainryhmässä havainnoijana. Havainnoija pyrkii tallentamaan havainnointinsa vanhempainryhmästä systemaattisesti myöhempää käyttöä varten. Havainnoinnin avulla tulkitsemme vanhempainryhmässä tapahtuvaa vuorovaikutusta sekä pyrimme ymmärtämään sitä sisältäpäin. (Laitinen 1998, 24–38.)

Tutkimuksessamme havainnoijan rooli edellyttää jatkuvaa ja intensiivistä tarkkailua vanhempainryhmässä, keskustelun kuuntelua ja tilanteiden seuraamista. Havainnoija kirjoittaa muistiinpanoja siitä, mitä hän näkee, kuulee ja kokee. Havainnointi vaatii tutkijalta uteliaisuutta ja tarkkaavaisuutta. Havainnointi toteutetaan osallistuvana havainnointina, mikä tarkoittaa sitä, että havainnoija on mukana vanhempainryhmässä, muttei osallistu itse ryhmässä toteutettuun toimintaan. (Anttila 2005, 189). Vaikka havainnoija ei osallistu aktiivisesti vanhempainryhmätoimintaan, toinen opinnäytetyön tekijöistä toimii vanhempainryhmässä ryhmänohjaajana ja toiminnallaan vaikuttaa ryhmään. Ryhmänohjaaja osallistuu ryhmätoimintaan, joten hän vaikuttaa toiminnallaan ryhmän kulkuun ja sitä kautta havainnointiin, mutta vuorovaikutus ryhmässä tapahtuu kuitenkin pääsääntöisesti havainnoitavien eli vanhempien ehdoilla. Tämän vuoksi puhumme opinnäytetyössämme osallistuvasta havainnoinnista. (Grönfors 1985, 89–92.)

Vilkan (2006, 44) mukaan havainnoinnin tulee tapahtua ennalta valitusta teoreettisesta näkökulmasta, joka tutkimuksessamme on sosiaalisen tuen esiintyminen vanhempien välillä vanhempainryhmien aikana. Tämän tueksi olemme ottaneet ennalta määritellyt sosiaalisen tuen ilmenemismuodot, joiden esiintymistä ryhmässä havainnoidaan. Anttila (2005, 191–192) toteaa, että strukturoitu havainnointi vaatii, että tutkija on jäsentänyt tutkimuskysymyksensä hyvin ja hänellä täytyy olla vahva tietämys tutkittavasta aiheesta.

Tarkoituksenamme on videoida vanhempainryhmät havainnoinnin tueksi. Videoinnin käyttö tutkimuksessa perustuu ajatukseen, että videoinnin avulla saam-

me tukea havainnointiin. Videotallenteet auttavat havaitsemaan pieniä yksityiskohtia tai nopeasti ohimeneviä hetkiä vanhempainryhmässä, joita ei havainnointitilanteissa ehdi huomioda materiaalin runsauden takia. (KvaliMoTV i.a.) Tämä onkin oleellista juuri omassa tutkimuksessamme, sillä aiomme havainnoida useita vanhempia samassa tilassa ja heidän välisiä sosiaalisen tuen ilmauksia. Lisäksi haluamme liittää aineistoomme vanhempien puheenvuorojen alkuperäisiä ilmaisuja opinnäytetyön elävöittämiseksi.

5.4.2 Palautelomake vanhemmille

Vanhempainryhmissä keräämme vanhemmilta omakohtaisia kokemuksia ryhmästä palautelomakkeella (ks. liite 3), jonka vanhemmat täyttävät heti jokaisen ryhmän päätyttyä. Koska tutkittavana ovat henkilöitä koskevat mielipiteet ja käyttäytyminen, käytämme palautelomaketta saadaksemme tietoa vanhempien kokemuksista. Vilkan (2007, 28, 36–44) mukaan tämä edellyttää käsitteiden määrittelemistä sellaisiksi, että niitä voidaan mitata, ja vanhempien on ymmärrettävä kysymykset samalla tavalla tulosten luotettavuuden ja yleistettävyyden takia.

Onnistunut palautelomake edellyttää, että se mittaa sitä mitä haluamme ja vastaa tutkimuskysymyksiimme. Palautelomakkeen tarkoituksena on kerätä vanhempien kokemukseräistä tietoa ryhmästä, sellaista tietoa jota emme voi havainnoinnin kautta nähdä tai selvittää. Palautelomake tukee havainnoinnin kautta kerättyä arviointitietoa.

Kyselylomakkeessa kysymysten muoto voi olla joko avoin tai suljettu. Palautelomakkeessamme käytämme pääsääntöisesti Likert-asteikkoa eli väittämien vastausvaihtoehdot ovat valmiiksi määritelty: täysin samaa mieltä, jokseenkin samaa mieltä, ei eri eikä samaa mieltä, jokseenkin eri mieltä ja täysin eri mieltä. Näistä vaihtoehdoista palautteeseen vastaaja valitsee itselleen sopivimman. Lomakkeessa esitetään väittämiä, joihin vanhempi vastaa valitsemalla itselleen

parhaiten sopivan vastausvaihtoehdon Likert-asteikolta. (Anttila 2005, 262–264.)

Palautelomakkeen kautta haluamme kerätä vanhempien kokemuksia osallistumisesta ryhmään, sosiaalisen tuen muodoista, ryhmänohjauksesta sekä ryhmätoiminnan onnistumisesta yleisesti. Sosiaalisen tuen väittämät sisältävät kysymyksiä liittyen emotionaaliseen ja tiedolliseen tukeen sekä arviointitukeen. Palautelomakkeesta sosiaalisen tuen muodoista on rajattu pois välineellinen tuki, sillä pystymme havainnoinnin kautta selkeämmin selvittämään millaista välineellistä tukea ryhmässä esiintyy. Vanhempien osallisuutta ryhmätoimintaan mitattiin useilla väittämillä, joiden kautta selvitämme muun muassa uskaltavatko he tuoda esiin ajatuksiaan muiden vanhempien seurassa. Ryhmätoimintaa ja -ohjausta koskevien väittämien kohdalla voimme vanhempien antamien vastausten pohjalta kehittää ryhmätoimintaa vastaamaan paremmin vanhempien tarpeisiin.

Palautelomakkeessa on yksi avoin kysymys: Tässä ryhmässä kannatti käydä, koska (kuvaile, miten hyödyit ryhmästä). Tämän kysymyksen kautta toivomme vanhempien tuovan esille omin sanoin kokemuksiaan ja mielipiteitään ryhmästä ja nostavan esille asioita, joita emme ole palautelomakkeessa kysyneet. Emme laatineet kuin yhden avoimen kysymyksen, sillä haluamme selkeitä vastauksia. Hirsjärvi ym. (2005, 188) toteavatkin avointen kysymysten ongelmana olevan vaikeus käsitellä niitä, johtuen niiden kirjavasta sisällöstä. Emme myöskään halunneet kuormittaa vanhempia liikaa palautelomakkeen täyttämällä, sillä he täyttivät lomakkeen jokaisen vanhempainryhmän päätteeksi.

Vanhempainryhmätoiminnan päätyttyä syötämme kaikki palautelomakkeiden vastaukset PASW Statistic (SPSS) -ohjelmaan, jonka avulla analysoimme aineiston ja kuvailemme sitä tilastollisesti.

5.4.3 Työntekijöiden haastattelut vanhempainryhmätoiminnasta

Haastattelemme nuorten osaston työntekijät ryhmässä vanhempainryhmätoiminnan päätyttyä. Koemme ryhmähaastattelun sopivaksi aineistonkeruumenetelmäksi, sillä haluamme tavoitella työntekijöiden ymmärtämistä ja oivaltamista, joita voi syntyä helpommin yhteisen keskustelun kautta. Lisäksi ryhmä saattaa toimia mielipiteitä stimuloivana, jolloin asiat tulevat esille monipuolisemmin kuin yksilöhaastattelussa. (Eskola & Suoranta 2000, 94–96.) Ryhmähaastattelulla toivomme työntekijöiden keskustelemalla käsittelevän heille annettuja aiheita muistellen, herättäen mielikuvia, tukien ja rohkaisten toisiaan. Haastattelun tarkoituksena on selvittää työntekijöiden näkemyksiä ja kokemuksia vanhempainryhmän mahdollisista hyödyistä ja kehittämistarpeista sekä siitä miten vanhempainryhmä on kokonaisuudessaan tukenut osastolla tehtävää perhetyötä.

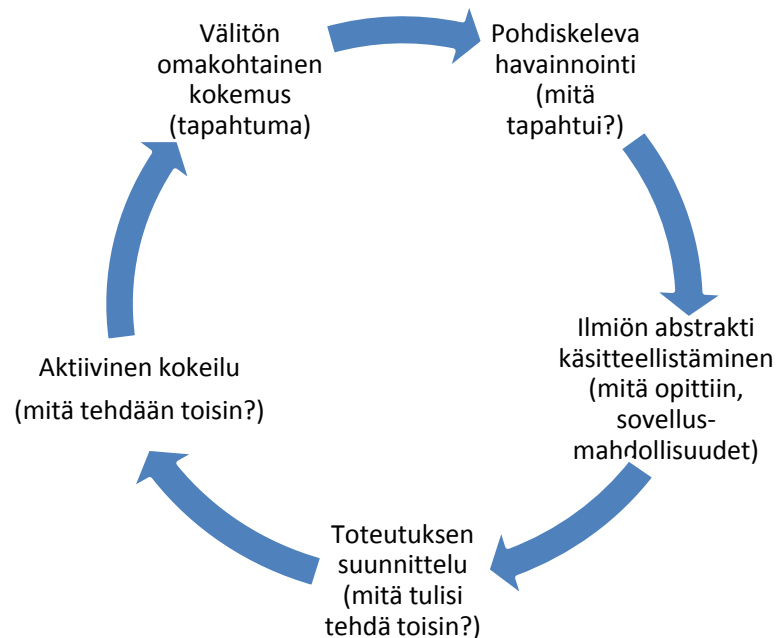
Haastattelemme työntekijät ryhmässä, jotta saamme monipuolisemmin ja laajemmin aineistoa vanhempainryhmän hyödyistä, sillä ryhmätilanteessa työntekijät pääsevät kuulemaan toistensa kokemuksia ja näkemyksiä, jolloin he saattavat herkemmin tuoda omiakin pohdintojaan ja kokemuksiaan esille. Anttila (2007, 126) onkin todennut ryhmähaastattelujen eduksi haastateltavien olevan ikään kuin vapaamassa ympäristössä kun haastattelutilanteessa on mukana muita osallistujia. Eskola ja Suoranta (2000, 97) kuitenkin painottavat, että vaikka ryhmähaastattelun tavoitteena on vapaamuotoinen keskustelu, tärkeää on kuitenkin pysyä haastattelun aikana asiassa.

Ryhmähaastattelutilanteessa pyrimme ennalta suunniteltuja teemakysymyksiä (ks. liite 4) apuna käyttäen samaan aikaan avointa ja monimuotoista keskustelua toteutetusta vanhempainryhmätoiminnasta. Tätä haastattelumuotoa kutsutaan puolistrukturoiduksi haastatteluksi, jonka Robson (2001, 137) määrittelee tarkoittavan sitä, että haastattelija on työstänyt etukäteen valitsemansa pääkohdat, mutta voi kuitenkin esimerkiksi vaihdella kysymysten järjestelyä. Puolistrukturoidut haastattelut ovatkin erityisen hyödyllisiä, jos haastattelu toteutetaan ryhmässä. Ideana on, että valmiiden kysymysten avulla voidaan paremmin saada esille tutkimuskysymysten kannalta olennaista tietoa.

5.4.4 Reflektio osana arviointia

Kehittävässä arvioinnissa kyky reflektoida sekä omaa että muiden työtä on ensiarvoisen tärkeää. Reflektio on toimintaa, jossa käännytään omiin ajatuksiin, pohditaan tekoja ja sen seurauksia, perustellaan omia toimia ja tarvittaessa muutetaan niitä. (Anttila 2007, 56–57) Reflektio on tärkeä keskustelua ja sen antia kokoava menetelmä, jonka kautta selvitetään omakohtaisia kokemuksia. Se on eräänlaista tutkiskelevaa vuoropuhelua itsensä ja toisten kanssa. Reflektio merkitsee kokemuksen syvää pohdintaa, joka johtaa ymmärtämiseen ja käsityksien muuttamiseen, ja jolle on ominaista ihmetteleminen ja kyseleminen. (Järvinen ym. 2012, 185; Ojanen 2009, 71–72.) Kuviossa 2 on kuvattu reflektiivisen ajattelun ja toiminnan mallia, joka alkaa konkreettisesta tapahtumasta ja etenee pohdiskelevan havainnoinnin, ilmiön käsitteellistämisen ja toteutuksen suunnittelun kautta aktiiviseen kokeiluun (Ruohotie 2000, 139–140).

KUVIO 2. Reflektiivisen ajattelun ja toiminnan malli Barnettin (1989) mukaan (Ruohotie 2000, 141)

Käytännön toiminnassa reflektiolla on tärkeä asema tilanteen hallinnassa, sillä se perustuu ongelman asettamiseen ja ongelmanratkaisukykyyn. Reflektioon kuuluu epäilevää päätöksentekoa, pitkittävää asennetta sekä uusia näkökulmia metsästävä mieli. Kehittävälle arvioinnille luonteenomaisen reflektion käyttöön liittyy kolme vaihetta: 1) tunnistetaan havaittavat tapahtumat, 2) tunnistetaan myönteiset ja kielteiset tunteet sekä 3) arvioidaan kokemuksia niin tieto kuin tunnetasolla asetettujen tavoitteiden mukaisesti. (Anttila 2007, 57–58.).

Reflektiolla on merkittävä rooli opinnäytetyössämme, ei ainoastaan siksi, että se kuuluu olennaisesti kehittävään arviointiin, vaan että sen avulla saadaan näkyviin myös sitä hiljaista tietoa, joka on muuten vaarassa jäädä saavuttamatta. Reflektioon kaivataan usein toista ihmistä, jonka kanssa voidaan miettiä yhdessä koettuja asioita ja pohtia näkemyksiä ja kokemuksia syvällisemmin. (Anttila 2007, 57–58.) Opinnäytetyö parityönä mahdollistaa jatkuvan reflektion ja se on luonnollinen osa arviointiprosessia, sillä jaamme ajatuksia ja mielipiteitä koko opinnäytetyöprosessin ajan. Tämä tuottaa opinnäytetyössä välittömämmin hyödynnettävää tietoa, jota voidaan soveltaa prosessin aikana. Reflektio toimiikin arvioinnin keskeisenä kehittämisen moottorina. (Seppänen-Järvelä 2004, 24.)

6 VANHEMPAINRYHMÄTOIMINNAN SUUNNITTELU JA TOTEUTUS

Vanhempainryhmätoiminnan suunnittelun aloitimme tutustumalla vertaisryhmätoimintaa käsittelevään kirjallisuuteen ja ideoimalla vertaisryhmää nuorten osastolle. Ajatuksenamme oli kehittää osastolla aiemmin toiminutta vanhempien vertaistukiryhmää, joka ei ollut herättänyt vanhempien kiinnostusta vaan vertaistuen käsite oli saanut vanhemmat karttamaan osallistumista ryhmään. Osa vanhemmista oli ilmaissut nuorten osaston ohjaajille, etteivät halua osallistua ryhmään, sillä eivät halua ”avautua” toisille vanhemmille henkilökohtaisista asioistaan. Tämä kommentti sai meidät miettimään ryhmätoiminnan sisältö ja rakennetta, jonka kautta päädyimme näkemykseen toteuttaa ryhmä avoimena vertaisryhmänä nuorten vanhemmille, ja nimesimme sen ”vanhempainryhmäksi”. Vanhempainryhmissä käsitellään nuorten kasvuun ja kehitykseen sekä vanhemmuuteen liittyviä asioita etukäteen suunniteltujen teemojen kautta. Avoin vanhempainryhmä mahdollistaa uusien vanhempien mukaan tulemisen sijoitusten alkaessa kesken vanhempainryhmätoiminnan.

Vanhempainryhmän on opinnäytetyön jälkeen tarkoitus vakiintua osaksi osastolla tehtävää perhetyötä ja jatkua säännöllisesti työntekijöiden ohjaamana. Suunnitellessamme alustavasti vertaisryhmätoimintaa päätimme, että toiminnan loputtua kokoamme ryhmätoiminnasta kattavan ja helposti käytettävän menetelmäkansion nuorten osastolle, jotta vanhempainryhmän järjestäminen tulevaisuudessa olisi helpompaa ja suunnitelmallisempaa.

Vanhempainryhmän toiseksi ryhmäohjaajaksi pyydettiin osaston työntekijä, joka saisi ryhmässä mukana olon kautta kokemusta sekä ryhmäohjauksesta että vanhempainryhmien sisällöistä. Tätä kokemuksen avulla kyseinen ohjaaja tutustuisi kyseiseen ryhmämenetelmään ja hän voisi jatkaa vanhempainryhmän ohjausta osastolla opinnäytetyön päätyttyä.

6.1 Opinnäytetyöprosessi ja aikataulu

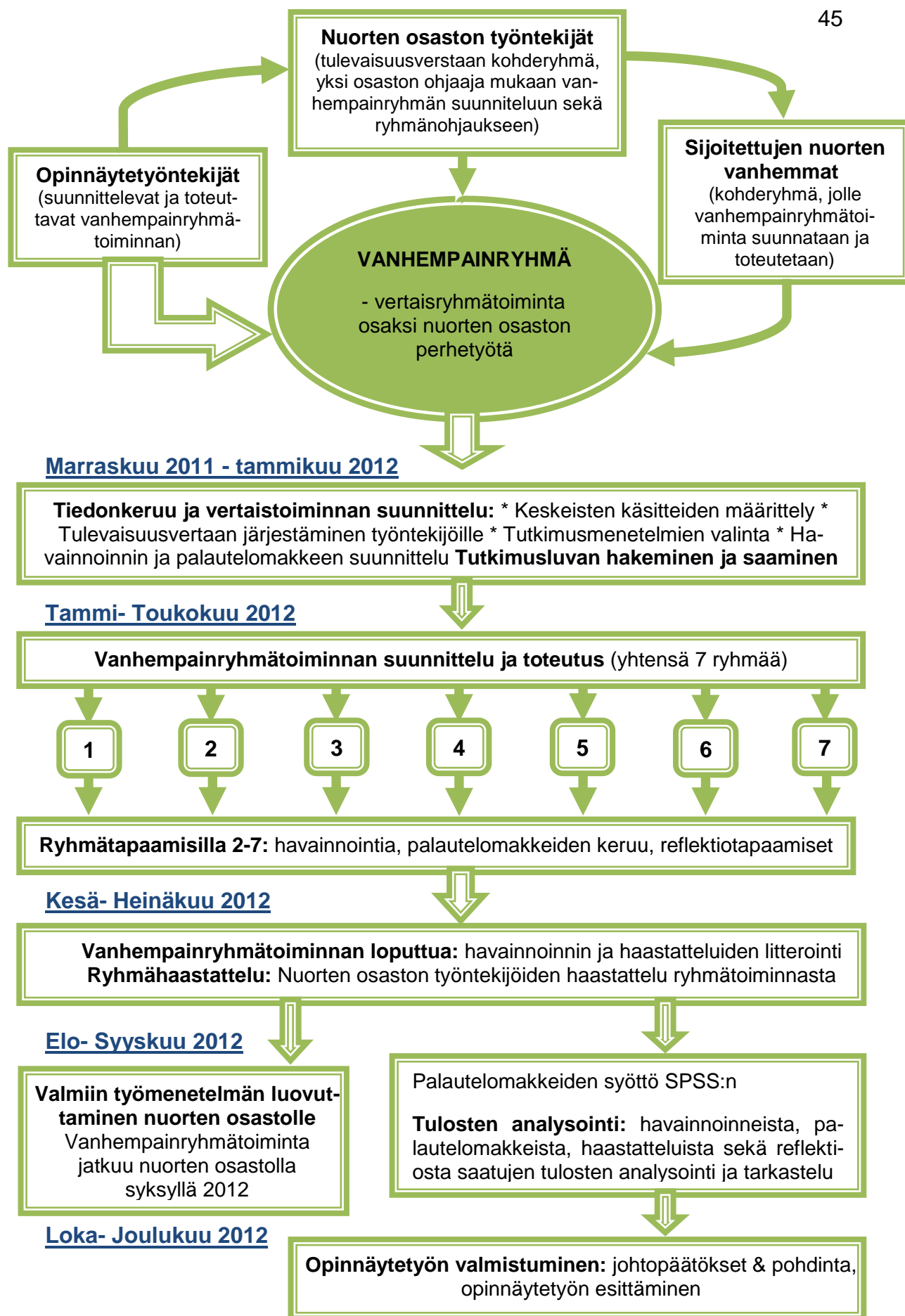
Opinnäytetyö aloitettiin syksyllä 2011 tiedonkeruulla ja vanhempainryhmätöiminnan suunnittelulla. Tutkimuksen kannalta keskeiset käsitteet määriteltiin ja työntekijöille järjestettiin tulevaisuusverstaat. Valitsimme arviointia tukevat aineistonkeruumenetelmät, jonka jälkeen suunnittelimme havainnoinnin ja palautelomakkeen aineistonkeruuta varten. Haimme opinnäytetyölle tutkimuslupaa, joka myönnettiin tammikuussa 2012.

Toteutimme yhteensä seitsemän vanhempainryhmää kevään 2012 aikana. Opinnäytetyömme syklimäinen luonne ilmenee vanhempainryhmien suunnittelussa, toteutuksessa ja arvioinnissa ja tehdyissä muutoksissa, jotka kulkevat rinnakkain kevään ajan. Ensin suunnittelimme ryhmän sisällöt tarkkaan ja tämän jälkeen ryhmä toteutettiin suunnitelman mukaan. Ensimmäinen vanhempainryhmä toimi testikertana. Vanhempainryhmien jälkeen ryhmätöimintaa arviointiin reflektiotapaamisella, jonka kautta tarvittaessa muokattiin tulevien ryhmien rakennetta. Ryhmiä toteutettaessa samanaikaisesti koottiin menetelmäkansiota tulevaisuudessa toteutettavia vanhempainryhmiä varten. Reflektion kautta kerätyn tiedon myötä vanhempainryhmien sisältöä muokattiin toimivampaan muotoon. Vanhempainryhmistä kuusi havainnoitiin ja myös kuudelta kerralta vanhemmilta kerättiin palautteet.

Kesällä 2012 työntekijät ryhmähaastateltiin, haastattelut litteroitiin. Vanhempainryhmistä nauhoitetut videotallenteet katsottiin läpi useaan kertaan ja nauhat litteroitiin vanhempien välisen sosiaalisen tuen ilmentämiseksi. Kesän lopussa luovutimme valmiin menetelmäkansion perhetukikeskuksen nuorten osastolle käytettäväksi syksyllä 2012 alkavaa vanhempainryhmätöimintaa varten.

Syksyllä 2012 analysoimme aineiston: havainnoinnin ja ryhmähaastattelujen aineistoille tehtiin sisällönanalyysit ja palautelomakkeet analysoitiin. Analysoinnin tulokset kirjattiin, joiden mukaan teimme johtopäätökset. Lopuksi pohdimme ja arvioimme tutkimuksen luotettavuutta ja eettisyyttä. Esittelimme opinnäytetyömme opinnäytetyöseminaarissa.

Opinnäytetyöprosessin eteneminen on kuvattu kokonaisuudessaan kuviossa 3.

KUVIO 2. Opinnäytetyön tutkimusprosessin kuvaus ja aikataulu

6.2 Tulevaisuusverstaat vanhempainryhmän suunnittelun tukena

Halusimme nuorten osaston työntekijät mukaan suunnittelutyöhön kuullaksemme heidän näkemyksiään ryhmän tarpeesta ja heidän toiveitaan vanhempainryhmätoiminnan toteutumiselle. Suunnittelu- ja kehittämistoiminnan tärkein ja usein myös vaikein vaihe on prosessin alku; näin oli myös opinnäytetyösämme. Valitsimme alkuarvioinnin ja ideoinnin menetelmäksi tulevaisuusverstaan, jossa kaikkien työntekijöiden mielipiteet saadaan esille ja jossa jokaisella on mahdollisuus päästä vaikuttamaan vanhempainryhmätoiminnan suunnitteluun. (Kiimamaa 2003, i.a.)

Kehittävässä arvioinnissa ennakointimenetelmät, kuten tulevaisuusverstaat, sopivat arvioinnin menetelmiksi parantamaan vaikuttavuutta. Ennakoinnissa korostuvat osallistavat menetelmät, joilla pyritään edistämään muutoksen kannalta keskeisten toimijoiden osaamista, yhteisvaikutusta ja verkostoitumista. Tulevaisuusverstaassa pyritään vanhempainryhmätoiminnan tulevaisuuskuvien rakentamiseen ja visioiden esittämiseen, jotka toimivat hyvinä lähtökohtina arvioinnin tarkastelulle. (Hietanen & Kaivo-oja 2011.)

Tulevaisuusverstaat toteutettiin syksyllä 2011 kahtena erillisenä kertana, koska kaikki työntekijät eivät voineet osallistua työvuorojensa takia yhdellä kertaa. Koimme tärkeäksi, että tulevaisuusverstaaseen osallistui nuorten osaston työntekijöiden lisäksi perhetukikeskuksen sosiaalityöntekijä, joka on aktiivisesti mukana osastolla tehtävässä perhetyössä. Tulevaisuusverstaassa työntekijät saivat tuoda näkemyksensä esille liittyen suunniteltavaan vanhempainryhmätoimintaan. Toteuttamalla tulevaisuusverstaat saimme samalla hieman kokemusta ryhmänohjauksesta ja ryhmänohjaajina toimimisesta.

Tulevaisuusverstaassa käsiteltiin perhetyön ja vanhempainryhmän mahdollista toimintaa vaikeuttavia ja edistäviä tekijöitä eli osallistujat arvioivat kriittisesti osastolla tehtävän perhetyön ja aiemmin toimineen vertaisryhmän tilannetta, niiden hyviä ja huonoja piirteitä. Työntekijät nähtiin verstaissa asiantuntijoina, jotka pystyvät hyvin ymmärtämään kokonaistilannetta ja joiden mielipide on olennaisen tärkeä. (Anttila 2005, 399.) Tulevaisuusverstasprosessin aikana

työntekijöiden oli valittava ne asiat ja ominaisuudet, joita he halusivat säilyttää ja turvata tai ne, joita he halusivat muuttaa ja kehittää. (Kiimamaa 2003, 11.)

Tulevaisuusverstaaseen kuuluu kolme vaihetta: ongelma- eli kritiikkivaihe, mielikuvitusvaihe ja todellistamisvaihe. Jokaisessa vaiheessa edellisen vaiheen tulokset toimivat aina seuraavan vaiheen lähtökohtina. Ongelmavaiheen aikana työntekijät arvioivat kriittisesti perhetyön ja vertaisryhmän nykyistä tilannetta. Mielikuvitusvaiheessa työntekijät ideoivat luovia ratkaisumalleja ongelmavaiheessa nousseille teemoille. Tässä vaiheessa tarkoituksena oli myös saada työntekijät innostumaan vanhempainryhmästä. Todellistamisvaiheessa työntekijät arvioivat kriittisesti mielikuvitusvaiheen suunnitelmia ja ehdottivat keinoja niiden toteuttamiseksi. Tämän vaiheen tarkoituksena oli kerätä työntekijöiltä tavoitteita vanhempainryhmätoiminnalle. (Kiimamaa 2003, 13).

Nuorten osaston työntekijät kävivät läpi ohjaajien avustuksella kaikki tulevaisuusverstaan edellä mainitut vaiheet. Tuloksia tarkastellessa huomasimme, että ongelma- ja onelmavaiheessa työntekijät pohtivat asioita painottuen perhetyöhön ja listasivat siihen liittyviä asioita huomattavasti enemmän kuin osastolla toimineeseen vertaisryhmään liittyviä asioita. Vastaavasti todellistamisvaiheessa työntekijät pohtivat ja listasivat asioita huomattavasti enemmän liittyen vertaisryhmään kuin perhetyöhön. Työntekijät siis ymmärsivät, että tulevaisuusverstaassa heillä oli mahdollisuus vaikuttaa konkreettisesti suunnittelemaamme vanhempainryhmätoimintaan, jonka olisi tarkoitus muodostua osaksi osastolla tehtävää perhetyötä. Toteutettujen tulevaisuusverstaoiden eri vaiheet on kuvattu yhteisesti taulukossa 3.

TAULUKKO 3. Tulevaisuusverstaiden vaiheiden tulokset

	Perhetyö	Vertaisryhmä
Ongelma- vaihe	<ul style="list-style-type: none"> • vanhemmat eivät sitoudu sijoituksen tavoitteisiin • vanhemmat eivät ole valmiita muuttamaan toimintatapojaan • vanhemmat ulkoistavat ongelmia • vanhempien kyvyttömyys ottaa vastuu nuorten kasvatuksesta • vanhemmat syyllistävät ongelmista muita • vanhemmat eivät kykene näkemään ongelmia omassa toiminnassaan 	<ul style="list-style-type: none"> • aikaisemmin toimineella vertaisryhmällä huono ajankohta • vanhemmilla ei ollut kiinnostusta tai halua osallistua toimintaan
Unelma- vaihe	<ul style="list-style-type: none"> • jo olemassa olevan osaamisen käyttöön ottaminen • vanhempien ja työntekijöiden motivoituminen yhteistyöhön • työntekijöiden ammatillinen kasvu ja kehittyminen vahvoiksi perhetyön osaajiksi • oikea-aikainen apu perheille • vanhempien ja työntekijöiden yhteinen visio sijoituksen tarpeesta ja sen kokonaiskuvasta 	<ul style="list-style-type: none"> • vertaisryhmän juurtuminen osaksi nuorten osaston toimintaa
Todellistamis- vaihe	<ul style="list-style-type: none"> • avoimen dialogin syntyminen työntekijöiden ja vanhempien välille • totuttuja toimintatapoja kyseenalaistetaan itse- ja ryhmäreflektion avulla 	<ul style="list-style-type: none"> • ohjaajien motivaation nostattaminen • vanhempien innostaminen korostamalla vertaistuen hyviä puolia • vanhempainryhmä osaksi osaston toimintaa • tarvittaessa vanhempien velvoittaminen ryhmässä käyntiin • ohjaajien suunnitelmallinen valmistautuminen ryhmään • toiminnan toteutumisessa yksilö- ja ryhmävastuun korostaminen • ryhmät eivät olisi ohjaajavetoisia • vanhemmilla olisi mahdollisuus jakaa asioita keskenään • ryhmä pidetään vaikka paikalle saapuisi vain yksi vanhempi

Tulevaisuusverstaan ongelmavaihetta tarkastellessa sai kuvan, että työntekijät kaipaivat työhönsä jonkinlaista ”uutta potkua”, jolla saisivat yhteistyön vanhempien kanssa toimimaan entistä paremmin. Tulevaisuusverstaan tulokset vahvistivat tuntemuksiamme siitä, että vanhempainryhmätoiminnalle olisi sijaa nuorten osastolla. Unelmavaiheessa työntekijät toivoivat saavuttavansa työssään onnistumisen hetkiä ja saavansa tukea ammatillisuuteensa. Toivomme vahvistavan työntekijöiden ammatillisuutta toteuttamalla vanhempainryhmätoiminnasta selkeän materiaalikansion, jonka avulla vanhempainryhmän ohjaus on helpompaa. Tätä kautta työntekijät mahdollisesti myös motivoituisivat jatkossa itse toteuttamaan vanhempainryhmätoimintaa saadessaan toimivan ohjeistuksen kautta positiivisia kokemuksia ryhmästä.

Käytyämme läpi tulevaisuusverstaan kolme vaihetta, pyysimme työntekijöitä listaamaan konkreettisia ehdotuksia aiheista ja menetelmistä, joita he toivovat vanhempainryhmässä käytettävän (ks. taulukko 4).

TAULUKKO 4. Työntekijöiden ehdotuksia vanhempainryhmän aiheiksi ja menetelmiksi

Aiheet	Menetelmät
<ul style="list-style-type: none"> • nuoren kasvu ja kehitys • rajat ja säännöt • rakentava riitely • tunnetyöskentelyä ja tunteiden käsittelyä • välineitä arkeen; päivärytmi, ruokailu, yölepo • vanhempien oman menneisyyden ja traumojen työstäminen ja niiden vaikutus nykypäivään 	<ul style="list-style-type: none"> • videoinnin käyttö • rooliharjoitukset • käsillä tekeminen • keskustelua tekemisen ohella

Tulevaisuusverstaan kautta selvisi, että työntekijät kaipaavat uusia työmuotoja perhetyöhön ja etenkin vanhempien kanssa työskentelyyn. Näin ollen vanhempainryhmä voi olla uudenlainen oiva ryhmämuotoinen menetelmä työntekijöiden käyttöön. Vertaisryhmän kautta nuorten vanhemmilla olisi mahdollisuus saada ja jakaa tietoa ja vertaistukea toisten vanhempien kanssa sekä kysyä ja jakaa avoimesti kokemuksiaan liittyen nuoren kasvuun, kehitykseen sekä omaan van-

hemmuuteen ja rooliin kasvattajana. Tämä toiminta tukisi vahvasti osastolla tehtävää perhetyötä.

Tulevaisuusverstaan tavoitteena on Anttilan (2005, 401) mukaan auttaa osallistujia havaitsemaan ongelmia, etsimään niihin ratkaisumalleja ja aktivoitumaan oman toimintansa kehittämiseksi. Mielestämme onnistuimme tässä hyvin, sillä tulevaisuusverstaiden vaiheita tarkastellessa ilmenee kuinka työntekijät etenivät työssä esiintyvistä ongelmista kohti oman ammatillisuuden ja työn kehittämistä. Työntekijät olivat hyvin mukana kaikissa tulevaisuusverstaan vaiheissa. He etenivät suunnitelman mukaisesti vaihe vaiheelta, päätyen lopulta konkreettisiin ja toteutettavissa oleviin ideoihin ja ehdotuksiin, jotka olisi mahdollista siirtää itse käytäntöön. Kävimme jälkikäteen nuorten osastolla esittelemässä työntekijöille tulevaisuusverstaiden tulokset.

6.3 Vanhempainryhmätoiminnan suunnittelu

Tulevaisuusvertaan jälkeen aloitimme vanhempainryhmätoiminnan aikataulun ja ryhmäkertojen sisällön suunnittelun. Vanhempainryhmien säännöllinen toteuttaminen edellyttää pitkäkestoista suunnittelutyötä ja yhteistyötä nuorten osaston kanssa. Olimme tiivisti yhteydessä nuorten osaston vastaavaan ohjaajaan sekä ohjaajaan, joka tuli mukaan vanhempainryhmän toiseksi ryhmänohjaajaksi.

Olimme jo aiemmin syksyllä keskustelleet vastaavan ohjaajan kanssa siitä, että tuleva vertaisryhmä järjestetään avoimena ryhmänä, koska sijoitukset perhetukikeskuksessa ovat kestoaltaan keskimäärin 3–6 kuukauden pituisia. Lyhyiden sijoitusjaksojen takia nuorten osastolla olevat nuoret ja näin ollen myös vanhemmat saattavat vanhempainryhmätoiminnan aikana vaihtua useaan kertaan. Ryhmää kutsutaan avoimeksi, kun siihen voi milloin vain tulla mukaan uusia jäseniä (Jyrkämä 2010, 33). Siispä vanhempainryhmän järjestäminen avoimena ryhmänä ja ryhmätapaamisille suunnitellut erilliset teemat mahdollistavat vanhempien osallistumisen ryhmiin nuoren ja perheen sijoitusjakson alkaessa kes-

ken ryhmätoiminnan. Vanhempainryhmien sisällön suunnittelutyössä oli vahvasti mukana toiseksi ryhmänohjaajaksi tullut nuorten osaston ohjaaja.

Vanhempainryhmän käynnistykseen liittyi monia käytännön asioita. Sopivan ajan ja tiheyden suunnittelussa tuli ottaa huomioon niin omat kuin nuorten osaston aikataulut, mutta myös vanhempien työssäkäynti tuli huomioida. Vanhempainryhmälle sopiva tila löytyi osaston takkahuoneesta, joka varattiin ryhmän käyttöön ennalta sovittuina ajankohtina. Aikaisemmin osastolla järjestetty vertaisryhmä pidettiin joka kolmas viikko lauantai-iltapäivisin. Mielestämme tämä ajankohta kuitenkin satoi liiallisesti vanhempien vapaa-aikaa. Lisäksi valtaosa vanhemmista käy arkisin päivätyössä, joten uskoimme heidän haluavan viettää vapaaviikonloput kotona perheen kanssa ja päädyimme muuttamaan ajankohdan. Vanhempainryhmän aikataulu muotoutui seuraavanlaiseksi:

- ajankohta: torstaisin klo 17.30–19.00
- tiheys: pidetään joka kolmas viikko
- aloitus: ensimmäinen tapaaminen tammikuun 26. päivänä 2012
- lopetus: viimeinen tapaaminen toukokuun 31. päivänä 2012
- lukumäärä: yhteensä seitsemän ryhmäkertaa

Tämän jälkeen vanhempainryhmä jää kesätauolle, ja osaston ohjaajat voisivat aloittaa omillaan ryhmätoiminnan syyslukukauden alkaessa. Vanhempainryhmän käytännön asioista sopimisen jälkeen ryhdyimme suunnittelemaan ryhmien sisältöä; ryhmissä käsiteltäviä teemoja, ryhmätapaamisten kulkua sekä ohjausta.

Onnistuneen ryhmätoiminnan toteutumiseksi perehdyimme hyvin aihealueisiin, joita vanhempainryhmissä käsitelimme. Tutustuimme nuorten vanhemmuutta käsittelevään aineistoon muun muassa Mannerheimin lastensuojeluliiton vanhempainnetti – sivuihin, joilta löytyi paljon nuorten vanhemmille suunnattua tietoa sekä erilaisia työvihkoja ja – kirjoja, joita myös hyödynsimme vanhempainryhmätoiminnassa. Lisäksi tutustuimme erilaisiin oppaisiin, joissa käsiteltiin ryhmien järjestämistä ja vertaisryhmätoimintaa.

Hyvin toimivassa ryhmässä ohjelma on suunniteltu monipuoliseksi siten, että ryhmässä on tilaa sekä puhumiselle, yhdessä tekemiselle että tarvittaessa vai-

kuttamistoiminnalle. Vertaisryhmää suunniteltaessa on myös muistettava, että vertaisuuden ydin on ryhmään osallistujien riittävän samankaltaiset kokemukset tai samoja piirteitä sisältävä elämäntilanne. (Jyrkämä 2010, 34.)

Suunnitellessamme ryhmien sisältöä valitsimme teemoiksi nuoruutta sekä nuoren vanhemmuutta käsitteleviä yleisiä teemoja. Hyödynsimme myös vanhempainryhmän suunnittelussa työntekijöiden tulevaisuusverstaassa ehdottamia konkreettisia aiheita ja ideoita. Uskoimme työntekijöiden ehdotusten olevan hyviä heidän työskennellessä tiiviisti nuorten vanhempien kanssa, jonka myötä heillä on vahva näkemys siitä, minkälaisia asioita vanhempien kanssa olisi hyvä käsitellä. Omaan työkokemukseemme luottaen valitsimme omasta mielestämme oleellisia teemoja vanhempainryhmien aiheiksi. Valikoimme vanhempainryhmien lopullisiksi aiheiksi teemat: *nuoren kasvu ja kehitys, nuoren itsenäistyminen, mediakasvatus, päihdekasvatus, kodin rajat ja säännöt, vanhemman ja nuoren vuorovaikutus sekä vanhemmuuden tunteet*. Uskoimme, että nämä teemat koskevat jollain tasolla kaikkien nuorten vanhempia ja niistä voi keskustella ilman että vanhempien tarvitsee kertoa omista henkilökohtaisista elämäntilanteistaan tarkemmin. Ryhmätoiminta on osa nuorten osaston perhetyötä, mutta emme voi vaatia vanhempia ”avautumaan” muille vanhemmille elämäntilanteistaan ryhmässä ilman heidän omaa haluaan.

Toivoimme, että vanhempainryhmätoiminnan edetessä, vanhempien innostuksen ja avoimuuden kautta syntyisi avointa keskustelua ja vuorovaikutusta vanhempien välillä. Ryhmänohjaajien tulisi ottaa vastuu tarvittaessa keskustelun ohjaamisesta aiheeseen ja siinä pysymisessä sillä ryhmän onnistumiselle on tärkeää johdonmukainen ja ammatillinen ryhmänohjaus.

6.4 Vanhempainryhmien toteutus

Toteutimme vanhempainryhmät kevään 2012 aikana aiemmin sovitun aikataulun ja suunniteltujen ryhmän teemojen mukaisesti. Ensimmäinen vanhempainryhmä toimi pilottikertana. Silloin testattiin ryhmänohjausta, ryhmän rakenteen

sekä palautelomakkeen toimivuutta. Ensimmäisessä vanhempainryhmässä avoin keskustelu ei toiminut onnistuneesti vaan keskustelu karkasi toistuvasti pois käsitellystä teemasta. Niinpä ryhmän rakennetta päätettiin muokata ja aloimme ideoida ryhmäkerroille toiminnallista ohjelmaa tai yhteistä tekemistä, jonka kautta aiheita käsiteltäisiin.

Tarjoilu: Vanhempainryhmissä vanhemmille tarjottiin aina kahvia ja teetä sekä pientä purtavaa, jonka avulla saatiin siirrettyä vanhempien ajatukset pois sieltä, mistä he tapaamiseen tulivat. Järvinen ym. (2012, 218) toteavat kahvitarjoilun olevankin oiva keino ajatusten siirtoon. Monet vanhemmat saapuivatkin ryhmään suoraan töistä tai kodin paineesta, joten kahvit ja pikkupurtavat auttoivat myös jaksamaan ryhmän ajan.

Ryhmän aloitus: Ryhmä käynnistyi ohjaajan toivottaessa vanhemmat tervetulleiksi ryhmään ja kertoessa lyhyesti vanhempainryhmätoiminnasta. Järvisen ym. (2012, 216) mukaan ryhmän kiinteyttämiseen voidaan käyttää toiminnallisia menetelmiä, jotka helpottavat ryhmään osallistumista, antavat mielekkyyttä työskentelyyn ja vapauttavat ilmapiiriä. Vanhempainryhmän aloituksen toiminnallisena menetelmänä toimi tutustumiskierros, jota varten vanhemmat valitsivat pöydälle levitetyistä lehtikuvista itselleen, omaa olotilaa vastaavan kuvan. Jokainen esitteli valitsemansa kuvan ja kertoi samalla oman etunimen. Kierroksen päätyttyä ryhmän ohjaaja kertoi vanhemmille mikä on kyseisen ryhmän teema.

Ohjaajan alustus aiheeseen: Seuraavaksi ryhmän ohjaaja luki lyhyesti (n. 5–10 min) aiheeseen liittyvän alustuksen luotettavasta lähteestä joko lehdestä tai internet -sivuilta, esimerkiksi Meidän perhe –lehden artikkeleita tai mediakasvatus.fi -sivuilta löytyneen tietoisuuden nuoren mediakasvatuksesta. Alustuksen tarkoituksena oli antaa vanhemmille hieman teemaa koskevaa pohjustustietoa ja mahdollisesti ruokkia myöhemmin käytävää keskustelua.

Ryhmätehtävä: Ohjaajan alustuksen jälkeen seurasi teeman mukainen ryhmätehtävä. Tehtävä aloitettiin yleensä heti alustuksen jälkeen, mutta muutamalla kerralla alustuksen jälkeen seurasi vanhempien aloittama spontaani keskustelu aiheesta ja ryhmätehtävä aloitettiin vasta tämän jälkeen. Ryhmätehtävät suunniteltiin niin, että kaikki vanhemmat pääsivät osallistumaan niihin. Tehtävät oli suunniteltu niin, etteivät ne olleet liian haastavia vaan niiden tarkoituksena oli

käynnistää vanhemmissa ajatteluprosessi aiheesta ja synnyttää keskustelua. Tehtävät olivat myös suunniteltu niin, ettei vanhempien tarvinnut kertoa henkilökohtaisista asioistaan toisille, elleivät he itse halunneet. Ryhmätehtäviä olivat erilaiset väittämäkortit, case-tehtävät ja muut toiminnalliset tehtävät.

Ryhmän lopetus: Ryhmänohjaajan toimesta ryhmätehtävä lopetettiin noin 10 minuuttia ennen päättymisaikaa niin, ettei kenelläkään jäänyt puheenvuoro kesken ja että kaikki saivat sanoa haluamansa asian tehtävään liittyen. Järvisen ym. (2012, 218) mukaan ryhmätapaamiset kannattaa aina lopettaa selkeästi. Vanhempainryhmät päätettiin fiiliskierroksella, jonka aikana jokainen vanhempi kertoi millaista oli ollut ryhmässä ja haluaisiko hän viedä ryhmästä jotain mukaansa, mikä saattoi olla esimerkiksi hyvä vinkki, tunnelma tai tietoperäinen asia.

Materiaalipaketti vanhemmille: Ryhmän päätyttyä vanhemmille jaettiin ryhmän teeman liittyvät materiaalipaketit, joihin he pystyivät tutustumaan kotonaan. Materiaalipaketit koostuivat erilaisista internet -sivuilta löydetyistä lähteistä. Käytimme ainoastaan luotettavia ja valtakunnallisesti tunnettuja julkaisijoita kuten MLL:n vanhempainnetti, joka oli pääasiallinen lähteemme materiaalipaketteja luodessa. ”Vauhdilla aikuisuuteen?” – selviytymisopas nuorten vanhemmille löytyi jo ennestään nuorten osastolta ja jota työntekijät ovat aiemminkin tarvittaessa jakaneet nuorten vanhemmille. Mediakasvatukseen liittyvää nuorten vanhemmille suunnattua tietopakettia oli vaikea löytää, sillä monet lähteet oli suunnattu itse nuorille tai sitten pikkulasten vanhemmille.

Ryhmänohjausta helpottaaksemme jatkossa, päätimme luoda menetelmäkansion nuorten osaston käyttöön, jota käyttämällä vanhempainryhmätoiminnan pyörittäminen onnistuu helposti. Menetelmäkansion avulla turvataan vanhempainryhmätoiminnan jatkuminen ja ryhmänohjauksen vaivattomuus, jotta ryhmä voisi tulevaisuudessa juurtua osaksi nuorten osaston toimintaa.

Suunnittelimme jokaiselle ryhmäkerralle teemaan liittyvän tehtävän vanhempien keskustelun tueksi ja sen ylläpitämiseksi. ensimmäisen pilottikerran jälkeen ryhmät toteutettiin noudattaen aina samaa kaavaa, joka on esitelty taulukossa 5.

TAULUKKO 5. Kevään 2012 vanhempainryhmien teemat ja ryhmien sisältö

RYHMÄN TEEMA	Ryhmän aloitus	Ohjaajan alustus aiheeseen	Ryhmätehtävä	Ryhmän lopetus	Materiaalipaketit vanhemmille
Nuoren kasvu ja kehitys LIITE 5	<p>(tarjolla on aina kahvia ja jotain pientä suolaista ja/tai makeaa syötävää)</p> <p>Jokainen ryhmätapaaminen alkaa samalla tavalla:</p> <ul style="list-style-type: none"> ohjaajan alkupuhe tutustumiskierros ohjaaja kertoo ryhmän aiheen 	10 faktaa nuoren kehityksestä	Vapaata keskustelua aiheesta (ohjaajalla tukena apukysymykset)	<p>Jokainen ryhmätapaaminen päättyy samalla tavalla:</p> <ul style="list-style-type: none"> Lopetus: fiiliskierros Vanhemmille jaetaan ryhmätapaamisen aiheeseen liittyvä materiaalipaketti, johon he voivat tutustua kotonaan (ks. Materiaalipaketit vanhemmille) 	<ul style="list-style-type: none"> Vauhdilla aikuisuuteen? Selviytymisopas nuorten vanhemmille MLL:n vanhempainnetin työvihot (tietyt sivut): Varhaisnuoruuden kasvu ja kehitys & Keskinuoruuden kasvu ja kehitys
Nuoren itsenäistyminen LIITE 6		Itsenäistynvä nuori	Kun nuori itsenäistyy		<ul style="list-style-type: none"> MLL:n vanhempainnetin työkirja (tietyt sivut): Sopivaa etäisyyttä etsimässä
Mediakasvatus LIITE 7		Nuoren mediakasvatus	Hyvä & paha media		<ul style="list-style-type: none"> Tietoturvakoulu.fi: Nuorten vanhemmille MLL:n mediakasvatuksen työkirja (tietyt sivut)
Päihdekasvatus LIITE 8		Tietoa nuorten päihteiden käytöstä ja asenteista	Väittämäkortit: Päihteet & energiajuomat		<ul style="list-style-type: none"> Kissa pöydälle - puhu alkoholista nuoren kanssa - esite
Kodin rajat ja säännöt LIITE 9		Kadotettu vanhemmuus – runo	Avoimet lauseet: Kodin säännöt ja rajojen asettaminen		<ul style="list-style-type: none"> MLL:n vanhempainnetin työkirja (tietyt sivut): Sopivaa etäisyyttä etsimässä mll.fi/vanhempainnetti: Nuori laiminlyö kotiintuloajat (tukivinkkejä) Kadotettu vanhemmuus - runo
Vanhemman ja nuoren vuorovaikutus LIITE 10		Meidän perhe -lehtien artikkelit: "Älä taas huuda!" ja "Älä mollaa murkkua!"	Caset: Miten keskustella nuoren kanssa?		<ul style="list-style-type: none"> MLL:n vanhempainnetin työkirja: Nuori – vanhempi – aikuinen – sanakirja Meidän perhe lehtien artikkelit (ks. Ohjaajan alustus aiheeseen)
Vanhemmuuden tunteet LIITE 11		Haastavat tunteet	Väittämäkortit: Vanhemmuuden tunteet		<ul style="list-style-type: none"> MLL:n vanhempainnetin työkirja (tietyt sivut): Vanhemman työkirja

Menetelmäkansio: Toteutetun vanhempainryhmätoiminnan sekä reflektion kautta syntyneiden kehittämistarpeiden jälkeen loimme vanhempainryhmätoiminnasta menetelmäkansion nuorten osastolle (ks. liitteet 5-11). Ensimmäiselle vanhempainryhmälle ei keksitty mitään toimivaa ryhmätehtävää ja sovimme nuorten osaston työntekijöiden kanssa, että kyseisellä kerralla on avointa keskustelua, jonka tueksi laadimme ohjaajalla apukysymyksiä, joiden avulla ryhmänohjaaja voi rohkaista vanhempia keskusteluun. Vanhempainryhmien toimissa yksittäisten erillisten teemojen mukaan, ohjaajat voivat päättää missä järjestyksessä ryhmät pidetään huomioiden osastolla olevien nuorten vanhempien tarpeet.

Menetelmäkansion on tarkoitus toimia vanhempainryhmien sisällön ja ohjauksen pohjana, mutta tarvittaessa sen eri osia voidaan helposti päivittää ajantasaiseksi ja muokata esimerkiksi ryhmätehtäviä uuteen muotoon. Menetelmäkansio on jäsennelty tarkasti osa-alueisiin: alkuvalmistelut, ohjaajan alkupuhe, tutustumiskierros, ohjaajan alustus aiheeseen, ryhmätehtävä ja ryhmän lopetus. Selkeä ja jaoteltu ryhmän rakenne mahdollistaa sisällön muokkaamisen vastaamaan sekä osaston että vanhempien muuttuvia tarpeita. Tarkoituksena kuitenkin on, että kaikki seitsemän erillistä vanhempainryhmää muodostavat kattavan ja monipuolisen asiakokonaisuuden nuorten vanhempien kanssa työskenteleeseen.

6.4.1 Rooli vanhempainryhmän ohjaajana

Olimme opinnäytetyöprosessin käynnistysvaiheessa sopineet, että nuorten osastolta tulee ohjaaja mukaan vanhempainryhmää ohjaukseen toisen ryhmänohjaajana toimivan opinnäytetyön tekijän tueksi. Tämä päätös olikin jälkikäteen erittäin hyvä. Ei ainoastaan sen takia että se mahdollistaa tulevaisuudessa ryhmätoiminnan siirtymisen helpommin osastolle, vaan myös sen takia, että ryhmässä oli mukana joku, joka tunsi vanhemmat ja osasi näin huomioida hei-

dän tarpeitaan. Näiden seikkojen lisäksi kahden ryhmänohjaajan toimiva yhteistyö toimii hyvänä perustana ryhmätoiminnalle (Euramaa 2001, 37).

Ryhmänohjaajat toivottivat vanhemmat tervetulleeksi ryhmään tarjoten heille kahvia, teetä ja pikkupurtavaa. Ryhmänohjaajalle kuului kahvitarjoilun järjestämisen lisäksi paljon muitakin käytännön tehtäviä, joihin kuului muun muassa tilan varaus, tarvittavien papereiden, kuten vanhemmille jaettavien materiaali-pakettien tulostaminen etukäteen, ryhmän aloitusvaiheen ohjaus, alustuksen pitäminen, ryhmätehtävän ohjaus sekä ryhmän lopettaminen. Lisäksi oli tärkeää, että ryhmänohjaaja piti huolen sovituksessa aikataulussa pysymisen. Kerran ryhmänohjaaja epäonnistui tässä asiassa, kun järjestetty toiminta venyi erään vanhemman myöhästymisen johdosta. Ryhmänohjaajan olisi pitänyt vain pysyä aikataulussa, eikä antaa yhden vanhemman toiminnan vaikuttaa koko ryhmän toimintaan.

Ryhmänohjaajien rooli muokkautui ja vahvistui toiminnan edetessä. Ryhmänohjaajilla ei ollut aiempaa kokemusta ryhmänohjauksesta ja se ilmeni ensimmäisillä kerroilla hieman epävarmana otteena ohjata ryhmää ja ryhmässä toteutettua toimintaa. Myöhemmässä vaiheessa ryhmänohjaajilla oli jo varmempi ote ohjaukseen, mikä ilmeni varmuutena ja taitona huomioida ryhmässä olevia vanhempia tasapuolisesti esimerkiksi puheenvuorojen jakamisessa. Jyrkämän (2010, 41) mukaan ohjaajan rooli ja merkitys on suurimmillaan ryhmän alkuvaiheessa, jolloin ryhmäläiset haluavat osoitusta siitä, että ohjaajalla on niin sanottu homma hanskassa. Mielestämme kuitenkin haparoiva alku ryhmätoimintamme ohjauksessa saattoi rentouttaa vanhempien tunnelmaa, kuinka kaikki joskus erehtyvät, eivätkä ammattilaisetkaan aina onnistu. Heiskanen ja Hiisijärvi (ELÄ! i.a.) toteavat, että aitoutta pidetään ryhmänohjaajan yhtenä tärkeänä elementtinä, joten toivomme että ryhmässä vanhempia rentoutti ja huojensi huomata ryhmänohjaajien inhimillisyys.

Oli myös pitkälti ohjaajista kiinni, millaiseksi ilmapiiri ryhmässä muodostui, kuinka ryhmäytymistä tuettiin sekä kuinka saatiin muodostettua turvallinen ja salliva ilmapiiri. Turvallisessa ja sallivassa ilmapiirissä jokaisella ryhmän jäsenellä oli tilaa olla oma itsensä ja saada äänensä kuuluville. (Heiskanen & Hiisijärvi i.a.) Tässä ryhmänohjaajat onnistuivatkin hyvin, sillä ryhmässä jokaisen puheenvuo-

ro huomioitiin ja ohjaaja katsoi aina puhuvaa vanhempaa kohti, mikä kertoi ohjaajan olevan läsnä ja välittävän. Lisäksi ohjaajat kannustivat vanhempia keskustelun aikana ja korostivat arvostavasti heidän esille tuomia mielipiteitään.

Ryhmänohjaus näyttäytyi enemmän prosessimaisena kehityksenä ja kasvuna, kuin itse onnistuneen ohjauksen suorittamisena. Euramaa (2001, 33) kuvaa kuinka ryhmänohjauksessa tapahtuva kehittyminen on prosessi, johon voi sukkeltaa vain ryhtymällä ohjaamaan ryhmiä. Tämä vaatii ohjaajan aitoa uteliaisuutta ryhmän tehtävää ja mahdollisuuksia kohtaan sekä tietoisuutta omista kyvyistä ja rajoista ohjaajana. Jotta vanhempainryhmissä tapahtui kehittymistä, ohjaajilta vaadittiin sitoutumista ja tietoista työskentelyä itsensä kanssa. Ryhmänohjausta arviointiinkin jatkuvasti reflektiotapaamisilla, jossa käytiin yhteisesti opinnäytetyöparin sekä toisen ryhmänohjaajan kanssa palautekeskusteluja, jotka toimivat tärkeinä ryhmänohjauksen kehittymisen mahdollistajia.

6.4.2 Reflektiopäiväkirja ryhmätoiminnan arvioinnin tukena

Reflektiopäiväkirjaa vanhempainryhmistä alettiin pitää toisesta ryhmäkerrasta alkaen, kun koimme tarpeelliseksi kirjoittaa muistiin ajatuksia ja kokemuksia ryhmän kulusta. Opinnäytetyössämme reflektiotapaamisten rooli nousi merkittäväksi vanhempainryhmätoimintaa arvioidessa ja siitä tulikin ryhmätoiminnan vakiintunut työkalu ryhmäprosessin ajaksi arviointiin ja kehittämiseen. Reflektiotapaamisten pyrkimyksenä oli kriittisesti arvioida ryhmätoiminnan toteutumista, sen onnistuneita osioita sekä kehittämistarpeita. Käytännössä nämä toteutuivat keskustelemalla yhdessä ryhmätoiminnassa mukana olleen ohjaajan kanssa aina jokaisen ryhmän päätyttyä ja vanhempien poistuttua paikalta. Reflektiotapaamisilla kävimme läpi vanhempainryhmien havainnoinnin ja sen toteutuksen, ryhmänohjauksen onnistumisen ja sen kehittämistarpeet sekä ryhmien sisältöön liittyvät asiat. Lisäksi pohdimme omia tuntemuksiamme, ajatuksiamme ja kokemuksiamme vanhempainryhmistä. Näistä reflektiotapaamisista pidimme päiväkirjaa.

Reflektiotapaamisilla totesimme ryhmien teemojen olleen onnistuneita ja ne saivat hyvin aikaan keskustelua vanhempien kesken. Ohjaajan alustus ja ryhmätehtävät toimivat suunnitelman mukaisesti teemoihin liittyvien keskustelujen moottoreina. Järvinen ym. (2012, 219) toteavatkin, että vertaisryhmässä teeman käsittelyä voidaan käydä vapaasti keskustellen, toiminnallisia harjoituksia tehden tai ohjaajan alustuksen pohjalta keskustellen. Vanhempainryhmissä käsitellyt teemat olivat yleisiä aiheita, jotka liittyivät nuoruuteen ja vanhemmuuteen ilman lastensuojelullista leimaa. Emme halunneet vanhempien kokevan ryhmään osallistumista ahdistavaksi tai leimaavaksi. Tarkoituksena oli, että vanhemmat saivat olla ryhmässä omana itsenään; murrosikäisen nuoren vanhempina, pohtimassa nuoren elämää ja omaan vanhemmuuteen liittyviä asioita. Mielestämme tämä toteutui hyvin, sillä vanhemmat puhuivat ryhmissä aiheista niin yleisellä tasolla kuin jakamalla hyvinkin henkilökohtaisia kokemuksiaan.

Reflektiopäiväkirjassa näkyy havainnoijan roolin muuttuminen ja osallistujien määrän vaikutus havainnointiin. Tämä näkyi turhautumisena ryhmissä, joissa vanhempia oli vähän ja sosiaalisen tuen ilmaisuja esiintyi vähän. Tämä vaikeutti havainnoijan keskittymistä ryhmässä ja ajoittain havainnoijan ajatukset saattoivat jopa karata jopa muihin asioihin. Turhautumista esiintyi myös ryhmissä, joissa vanhempia oli paljon ja sosiaalista tukea ilmeni runsaasti, jonka takia havainnointia oli vaikea toteuttaa. Onneksemme olimme päättäneet ja saaneet luvat videoida tapaamiset myöhempää havainnointia varten.

Pohdimme reflektiopäiväkirjassa myös ohjauksen roolia ryhmässä ja siinä käy ilmi muun muassa ryhmän rakenteen muokkaantuminen toimivammaksi. Osa ryhmätehtävistä oli alun perin suunniteltu hieman monimutkaisiksi ja pidetyn vanhempainryhmän jälkeen niitä muokattiin toimivampaan muotoon osastolle koottavaan menetelmäkansioon. Ohjauksesta pohdimme myös sitä, miten vanhemman ajautuessa puhumaan paljon asioistaan aiheen ulkopuolelta keskustelua voidaan ystävällisesti ohjata takaisin kohti käsiteltävää teemaa. Lisäksi pohdimme, kuinka ryhmänohjaajat pystyisivät huomioimaan vanhempia tasapuolisesti.

Päiväkirjassa ilmenee kuinka olemme yleisesti pohtineet vanhempainryhmien onnistumista ja muun muassa sitä, miten ryhmätoiminnan edetessä vanhempi-

en puheenvuorojen kohdistuminen ohjaajista toisiin vanhempiin tuntui ryhmänohjaajista työvoitolta. Isien mukana olo ryhmissä herätti päiväkirjassa positiivisia tunteita, sillä miehet toivat ryhmään uudenlaista otetta ja keskustelusta tuli suorasukaisempaa. Päiväkirjassa myös todettiin keskustelun muuttuvan hetkeksi ohjaajapainotteisemmaksi uusien vanhempien osallistuessa ryhmään. Kokonaisuudessaan tämän yhteisen reflektoinnin avulla kehitimme vanhempainryhmätoimintaa vastaamaan paremmin vanhempien tarpeita sekä helpottamaan ryhmän kulkua ja ohjausta tulevaisuudessa.

6.5 Vanhempainryhmien havainnointi

Opinnäytetyössämme havainnointia käytettiin konkretisoimaan vanhempainryhmässä näkyvää vanhempien välistä vuorovaikutusta ja sosiaalista tukea. Havainnointi tapahtui järjestetyissä vanhempainryhmätapaamisissa osaston ympäristössä. Havainnoinnilla pyrittiin vanhempainryhmän vertaistuen eli myönteisen sosiaalisen tuen näkyväksi saamiseen ja sen kuvaamiseen sekä ymmärtävään tulkitsemiseen. Havainnoinnin lähtökohtana oli vanhempien välinen vuorovaikutus vanhempainryhmässä, joka syntyi ja liittyi ryhmässä käsiteltyihin teemoihin eli nuoren kasvuun ja kehitykseen, vanhemmuuteen ja kasvatukseen sekä näihin liittyviin haasteisiin. Ohjaajien välinen vuorovaikutus on karsittu havainnointiaineistosta pois.

Ensimmäisen vanhempainryhmän aikana emme olleet vielä saaneet tutkimuslupaa, joten emme havainnoineet kyseisessä ryhmässä. Saatuamme tutkimusluvan aloitimme vanhempainryhmien havainnoinnin toisesta ryhmästä alkaen. Jokaiselle ryhmään osallistuvalla vanhemmalle selvitettiin havainnoijan rooli ja havainnoinnin tarkoitus ryhmässä sekä heiltä pyydettiin kirjallinen lupa sekä havainnointiin että videointiin (ks. liite 2). Vanhemmille selitettiin, että havainnoimme ainoastaan ryhmässä tapahtuvaa sosiaalista tukea eikä valmiista opinnäytetyöstämme voi tunnistaa ryhmään osallistuneita vanhempia. Jollei vanhemmille olisi selitetty havainnointia, se olisi saattanut vaikuttaa hyvinkin näky-

västi vanhempien toimintaan ja puheisiin. Kerroimme myös, että tarkoituksenamme on videoida vanhempainryhmät havainnoinnin tueksi. Saimme kaikilta vanhemmilta luvan havainnointiin ja videointiin. Havainnointia toteutettiin yhteensä kuudessa vanhempainryhmässä, jotka myös videoitiin.

Videointiin liittyen ongelmaksi nousi tilan puute ja kameran kohdistaminen siten, että kaikki ryhmässä olijat mahtuisivat kuvakulmaan. Vaikka kuvakulma valittiin siten, että ryhmänohjaajat ja havainnoija jätettiin kuvasta pois, silti kaikki vanhemmat eivät aina mahtuneet kuvaan. Näin kävi kolmannella ja neljännellä ryhmätapaamisella. Molemmilla kerroilla videokuvasta jäi yksi vanhempi pois. Näillä kerroilla havainnoija keskittyi videokuvan ulkopuolelle jäävään henkilöön, jonka eleet ja hänen tuottaman sanattoman sosiaalisen tuen havainnoija kirjoitti ylös kenttämuistiinpanoihinsa ryhmän aikana.

Alun perin tarkoituksena oli tukeutua vanhempainryhmän aikana tehtyyn havainnointiin. Käytännössä kuitenkin huomasimme, että havainnoitavia asioita oli niin paljon, ettei ryhmässä ollut mahdollisuutta havainnoida kaikkea siellä esiintyvää sosiaalista tukea. Tämä johtui siitä, että havainnoija pystyi ryhmässä keskittymään vain yhteen ihmiseen kerrallaan. Ensimmäisillä havainnointikerroilla havainnoinnin tukena käytettiin lomaketta, joka käytännössä kuitenkin osoittautui liian monimutkaiseksi. Niinpä lomakkeesta myöhemmässä vaiheessa luovuttiin ja havainnoija siirtyi vapaamuotoiseen muistiinpanojen kirjoittamiseen.

Vanhempainryhmässä kuvatuista videotallenteista tuli tärkein havainnoinnin työväline, jonka avulla pystyimme jälkikäteen palaamaan ryhmän tilanteisiin ja havainnoimaan ryhmässä tapahtuvaa vuorovaikutusta yksityiskohtaisemmin. Videotallenteita katsoessamme huomasimme asioita, joita emme olleet itse vanhempainryhmässä havainneet, kameran ottaessa näkymän koko ryhmästä. Videotallenteet paljastivatkin vanhempainryhmien sisältävän merkittävän paljon enemmän sosiaalista tukea kuin paikan päällä tehty havainnointi antoi ymmärtää. Niinpä aineisto koottiin pääasiassa videotallenteiden mukaan. Videotallenteita katsoessa pystyimme vanhempien puheiden lisäksi tarkastelemaan ja kirjaamaan tarkasti ylös heidän eleitään, katseitaan ja liikkeitään sekä muuta sanatonta viestintää.

6.6 Palautelomakkeiden käyttö ryhmässä

Palautelomakkeilla keräsimme vanhempien kokemuksia vanhempainryhmän toiminnasta sekä -ohjauksesta, mutta myös vanhempien kokemaa sosiaalista tukea. Palautteiden avulla oli tarkoitus joko saada vahvistusta havainnoidulle sosiaaliselle tuelle tai vastaavasti palautteiden mukaan vanhempien kokemat asiat ja tilanteet voivat näyttäytyä erilaisina.

Vanhemmat täyttivät palautelomakkeen joka kerta vanhempainryhmän lopussa. Ensimmäinen vanhempainryhmä toimi lomakkeen pilottikertana, jossa se testattiin käytännössä. Tämän jälkeen palautelomaketta muokattiin ja kysymyksiä muotoiltiin uudelleen. Aiemmin Likert-asteikon vastausvaihtoehdot olivat järjestyksessä täysin eri mieltä, jokseenkin eri mieltä, ei eri eikä samaa mieltä, jokseenkin samaa mieltä ja täysin samaa mieltä. Testauksen myötä asteikko käännettiin vastakkaiseksi, siten että myönteinen vaihtoehto tuli ensimmäiseksi ja negatiivinen viimeiseksi. Lisäksi avoin kysymys siirrettiin lomakkeen lopusta lomakkeen alkuun todettuamme, ettei kukaan vanhemmista vastannut avoimeen kysymykseen, kun se sijaitsi viimeisenä väittämien jälkeen. Tämän muutoksen myötä saimmekin avoimeen kysymykseen runsaasti vastauksia.

6.7 Ryhmähaastattelujen toteutus

Toteutimme työntekijöiden ryhmähaastattelut suunnitelman mukaisesti vanhempainryhmätoiminnan päätyttyä. Ryhmähaastatteluajankohdan sopiminen oli hankalaa, minkä Eskola ja Suoranta (2000, 97) toteavat olevan tavallista. Aikomuksenamme oli haastatella nuorten osaston työntekijät, joita on yhteensä kahdeksan, yhtenä ryhmänä. Työntekijöiden tehdessä kolmivuorotyötä työvuoroja ei saatu suunniteltua ennen työntekijöiden kesälomien alkua niin, että kaikki työntekijät olisivat päässeet samalla kertaa työpaikalla pidettyyn ryhmähaastatteluun. Niinpä päädyimme haastattelemaan työryhmän kahdessa eri ryhmässä.

Ensimmäiseen haastatteluun osallistuivat vastaava ohjaaja ja kolme ohjaajaa, ja toiseen haastatteluun kolme ohjaajaa, joista yksi joutui poistumaan kesken haastattelun. Yksi työntekijöistä ei osallistunut haastatteluun. Ensimmäisessä haastattelussa toimimme molemmat haastattelijoina, mutta toisessa haastattelussa haastattelijoita oli vain yksi. Haastatteluiden aineistonkeruun apuna käytettiin ääninauhoitusta eli molemmat haastattelut tallennettiin.

Käytimme haastatteluissa ennalta tekemäämme haastattelurunkoa eli teeman mukaisia kysymyksiä varmistaaksemme, että kaikki asiat tulevat käsitelty. (liite 4). Ensimmäisessä haastatteluryhmässä ei syntynyt runsasta keskustelua vaan haastateltavat vastasivat kysymyksiin jäsennellysti ja lyhyesti. Haastateltavat eivät reflektoineet näkemyksiään annetuista teemoista laajemmin keskenään, minkä takia haastattelusta saatu aineisto jäi pintapuoliseksi. Toisessa haastatteluryhmässä osallistujat keskustelivat avoimesti ja vuoropuhelumaisesti asioista sekä toivat esille mielipiteitään kysytyistä teemoista, mutta osasivat antaa myös kritiikkiä. Toisaalta haastateltavat ajautuivat useassakin kohtaa puhumaan teemojen ulkopuolisista asioista ja haastattelija osallistui melko aktiivisesti käytyyn keskusteluun, vaikkei näin saisi toimia. Eskola ja Suoranta (2000, 97). toteavat, että haastattelijan pääsääntöisenä tehtävänä on saattaa keskustelu alkuun ja sen jälkeen olla mahdollisimman hiljaa. Haastattelijan aktiivinen rooli keskustelussa johtui varmasti osaltaan siitä, että haastateltavat olivat hänelle ennestään hyvin tuttuja, mikä teki ulkopuolisena tarkkailijana roolissa olemisen vaikeaksi.

7 AINEISTON ANALYYSI

Analyysin runkona toimivat tutkimuskysymykset (ks. taulukko 2 sivu 33). Analyysin kautta aineistoa selkeytettiin ja tutkittavasta asiasta tuotettiin uutta tietoa. Aluksi aineisto tiivistettiin sen sisältämää informaatiota kadottamatta ja hajanaisesta aineistosta luotiin selkeämpää ja mielekkäämpää. Aineistojen analyysissä etsimme yhtäläisyyksiä ja samankaltaisuuksia, mutta tuomme myös esille aineistojen eroja ja moninaisuutta. Tällöin analyysi on tarkempaa ja aineistolähtoisempää. Analyysillä kuvataan aineiston sisältöä sitä vääristelemättä ja tuotetaan mahdollisimman totuuden kaltaista tietoa. (Eskola & Suoranta 2000, 137–141.)

7.1 Havainnoinnin analyysi

Ensimmäinen tehtävä havainnoinnissa on sen rajaaminen. Laadullisessa tutkimusmenetelmässä tutkimusaineiston rajaaminen tapahtuu niin, että tutkija suuntaa havainnointiaan tiettyihin ennalta valittuihin asioihin. Systemaattisella havainnoinnilla saadaan näkyväksi eri luokkiin kuuluvien ilmiöiden esiintyvyys. Tämän jälkeen havainnoidun aineiston analyysissä kerätty aineisto hajotetaan käsitteellisiksi osiksi ja osat kootaan tieteellisiksi johtopäätöksiksi. Toisin sanoen tutkimusaineisto järjestetään muotoon, että sen perusteella tehdyt johtopäätökset voidaan erottaa yksittäisistä henkilöistä, tapahtumista ja siirtää yleiselle käsitteelliselle ja teoreettiselle tasolle. Aluksi havainnointiaineistomme muutettiin muotoon, josta analysoiminen olisi mahdollista eli aineisto litteroitiin, jonka jälkeen tehtiin sisällönanalyysi ja kvantifiointi. (Grönforsin 1985, 101, 145; Vilkkä 2006, 81.)

7.1.1 Havainnointiaineiston litterointi

Vanhempainryhmien havainnointien purkaminen alkoi aina heti ryhmien jälkeisenä päivänä, kun havainnoijana toiminut opinnäytetyöntekijä katsoi videotallenteet läpi. Havainnoinnin ollessa meille vieras aineistonkeruumenetelmä, poistimme vahingossa toisesta vanhempainryhmästä tallennetun videon katsottuamme sen kerran läpi ja merkittyämme muistiin havaitsemamme sosiaalisen tuen. Ikäväksemme olimme kirjanneet ylös vain luokittelut vanhempainryhmässä esiintyvistä sosiaalisesta tuesta ja jättäneet litteroimatta tallennetta tarkemmin. Tämän vuoksi emme käytä toisesta vanhempainryhmästä tehtyä vaillinaista analyysia tutkimuksessamme.

Seuraavat viisi vanhempainryhmää saimme videokuvattua ja litteroitua tarkoituksenmukaisesti. Onneksi näistä viidestä kerrasta kertyi paljon kattavaa aineistoa opinnäytetyötämme varten. Videotallenteet katsottiin vähintään kolmeen kertaan. Ensimmäisellä purkukerralla vanhempainryhmässä havainnoijana toiminut tutkija katsoi tallenteet läpi heti ryhmän jälkeen. Ensimmäisellä kerralla havainnoija kirjoitti ylös tiivistetysti vanhempainryhmän sisällön ja merkitsi muistiin ryhmässä havaitsemansa asiat kenttämuistiinpanojen sekä oman muistin avulla. Tässä vaiheessa videokuvan ulkopuolelle jäävien henkilöihin liittyvä sanaton ja sanallinen viestintä liitettiin muistiinpanojen ja tallenteiden avulla yhteen.

Toisella purkukerralla havainnoija kävi videotallenteet uudestaan läpi ja kirjoitti tarkemmin ylös videotallenteissa näkyvät tapahtumat. Havainnoija kirjoitti ylös tallenteista havaitsemansa eleet; katseet, nyökkäykset, katsekontaktit, hymyt, naurut ja itkut, liittäen ne osaksi ensimmäisen purkukerran muistiinpanoja. Tässä vaiheessa siis litteroitiin vanhempainryhmässä esiintynyt sanaton sosiaalinen tuki.

Kolmannella purkukerralla katsoimme tallenteet yhdessä läpi ja havainnoimme vanhempainryhmän sisältöä yksityiskohtaisemmin. Kävimme yhdessä läpi aiemmin litteroituja aineistoja ja teimme tarvittavia korjauksia ja tarkentavia lisäyksiä. Tässä vaiheessa litteroimme myös vanhempien jakaman sanallisen tuen ryhmän aikana eli kirjasimme vanhempien puheenvuoroja suoraan lainauksin tut-

kimuskysymysten mukaan. Tarkoituksena on osoittaa näillä suorilla lainauksilla sanallisen sosiaalisen tuen ilmeneminen ryhmässä.

Litteroimme tallenteet valikoidusti ja kirjoitimme vain tutkimuskysymysten kannalta oleellisia asioita. Työntekijöiden osuus videotallenteiden keskusteluissa jätettiin kokonaan litteroimatta tutkimuskysymysten liittyessä ainoastaan vanhempien väliseen vuorovaikutukseen. Fontilla 12 kirjoitettua litteroitua aineistoa kertyi yhteensä $7+8+7+7+4=33$ sivua A4 kokoista paperia. Litteroinnin jälkeen ryhdyimme tekemään sisällönanalyysiä.

7.1.2 Havainnointiaineiston sisällönanalyysi

Videotallenteiden litteroinnin jälkeen koodasimme auki kirjoittamamme aineiston sosiaalisen tuen muotojen mukaan. Tämän jälkeen oli mahdollista vertailla tiettyjä sosiaalisen tuen ilmaisuja, niiden esiintymistä ja ilmenemistä aineistossa. Aineistosta pyritään löytämään ja erottelemaan tutkimuskysymysten kannalta olennaiset asiat. Teemoittain järjestetystä aineistosta ei voida tehdä pitkälle menevää analyysia ja johtopäätöksiä vaan se vaatii onnistuakseen teorian ja empirian vuoropuhelun. (Eskola & Suoranta 2000, 174–175.) Järjestetyn aineiston avulla aineisto pelkistyy hallittavammaksi. Voidaan puhua raakahavainnoista. Pelkistämisen toisessa vaiheessa karsitaan aineistoa edelleen yhdistämällä havaintoja harvemmaksi havaintojen joukoksi. Tarkoituksena on etsiä havainnoille yhteisiä piirteitä, jotka pätevät poikkeuksetta koko aineistoon. (Alasuutari 2007, 40.) Opinnäytetyössämme pelkistimme vanhempainryhmien havainnoista syntyneet aineistot sanalliseen ja sanattomaan sosiaalisen tuen eri muotoihin; emotionaaliseen, tiedolliseen, instrumentaaliseen tukeen sekä vertaistukseen. Tässä vaiheessa huomasimme, että ryhmässä esiintyi myös runsaasti sosiaalisen tue ilmaisumuotoja, jotka eivät merkityksiltään sopineet sisällytettäväksi valmiiksi jäseneltyihin sosiaalisen tuen muotoihin. Niinpä loimme tälle havainnoin kautta ilmenneelle sosiaalisen tuen muodolle oman määritelmän nimeltä muu vertaistuki.

Tutkimuksessamme luokittelua tehtiin neljässä vaiheessa, jossa jokaisessa tarkennettiin luokittelua, mikä onkin olennaista sisällönanalyysin tekemisessä (Tuomi & Sarajärvi 2009, 109).

1. Ensimmäisenä luokitteluna käsittekartassa toimi vanhempien välinen vuorovaikutus. Litteroiduista vanhempainryhmistä etsittiin pelkistettyjä ilmauksia, alleviivattiin vanhempien väliseen kommunikointiin liittyvät seikat sekä karstiin tutkimukselle epäolennaiset tekemiset ja sanomiset pois.
2. Toisessa vaiheessa listattiin vanhempien välisestä vuorovaikutuksessa esiintyvät piirteet: millaisia eleitä ja keskusteluita esiintyi vanhempainryhmässä. Näistä piirteistä etsittiin samankaltaisuuksia ja erilaisuuksia. Tätä vaihetta kutsutaan klusteroinniksi eli ryhmittelyksi (Tuomi & Sarajärvi 2009, 110).
3. Kolmannessa vaiheessa nämä edellä mainitut eleet ja keskustelut erotettiin sanattomaksi sekä sanalliseksi tueksi sekä luotiin yläluokat emotionaalille tuelle, instrumentaalille eli välineelliselle tuelle, tiedolliselle tuelle, arviointituelle sekä muulle vertaistuelle.
4. Neljännessä vaiheessa näille tuen muodoille luotiin pääluokka, sosiaalinen tuki.

Tätä yllä olevaa luokittelua kutsutaan myös abstrahoinniksi, jonka avulla havaitut sosiaalisen tuen ilmaisut irrotettiin asiayhteydestä, kuten ihmisistä, tapahtumista ja lausumista, jonka myötä tunnistettavuus katosi. Näiden sosiaalisen tuen ilmaisujen yhdistelemistä jatkettiin niin kauan, että saatiin vastaus tutkimuskysymykseen. (Grönfors 1985, 145; Tuomi & Sarajärvi 2009, 112.) Kaiken kaikkiaan havainnointi aineiston litteroinnissa edettiin kohti käsitteellisempää näkemystä vanhempien välisestä sosiaalisesta tuesta, joka perustui omaan tulkin- taamme ja päättelyymme.

Havainnoidun sosiaalisen tuen ilmaisumuodot

- Emotionaalista tukea osoitettiin sekä sanallisesti että sanattomasti.
  - Sanallista tukea olivat rohkaiseminen, empatian ja ymmärtämisen osoittaminen sekä kohteliaisuuden esittäminen.
  - Sanatonta tukea olivat katsominen sekä kuunteleminen, katsekontakti, hymyileminen ja myötätunnon osoittaminen.
- Tiedollista tukea osoitettiin ratkaisua ehdottamalla, näkökulmia tarjoamalla sekä neuvomalla ja opastamalla.
- Välineellistä tukea osoitettiin suoralla avun tarjoamisella sekä halukkuudella auttaa toista.
- Arviointituki ilmeni vuorovaikutuksessa siten, että tuen saaja teki päätelmiä omasta tilanteestaan ja toiminnoistaan. Arviointituki perustui muun muassa ryhmässä saatuun palautteeseen ja vahvistamiseen, joka käynnisti tuen saajassa arviointiprosessin eli tämä alkoi esimerkiksi pohtia omia käytäntöjään.

(Mikkola 2006, 47–48):

- Muu vertaistuki ilmeni ryhmässä sekä sanallisessa että sanattomassa muodossa.
  - Sanallista tukea osoitettiin toisiin vanhempiin tutustumalla, muiden läsnäolo huomioimalla, omasta läsnäolosta muistuttamalla, vitsailuna sekä omien asioiden, käytäntöjen ja sääntöjen jakamisena.
  - Sanattomana tuki ilmeni nyökkäämisinä, katsahtamisina, nauramisena, naurahtamisena ja itkemisenä

Olemme havainnollistaneet havainnointiaineistomme sisällönanalyysin tekoa taulukon 6 avulla, johon olemme käyttäneet alkuperäisinä ilmauksina yksittäisiä havainnointiesimerkkejä. Niinpä taulukon ensimmäisestä alaluokkasarakkeesta löytyy alaluokat ainoastaan näille käytetyille esimerkeille. Yllä olevasta listasta taas löytyy kaikki havainnointiaineistosta ilmenneet tuen ilmaisumuodot.

TAULUKKO 6. Sosiaalisen tuen etsiminen käsittekartan avulla yksittäisten esimerkkien kautta

Alkuperäinen ilmaus	Alaluokka	Alaluokka	Yläluokka	Pääluokka
"joo, toi on hyvä, mitä sä sanoit, et ei vähättele"	ymmärryksen osoittaminen	sanallinen	emotio-naalinen tuki	sosiaali-nen tuki vanhem-painryh-mässä
"niin, mä ajattelin, kun sä sanoit ettei oo tarvinnu mitään noita ukaaseja, sanktioita käyttää. Että se on kyllä mahtava tilanne, että toivottavasti pysyy tilanne semmose-na ettei tarvikkaan..."	kohteliaisuuden osoittaminen, rohkaisu			
pitää puheenvuoron aikana yllä katsekon-taktia	katsekontakti	sanaton		
"lakikin sen sanoo kuitenkin, voi vedota siihen lakiinkin... vanhempien turvaks laitettu tai lastenkin turvaks."	ratkaisun ehdottaminen	sanallinen	tiedollinen tuki	
"...vanhemman täytyy olla se auktoriteetti...jos on kova auktoriteetti, niin siin voi tulla sit se muuri taas eteen... Mut toisaalta sit jos on kaveri, ei oo sitä auktoriteettiä, pystyyks sitä välimaastoo olee olleskaan, olla niinku sekä että, mut vaatiiks sit se jo liikaa taitoo..."	näkökulman tarjoaminen			
vanhempi tarjoaa toiselle vanhemmalle kyydin kotiinpäin, koska toinen vanhempi ei ehtinyt kotiin menevään bussiin.	halukkuus auttaa	sanallinen	välineelli-nen tuki	
Vanhemmat ryhtyivät kaivamaan kasseistaan nenäliinoja toisen vanhemman itki-essä.	apu	sanaton		
"Mut on ihan hyvä, et tuli esille, ett tulee itekin niitä aateltua... Sit, kun on se tarve... hyviä ideoita tulee."	arviointi-prosessin käynnistyminen	sanallinen	arviointituki	
"...mä oon aina pyrkiny tuota niinku moti-voimaan sillei niinku positiivisilla asioilla noita lapsia, mie oon niinku välttäny sitä niinku semmosta haukkumista tai... semmosten negatiivisten asioiden esille tuomista esimerkiksi että olitpa sinä nyt tyhmä, kun sinä teit noin..."	omat käytännöt, omat säännöt	sanallinen	muu vertaistuki	
Vanhempi osoittaa puhuessaan sanansa nyökyttelemällä häntä kohti.	nyökkäys	sanaton		

7.1.3 Havainnointiaineiston kvantifiointi

Aineistolähtöistä sisällönanalyysia voidaan Latvalan ja Vanhanen-Nuutisen (2001, 21) mukaan kvantifioida, jolloin lasketaan, kuinka monta kertaa jokin asia ilmenee. Kvantifiointissa sanallisesta aineistosta voidaan tuottaa määrällisiä tuloksia, joka tuo aineiston analyysiin monipuolisuutta. Kvantifioimalla tutkimuksen havainnointiaineistoa voidaan kuvata vanhempien välistä vuorovaikutusta ja niihin liittyviä eleitä ja puheita vanhempainryhmissä määrällisesti. Kvantifiointi toteutui siten, että kaikista viidestä videotallenteesta kerättiin sosiaalista tukea kuvaavia ilmaisuja samaa havainnointipohjaa apuna käyttäen. Ensin jokaisesta ryhmästä kerättiin nämä käsitteet yhteen ja tämän jälkeen ne yhdistettiin ja laskettiin yhteen niiden määrät. Kvantifioinnin kautta saimme sosiaalisen tuen ilmaisuista tehdyt havainnot määrälliseen muotoon. Koodattuja sosiaalisen tuen ilmaisuja esiintyi yhteensä 1969 kappaletta. Kvantifioinnin tulokset esitellään tarkemmin kappaleessa 8.2.

7.2 Palautelomakkeiden analyysi

Palautelomakkeita kertyi yhteensä 21 (N=21), jotka käsiteltiin SPSS - ohjelmalla, jolla voidaan tarkastella tavallisimmat tilastollisen analyysin tarpeet. Aluksi määrittelimme muuttujat yksi kerrallaan ja tämän jälkeen syötimme SPSS – ohjelman matriisitaulukkoon palautelomakkeiden tiedot. Vanhempien täyttämät palautelomakkeet numeroitiin mahdollisten tallennusvirheiden korjaamiseksi. (Valtari 2004, 5–12.)

Suunnittelimme matriisitaulukon huolellisesti ja mietimme muuttujat ja käytettävät mitta-asteikot. Nimesimme muuttujat palautelomakkeessa käytettyjen väittämien mukaan. Väittämien lisäksi syötimme matriisitaulukkoon tiedot vastaajan sukupuolesta, iästä, perheen lasten ja aikuisten lukumäärästä sekä vastaajan ilmoittama ryhmään osallistumiskerta. Palautelomakkeista puuttui kaksi vasta-

usta ja näille puuttuville luvuille annettiin arvot kyseisen väittämän muiden arvojen keskiarvon mukaan.

Palautelomakkeessa oli myös yksi avoin kysymys, jonka vastaukset syötimme pohjaan koodisanojen mukaan. Esimerkiksi vanhemman kirjoittaessa avoimeen kysymykseen, että ”oli kiva rupertella”, matriisiin merkattiin muuttujaksi keskustelu. Tämän vastaajan ja muiden samankaltaisesti vastanneiden kohdalle merkittiin 1, joka merkitsi vastausta kyllä. Mikäli vanhemmat eivät maininneet avoimessa kysymyksessä sanaa keskustelu, merkittiin vastaukseksi 2, joka merkitsi ei-vastausta. Tämän kautta saimme ryhmiteltyä vanhempien vastaukset yhteiseksi käsitteluokiksi, joista laskimme lukumäärät, joilla kuvasimme samankaltaisten vastausten yleisyyttä.

Aineiston analysoimiseksi ja tulosten saamiseksi laskimme aineistosta frekvenssejä, prosentteja sekä keskiarvoja, keskihajontaa sekä teimme ristiintaulukointia. Frekvenssijakauma kertoi muuttujien eri vastausten yleisyyden eli lukumäärän palauteaineistossa. Keskiarvolla pystyttiin näkemään vastaajien antaman palautteen keskiarvo, jonka yhteydessä näkyi myös vastausten keskihajonta. Ristiintaulukoinnin avulla tarkastelimme kahden muuttujan välistä yhteyttä, esimerkiksi vanhempien osallistumiskertojen yhteyttä luottamuksen kasvunomisiin kykyihin ja voimavaroihin sekä äitien ja isien suhdetta palautelomakkeessa mitattuihin sosiaaliseen tuen väittämien vastauksiin. (Valtari 2004, 15–24).

7.3 Ryhmähaastattelujen analyysi

Ryhmähaastattelujen analysointi alkoi haastattelutallenteiden litteroinnilla. Litterointi suoritettiin sanatarkasti, mutta huokaisut ja hiljaiset jaksot yms. jätettiin kirjaamatta. Toimimme näin siksi, että tekemämme haastattelut toimivat vain yhtenä menetelmänä aineistonkeruussa muiden aineistonkeruumenetelmien tukena ja haastatteluiden kautta pystyimme vastaamaan vain yhteen tutkimuksen osakysymyksistä. Ryhmähaastatteluista keräsimme työntekijöiden mielipi-

teitä vanhempainryhmätoiminnasta, jotta voimme opinnäytetyössämme arvioida toimintaa kokonaisuutena.

Ryhmähaastattelut litteroitiin heti haastattelujen jälkeisinä päivinä, sillä silloin haastattelutilanteet olivat vielä hyvin mielessä. Litteroinnissa käytettiin apuna muistia, sillä sen kautta pystyi helpommin litteroimaan käydyt haastattelut ja yhdistämään puheet oikeisiin henkilöihin. Eskolan ja Suorannan (2000, 98) mukaan tämä onkin tärkeää, sillä ihmiset saattavat puhua samaan aikaan tai taustalla voi olla muita häiriötekijöitä, jotka vaikeuttavat myöhemmässä vaiheessa tehtävässä litteroinnissa puheiden yhdistämistä oikeisiin ihmisiin. Litteroinnin toteutti vanhempainryhmässä ohjaajana toiminut opinnäytetyön tekijä, sillä havainnoijana toiminut tekijä litteroi aluksi yksin ryhmien videotallenteita. Kyseisiä litterointeja tehtiin samanaikaisesti, joten näin työnjako oli tasapuolista ja selkeää. Litteroitua, A4-paperin kokoisia 12 fontilla kirjoitettua, tekstiä kertyi yhteensä 34 sivua.

Ryhmähaastatteluaineiston analysoinnin aloitimme lukemalla läpi haastattelu-materiaalia ja alleviivaamalla aineistosta tutkimuskysymysten kannalta merkitykselliset puheet. Aloitimme haastatteluaineiston varsinaisen sisällönanalysoinnin Tuomen ja Sarajärven (2011, 108–116) mallia mukailen, jonka mukaan aineisto ensin pelkistetään, seuraavaksi ryhmitellään ja kolmantena vaiheena luodaan teoreettiset käsitteet. Eskolan ja Suorannan (2000, 151) mukaan haastattelussa käytetyt teemat muodostavat jo sinänsä eräänlaisen aineiston jäsenyyksen, josta on helppo lähteä liikkeelle. Haastatteluaineiston sisällön-analyysin toteutus esitetään taulukossa 6.

TAULUKKO 6. Ryhmähaastatteluaineistojen sisällönanalyysin käsitekartta

Alkuperäinen ilmaus	Pelkistetty ilmaus	Alateema	Yläteema
<ol style="list-style-type: none"> 1. "... se on kaikki se työ mitä me tehdään perheen kanssa." 2. "Vanhempaintapaamiset, perhetapaamiset", "Kotikäynnit", "Kotikäynnit, puhelinyhteys", "Sähköpostiyhteys... sisarustapaamisia", "Sukulaisten tapaamiset" 	<ol style="list-style-type: none"> 1. koko perhekuntoutusjaksolla tehty työ 2. perhetyön eri menetelmät 	perheiden ja työntekijöiden yhteistyö	Vanhempainryhmä tukee vanhemmuutta toimien osana nuorten osaston perhetyötä
<ol style="list-style-type: none"> 1. "... sen tarkoitus ... oli käydä vanhempien kanssa sitä murrosikäsyöttä ja sen mukanaan tuomia haasteita... sillai et ne pystyi jakamaan keskenään kokemuksiaan siitä että miten he ovat toimineet ja missä heillä on vaikeuksia oman murkkunsa kanssa." 2. "Vertaistuki on varmaan niinku se ehkä isoin." 	<ol style="list-style-type: none"> 1. nuoruutta ja vanhemmuutta koskevien aiheiden käsittely 2. vertaisuus vanhempien kesken 	vanhempien välinen vuorovaikutus ja vertaistuki	
<ol style="list-style-type: none"> 1. "... aina kun ne vanhemmat kokee että heitä autetaan sit se on myös täällä, sit se on, sit myös meidän työ on helpompi." 2. "Ihmiset hakee hirveen erilaisia asioita tolt vanhempainryhmältä... ku mä mietin et siel on puitu henkilökohtasista kriiseistä lähtien niinku yleisiä asioita mitä esimerkiks yhteiskunnassa tapahtuu..." 	<ol style="list-style-type: none"> 1. vanhempien ryhmästä kokeema hyöty välittyy tehtävään perhetyöhön 2. Vanhempien saama ja jakama sosiaalinen tuki ryhmässä 	ryhmämuotoisen työmenetelmän kautta vanhemmille vertaistukea ja tiedollista tukea	
<ol style="list-style-type: none"> 1. "Varmaan pitää aika monipuolisia just olla, että jokaiselle jotakin ja vastaa tavallaan siihen ryhmänki tarpeeseen et mikä on sellanen ilmiö." 2. "Ja se on tosi hyvä että tavallaan et ei oo sitä jatkumoo sillä tavalla että se ei oo sillai suljettu, sidottu ryhmä..." 	<ol style="list-style-type: none"> 1. vanhempien tarpeisiin vastaavat teemat 2. ryhmä avoimena ryhmänä 	ryhmäkerroilla erilliset ajankohtaiset teemat	
<ol style="list-style-type: none"> 1. "... pieni aika mikä siihen menee muistutteluun ja siihen sen niinku muistissa pitämiseen et se ei hirveesti meitä kuormita tässä työssä..." 2. "Ryhmä on kuitenkin kehitetty vastaamaan sitä tarvetta ettei jokaisen vanhemman kans tarteis käydä niit samoja asioita erikseen vanhempaintapaamisilla..." 	<ol style="list-style-type: none"> 1. ryhmätoiminnan vaivattomuus 2. ryhmämuotoisen työmenetelmän hyödyn välittyminen perhetyöhön 	ryhmämuotoinen työmenetelmä säästää työntekijöiden voima-varoja	
<ol style="list-style-type: none"> 1. "Kolmen viikon välein torstaisin... 30.8 ryhmä." 2. "... Ku se pyörii, nyt on rakenne nyt on struktuuri sille ryhmälle, nyt on valmis paketti. Ei ole mitään syytä minkä takia se ei pyöris." 	<ol style="list-style-type: none"> 1. ryhmätoiminta jatkuu syksyllä 2. jatkokäyttöä varten luotu valmis vanhempainryhmämenetelmä 	toimivan vanhempainryhmämallin jatkuminen	

Sisällönanalyysin teemoittelu tehtiin neljässä vaiheessa, joissa jokaisessa tarkennettiin teemoja:

1. Ensimmäiseksi kävimme läpi litteroidut aineistot ja etsimme haastatteluteemoihin liittyvät työntekijöiden alkuperäiset puheet. Valitsimme esimerkkejä työntekijöiden alkuperäisistä suorista lainauksista sekä ensimmäisestä että toisesta ryhmähaastattelusta, jotta molempien ryhmien näkemyksiä tulisi esille tasapuolisesti.
2. Toisessa vaiheessa muodostimme näistä työntekijöiden alkuperäisistä ilmaisuista pelkistettyjä ilmauksia
3. Kolmanneksi ryhmittelimme molempien ryhmien pelkistetyt ilmaukset yhteiseksi alateemoiksi.
4. Lopuksi yhdistimme alateemat yhdeksi yläteemaksi: Vanhempainryhmä tukee vanhemmuutta toimien osana nuorten osaston perhetyötä.

Tätä yllä olevaa luokittelua kutsutaan abstrahoinniksi, jonka avulla työntekijöiden henkilökohtaiset näkemykset ja kokemukset voidaan irrottaa asiayhteydestä ja näin säilyttää haastateltavien intymiteettisuojan. Sisällönanalyysissä haastatteluaineistosta edettiin työntekijöiden tulkinnan ja päättelyn kautta kohti käsitteellisempää näkemystä toteutetusta vanhempainryhmästä (Grönfors 1985, 145; Tuomi & Sarajärvi 2009, 112.)

8 TULOSTEN TARKASTELU

Tarkastelemme eri menetelmillä koottua aineistoa siten, että olemme koonneet ne opinnäytetyöhön tuloksien mukaisten otsikoiden alle. Tämä tarkoittaa sitä, että kappaleissa on samaan asiaan liittyviä tuloksia, niiden mittaustavasta riippumatta. Tuloksissa esitellään kuitenkin menetelmät, joilla kyseinen tulos on saavutettu. Tutkimustulokset on jaettu viiteen aihealueeseen: vanhempien taustatiedot, sosiaalinen tuki ja osallisuus vanhempainryhmässä, vanhempien palaute ryhmätoiminnasta ja -ohjauksesta, työntekijöiden näkemykset vanhempainryhmätoiminnasta sekä reflektio vanhempainryhmätoiminnasta.

8.1 Vanhempien taustatiedot

Vanhempainryhmätoimintaan osallistui 11 vanhempaa: seitsemän äitiä ja neljä isää. Vanhemmista kahdella oli yksi lapsi, viidellä kaksi lasta, yhdellä kolme lasta ja kolmella neljä lasta, keskimäärin vanhemmilla oli 2,5 lasta. Vanhemmista neljä ilmoitti perheeseen kuuluvan vain yhden aikuisen ja seitsemän ilmoitti perheeseen kuuluvan kaksi aikuista. Vanhemmista viisi kuului ikäluokkaan 40–44-vuotiaat, kaksi 35–39-vuotiaisiin, kaksi 45–49-vuotiaisiin ja kaksi 50–54-vuotiaisiin. Vastaajat osallistuivat ryhmiin keskimäärin 2,4 kertaa. Vanhemmat osallistuivat vanhempainryhmiin yhdestä seitsemään kertaan ja he täyttivät palautelomakkeen yhdestä kuuteen kertaan eri vanhempainryhmissä. Vanhemmat täyttivät yhteensä 21 palautelomaketta, joista 15 oli äitien ja kuusi isien täyttämää.

8.2 Sosiaalinen tuki ja osallisuus vanhempainryhmissä

Vanhempien kokema ja ryhmässä esiintyvä sosiaalinen tuki ja osallisuus perustuvat havainnointi aineistoon ja palautelomakkeiden vastauksiin. Aineistosta on poimittu vastauksia ensimmäiseen pääkysymykseen eli miten vanhempainryhmätoiminta on tukenut nuorten vanhempia. Tulokset on esitetty niin, ettei vastauksista voida tunnistaa vanhempia.

Tuomen ja Sarajärven (2009, 122) toteaman mukaisesti havainnointiaineisto saadaan kvantifioinnilla kuvattua monipuolisemmin. Tämä tarkoittaa sitä, että ei vain avata asiaa, että vanhempainryhmässä vanhemmat esittivät näkökulmia keskusteluissa, vaan myös kvantifioidaan aineisto, jolloin saadaan näkyväksi montako kertaa havainnointiaineistossa tuli esiin esimerkiksi näkökulman tarjoaminen (N=49).

Tutkimusaineistossa esiintyivät seuraavat sosiaalisen tuen muodot: emotionaalinen tuki, tiedollinen tuki, muu vertaistuki, välineellinen tuki sekä arviointituki. Emotionaalista ja välineellistä tukea sekä muuta vertaistukea osoitettiin sekä sanallisesti että sanattomasti, kun tiedollista tukea ja arviointitukea osoitettiin vain sanallisesti. Taulukosta 8 voimme nähdä erilaisten ilmaisujen ja eleiden lisäksi myös puuttuvat ja hyvin vähäisesti ilmenneet tapaukset (Alasuutari 2007, 240). Myötätuntoa esiintyi vain yhdellä kertaa, vain kerran eräs vanhempi esitti kohteliaisuuden toiselle vanhemmalle ja kerran eräs vanhemmista itki. Välineellistä tukea esiintyi vain yhdessä vanhempainryhmässä sekä arviointitukea esiintyi vain kahdessa vanhempainryhmässä.

TAULUKKO 8. Vanhempien välistä sosiaalista tukea kuvaavat ilmaisut ja niiden määrät vanhempainryhmissä.

Sosiaalisen tuen muodot	sosiaalisen tuen ilmaisut	Vanhempien ilmaukset lukumäärinä					
		8.3.	29.3.	19.4.	10.5.	30.5.	yht.
		vanhempien lukumäärä	N=3	N=5	N=5	N=3	
sanaton emotionaalinen tuki	hymy	60	36	86	18	7	207
	katsominen, kuunteleminen	138	209	307	78	31	763
	katsekontakti	18	15	18	3	0	54
	myötätunto	2	0	0	0	0	2
	yhteensä	218	260	411	99	38	1026
sanallinen emotionaalinen tuki	rohkaiseminen	0	0	2	1	1	4
	empatian ja ymmärtämisen osoittaminen	1	1	2	0	1	5
	kohteliaisuuden osoittaminen	0	0	1	0	0	1
	yhteensä	1	1	5	1	2	10
tiedollinen tuki	ratkaisun ehdottaminen	1	3	5	12	3	24
	näkökulman tarjoaminen	5	15	18	7	4	49
	neuvominen ja opastaminen	5	8	3	2	1	19
	yhteensä	11	26	26	21	8	92
välineellinen tuki	laina, apu, halukkuus auttaa	3	0	0	0	0	3
	yhteensä	3	0	0	0	0	3
arviointituki	omien käytäntöjen arvioiminen	2	0	7	4	0	13
	yhteensä	2	0	7	4	0	13
muu sanaton vertaistuki	nyökkääminen	64	44	83	22	3	216
	katsahtaminen	13	6	9	27	9	64
	naurahdus	17	15	21	9	7	69
	nauru	25	10	37	7	2	81
	itku	1	0	0	0	0	1
	yhteensä	120	75	150	65	21	431
muu sanallinen vertaistuki	muiden huomioiminen	10	65	98	23	9	205
	vitsailu	2	6	10	1	0	19
	omat säännöt	6	3	9	0	0	18
	omat käytännöt	10	8	12	1	13	44
	omien kokemusten jakaminen	25	35	12	18	18	108
	yhteensä	53	117	141	43	40	394
SOSIAALINEN TUKI	ilmaisut yhteensä	408	479	740	234	109	1969

Kvantifioinnin jälkeen sosiaalisen tuen ilmaisujen määrät laskettiin vielä yhteen, jonka jälkeen niiden yleisyys laskettiin prosentteina (taulukko 9). Näin saatiin selkeämmin näkyville sosiaalisen tuen esiintyminen ryhmittäin, jolloin niitä voidaan vertailla keskenään. Taulukosta 9 voi nähdä, että 19.4. esiintyi eniten sosiaalista tukea, ja seuraavaksi eniten 29.3. Näissä ryhmissä olikin paikalla eniten vanhempia. Myös 8.3. vanhempainryhmässä esiintyi runsaasti sosiaalista tukea vaikka osallistujia oli vähemmän. Kaiken kaikkiaan kvantifioinnin avulla saatiin sosiaalisen tuen ilmaisut määrälliseen muotoon ja pystyttiin osoittamaan sosiaalisen tuen esiintyminen eri ryhmissä.

TAULUKKO 9. Vanhempien välisen sosiaalista tukea kuvaavien ilmaisujen määrä vanhempainryhmissä keväällä 2012

tuen eri ilmaisumuodot	8.3.		29.3.		19.4.		10.5.		30.5.		Yhteensä	
	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
sanaton emotionaalinen tuki	218	54	260	54	411	55	99	42	38	35	1026	52
sanallinen emotionaalinen tuki	1	0	1	0	5	1	1	1	2	2	10	0
tiedollinen tuki	11	3	26	5,5	26	4	21	9	8	7	92	5
sanallinen vertaistuki	53	13	117	24,5	141	19	44	19	40	37	394	20
välineellinen tuki	3	1	0	0	0	0	0	0	0	0	3	0
arviointituki	2	0	0	0	7	1	4	1	0	0	13	1
sanaton vertaistuki	120	29	75	16	150	20	65	28	21	19	431	22
Yhteensä	408	100	479	100	740	100	234	100	109	100	1969	100

Vanhempainryhmissä esiintyvää sosiaalista tukea mitattiin myös palautelomakkeen väittämillä, joista yhdeksän väittämää mittasi emotionaalista tukea, neljä tiedollista tukea ja kolme arviointitukea. Lisäksi kahdeksan väittämää mittasi vanhempien osallisuutta ryhmässä. Vanhemmat vastasivat väittämiin 5-portaisella Likert-asteikolla. Taulukossa 10 on koottu palautelomakkeen väittä-

mien keskiarvot ja keskihajonnat, jotka on laskettu palautelomakkeiden vastauksista. Väittämät on esitetty taulukossa eri värein, jotta olisi helppo nähdä miten eri sosiaalisen tuen väittämät sijoittuvat taulukossa. Ylimpänä taulukossa on korkeimman keskiarvon saanut väittämä ja alimpana heikoimman keskiarvon saanut väittämä.

TAULUKKO 10. Vanhempainryhmän sosiaalista tukea ja osallisuutta mittaavien väittämien vastausten keskiarvot ja keskihajonnat

VÄITTÄMÄT	keskiarvo (ka)	keskihajonta (kh)
10. Koin, että minua kuunneltiin ryhmässä.	4.8	0.4
11. Kuuntelin toisia vanhempia.	4.6	0.5
9. Uskalsin tuoda omia mielipiteitäni esille ryhmässä.	4.8	0.7
4. Koin, että vanhemmat huomioivat minut ryhmässä.	4.5	0.6
8. Koin mielekkääksi päästä jakamaan asioita toisten vanhempien kanssa.	4.5	0.8
12. Koin, että toiset vanhemmat ymmärsivät, miltä minusta tuntuu.	4.4	0.6
15. Koin ryhmässä toisten vanhempien ymmärtävän minua.	4.4	0.6
3. Koin, että pystyin puhumaan ryhmässä avoimesti.	4.3	1.0
5. Annoin muille vanhemmille tilaa osallistua keskusteluun.	4.2	0.6
25. Aion hyödyntää ryhmässä saamaani tietoa kasvatusasioissa.	4.2	0.8
27. Koin saaneeni vanhempainryhmästä tukea itselleni.	4.2	0.9
18. Osoitin ryhmässä arvostusta toisia vanhempia kohtaan.	4.2	0.5
1. Tutustuin helposti ryhmässä toisiin vanhempiin.	4.2	0.7
16. Koin ymmärtäväni miltä toisista vanhemmista tuntuu.	4.1	0.5
2. Osallistuin aktiivisesti ryhmässä käytyyn keskusteluun.	4.1	0.9
23. Sain tärkeää tietoa toisilta vanhemmilta.	3.9	1.0
14. Koin saaneeni rohkaisua toisilta vanhemmilta.	3.9	0.8
22. Sain vahvistusta näkökulmiini toisilta vanhemmilta.	3.9	0.8
21. Sain neuvoja toisilta vanhemmilta.	3.7	1.1
6. Luottamus omiin kykyihini vanhempana lisääntyi.	3.6	1.2
13. Koin, että rohkaisin toisia vanhempia.	3.6	0.8
7. Koin olevani samankaltaisessa elämäntilanteessa muiden vanhempien kanssa.	3.5	0.7
17. Luottamus omiin voimavaroihini kasvoi.	3.4	0.9
20. Annoin neuvoja toisille vanhemmille.	3.3	1.0

Vanhempien välillä tapahtunutta emotionaalista tukea mitattiin väittämillä 10, 11, 12, 15, 27, 18, 16, 14, ja 13, jotka näkyvät taulukossa vihreällä värillä. Vanhempien välillä tapahtunutta tiedollista tukea mitattiin väittämillä 25, 23, 22, 21 ja 20, jotka näkyvät taulukossa turkoosilla värillä. Arviointitukea mitattiin väittämillä 6 ja 17, jotka näkyvät taulukossa sinisellä värillä. Vanhempien osallisuutta mitattiin väittämillä 9, 4, 8, 3, 5, 1, 2 ja 7, jotka näkyvät taulukossa punaisella värillä. Vanhempien osallisuutta ryhmässä käsitellään luvussa 8.3.1.

8.2.1 Emotionaalisen tuen osoittaminen

Emotionaalisen tuen syntymiselle ryhmässä on olennaista se, kokivatko vanhemmat tullessa kuulluiksi ja kuuntelivatko he toisia vanhempia. Tätä asiaa emme voineet saada näkyväksi havainnoin kautta, vaan asiaa mitattiin palaute-lomakkeen väittämillä (ks. taulukko 10). Vastausten mukaan sosiaalinen tuki ilmeni parhaiten ryhmässä vanhempien kokemuksena siitä, että heitä kuunneltiin ryhmässä (ka=4,8), ja että he kuuntelivat toisia vanhempia (ka=4,6). Suurin osa vanhemmista koki myös toisten vanhempien ymmärtävän heitä (ka=4,4), ja he ilmoittivat itse ymmärtävänsä miltä toisista vanhemmista tuntuu (ka=4,4). Keskimäärin vanhemmat kokivat saaneensa hyvin vanhempainryhmästä tukea itselleen (ka=4,2).

Kaikissa vanhempainryhmissä ilmeni havainnoinnin kautta sekä sanallista että sanatonta emotionaalista tukea. Ainoa emotionaalisen tuen ilmaisu, jota ei havainnoin tuloksissa ilmennyt, oli toisen lohduttaminen. Sanallista emotionaalista tukea ilmeni empatian ja ymmärryksen osoittamisena, kohteliaisuuksien esittämisenä sekä rohkaisuna (ks. taulukko 8 sivu 76). Emotionaalista tukea osoitettiin erilaisissa tilanteissa ryhmätoiminnan aikana. Eräässä ryhmässä ilmeni rohkaisua, kun yksi vanhemmista muisteli kuinka mukavaa erään palapelin tekeminen oli lasten ollessa pieniä. Toinen vanhempi totesi hänelle rohkaisun muodossa:

No senhän voi tehdä uuestaankin sen saman palapelin.

Samaisessa vanhempainryhmässä esiintyi myös empatian ja ymmärryksen osoittamista ryhmätehtävän aikana. Vanhemmat keskustelivat tuntemuksistaan vanhemmuuden arjessa, jolloin eräs vanhempi osoitti ymmärtävänsä toista vanhempaa muistaessaan tämän kertoneen aikaisemmassa ryhmässä väsymyksestään:

... mul nyt ei oo ihan semmost, et niinku, jos sä käyt töissä ja sitä sä tuut raskaasta työstä kotiin ja sit haluu vähän aikaa olla rauhassa, ennenku mihinkään tarttuu ja heti olla tekemässä. Tottakai täytyy sellanen olla.

Vain yhdessä vanhempainryhmässä esitettiin kohteliaisuus toiselle vanhemmalle. Ryhmän loppufiiliskierroksen aikana eräs vanhemmista viittasi toisen vanhemman kasvatuksellisiin menetelmiin, kun tämä oli aiemmin keskustelussa kertonut, ettei ole käyttänyt mitään sanktioita lasten kasvatuksessa:

Niin, mä ajattelin, kun sä sanoit ettei oo tarvinnu mitään noita ukaaseja, sanktioita käyttää. Että se on kyllä mahtava tilanne, että toivottavasti pysyy tilanne semmosena ettei tarvikkaan, koska eihän ne vanhemmillekaan kivoja juttuja oo, että pitää ruveta niinku rankasee, että hieno tilanne kyllä jos niinku pelkkä puhe riittää.

Vanhempainryhmissä ilmeni runsaasti sanatonta emotionaalista tukea katsomisen, katsekontaktin, hymyilyn ja myötätunnon ilmauksina (ks. taulukko 8 sivu 76). Sanattomaan emotionaaliseen tukeen liittyvää koskettamista ja itkua ei kuitenkaan esiintynyt vanhempainryhmissä. Vanhempien välisissä keskusteluissa esiintyi kahdenkeskisiä katsekontakteja, varsinkin jos keskustelu oli vastavuoroista. Yleisin ilmaisumuodoista oli katsominen, joka osoitti mielestämme toisen kuuntelemista ja osoitti läsnäoloa ryhmässä.

Ryhmissä esiintyi myös paljon hymyilemistä ja sillä oli tärkeä rooli vanhempien välisessä vuorovaikutuksessa sen osoittaessa toisesta välittämistä ja kiinnostumista toisen kertomasta. Hymyileminen osoitti vanhempien keskuudessa empaattista kuuntelemista ja ymmärrystä. Vain yhdessä ryhmässä vanhempien keskuudessa esiintyi myötätuntoa, kun eräs vanhemmista kertoi vaikeasta elämäntilanteestaan ja toinen vanhempi reagoi syvään henkäisemällä. Tämä ilmaisu osoitti kyseisellä hetkellä empaattista suhtautumista ja eläytymistä toisen kertomaan. Toisessa tilanteessa eräs vanhempi kertoi työhönsä liittyvästä hankalasta tilanteesta ja toinen vanhempi pudisteli myötätuntoisesti päätään.

Palautelomakkeiden vastuksista selvisi, että vanhemmat kokivat osoittavansa ryhmässä arvostusta toisia vanhempia kohtaan ($ka=4,2$) ja ilmoittivat ymmärtäneensä miltä toisista vanhemmista tuntui ($ka=4,1$). Palautelomakkeen tuloksissa ilmenee, että heikoimmin emotionaalisen tukeen liittyen vanhemmat kokivat saaneensa rohkaisua toisilta vanhemmilta ($ka=3,9$) sekä antaneensa rohkaisua toisille vanhemmille ($ka=3,6$). Rohkaisun saamat heikot tulokset voivat johtua siitä, että rohkaisun antaminen vieraille ihmiselle saattaa olla vaikeaa.

8.2.2 Tiedollisen tuen esiintyminen

Havainnointimme mukaan kaikissa vanhempainryhmissä ilmeni tiedollista tukea ja sitä esiintyi ryhmissä ratkaisun ehdottamisena, näkökulmien tarjoamisena sekä neuvomisena ja opastamisena. Tuen pyytämistä ei esiintynyt ryhmissä. (ks. taulukko 8 sivu 76). Vanhempainryhmissä esiintyi ratkaisun ehdottamista omien kokemusten kertomisena ja ääneen pohtimisena, kuten eräässä vanhempainryhmässä tapahtui. Ryhmätehtävän aikana vanhemmat keskustelivat siitä, miten kysyvät nuorelta koulun päivän sujumisesta. Eräs vanhempi ehdotti ratkaisunsa sille, miten nuorta tulisi lähestyä tämän saapuessa koulusta kotiin:

... antais aikaa olla, mä voin kysyy sen vähän ajan päästä, et niinku koska jotenki mä koen kun olen aikuinen, että ei mun tarvi tietää kaikkea heti, et mä voin odottaa, se tilaisuus tulee aivan varmasti...

Vanhemmat jakoivat myös paljon omia näkökulmiaan ryhmissä, joka saattoi olla esimerkiksi vanhemman ajatus nuoruuteen tai vanhemmuuteen liittyvästä asiasta. Erään ryhmän loppufiiliskierroksella yksi vanhemmista esitti kokoavan näkemyksensä vanhemmuudesta:

Mä oon aatellu, että tää on semmonen tää vanhemmuus ois semmonen elinikäinen yliopisto, josta ei ikinä valmistu.

Vanhemmat osasivat tuoda hyvin esille näkemyksiään, esimerkiksi keskusteltaessa päihdekasvatuksesta, jolloin eräs vanhemmista esitti näkemyksensä kaveripiirien vaikutuksista nuorten huumeidenkäyttöön:

Se on hirveen rajua, mikä vaikutus näillä kavereilla on...

Tiedolliseen tukeen liittyvää neuvomista ja opastamista ilmeni kaikissa vanhempainryhmissä, joko oman käytännön kokemuksina tai muuten neuvomalla ja opastamalla. Tiedollista tukea ilmeni esimerkiksi tilanteessa, jossa vanhempi opasti toisia vanhempia tietokoneen esto-ohjelmista:

Niit on sellaisia ohjelmiakin, ett saa, et se menee automaattisesti säppiin.

Vanhemmat opastivat toisiaan myös omien epäonnistumisten kautta, kuten eräs vanhempi teki ryhmässä kertoessaan kuinka oli huutanut saadakseen nuoren lähtemään kouluun:

... siinähän niinku menettää otteensa lapseen ja eihän siitä mitään tuu, kun äiti on samalla tasolla kuin lapsikin. Täs on vaan esimerkki miten ei kannata tehdä...

Palautelomakkeista ilmeni vanhempien saaneen ryhmässä tiedollista tukea, sillä vanhemmat vastasivat aikovansa hyödyntää ryhmästä saamaansa tietoa kasvatustilanteissa ($ka=4,2$) sekä saaneensa vahvistusta omiin näkökulmiinsa ($ka=3,9$). (ks. taulukko 10). Vastakkaisia näkökohtia esiintyi väittämässä: sain tärkeää tietoa toisilta vanhemmilta ($ka=3,9$; $kh=1,0$) ja sain neuvoja toisilta vanhemmilta ($ka=3,7$; $kh=1,1$). Näiden väittämien kohdalla osa vanhemmista koki saaneensa hyvin tärkeää tietoa ja hyviä neuvoja, kun taas toiset eivät kokeneet saaneen niitä kovinkaan paljon.

Palautelomakkeiden mukaan tiedollinen tuki ilmeni heikoimmin väittämässä: annoin neuvoja toisille vanhemmille ($ka=3,3$; $kh=1,0$). Osa vanhemmista koki antaneensa neuvoja toisille vanhemmille, kun vastaavasti toiset eivät. Näkemysemme mukaan tämä voi johtua siitä, että lastensuojelun asiakkaat eivät välttämättä koe omia näkemyksiään arvokkaiksi vaan asiakkuuden myötä epävarmuus omasta kasvatuksellisesta osaamisesta voi heikentyä.

Palautelomakkeen avoimessa kysymyksessä yksitoista eli yli puolet vanhemmista vastasi saaneensa ryhmästä hyödyllistä tietoa joko muilta vanhemmilta tai ohjaajilta, joka ilmenee rään vanhemman vastauksessa:

Oli mukava kuulla tapoja miten hoitaa ongelmatilanteita.

8.2.3 Välineellisen tuen ilmeneminen

Välineellistä tukea ilmeni ainoastaan yhdessä vanhempainryhmässä. Tuki näkyi alkufiiliskierroksen aikana halukkuutena auttaa toista vanhempaa (ks. taulukko 8 sivu 76), kun eräs vanhempi kertoi itkien vaikeasta elämäntilanteestaan, jolloin toiset vanhemmat yrittivät auttaa etsimällä kasseistaan nenäliinoja itkevälle vanhemmalle. Tämä osoitti muiden vanhempien tuntevan empatiaa itkevää vanhempaa kohtaan. Lisäksi samaisessa vanhempainryhmässä yksi vanhemmista halusi auttaa toista vanhempaa tarjoamalla tälle kyytiä kotiin, koska tämä ei ollut ehtinyt kotiin menevään bussiin.

8.2.4 Arviointituen ilmeneminen ryhmissä

Näkemyksemme mukaan sosiaalisen tuen muodoista tärkein on arviointi, jota esiintyi kolmessa vanhempainryhmässä. Ryhmässä tämä ilmeni siten, että saatu tiedollinen tuki käynnisti vanhemmissa ajatusprosessin, jonka myötä he alkoivat pohtia omia käytäntöjään ja toimintatapojaan. Arviointitukea ilmeni esimerkiksi tilanteessa, jossa ohjaaja kysyi vanhemmalta, miten perheissä kysellään perheenjäsenten päivän kuulumisia. Eräs vanhempi kertoi ajatuksistaan, joissa ilmenee toisen vanhemman aiemmin kertoma näkemys asiasta:

No välillä niinku (lapsi) tulee koulusta, niin mites päivä meni. Sen vähän niinku kysyy, oli minkälainen hetki vaan. Sit ehkä toskin vois miettiä et voishan sitä kysyä myöhemminkin, ihan hyvä vinkki oli niinku..

Toisessa ryhmässä, jossa käsiteltiin rajoja ja kodin sääntöjä, eräs vanhempi pohti kuullessa toisen vanhemman kertomista sanktiokäytännöistä omia kasvatusmenetelmiään:

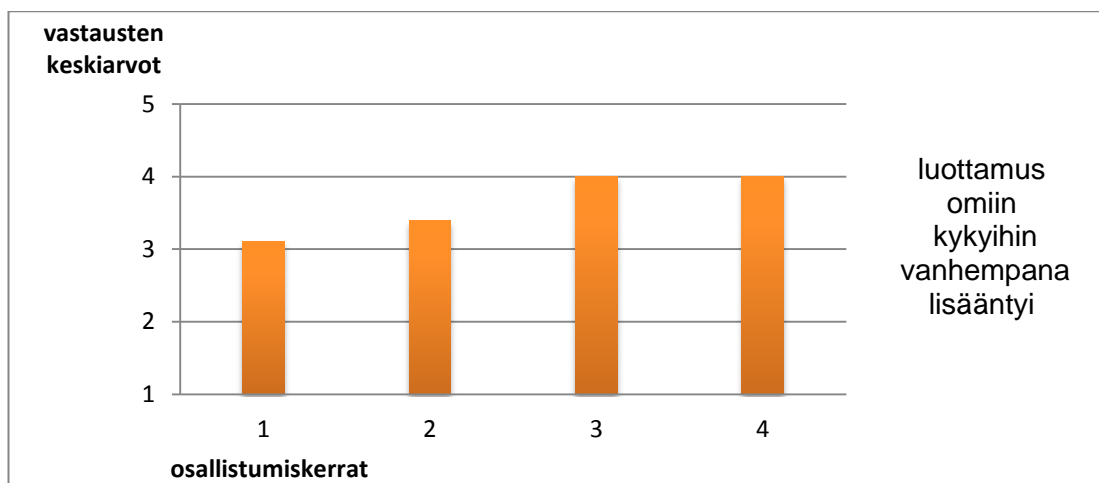
Mä jäin just miettimään, et mä en oo tainnu käyttää mittään. Ihan oikeesti joutuu nyt miettimään oonko mä käyttäny mittään sanktioita ja rangaistuksia siis semmosia mitä sä kerroit. En mä oo ikinä ottanu kännykkää, en oo ikinä ottanu tietokonetta. Mun sanktiot ja rangaistukset on aina ollu niinku hyvin vakava keskustelu.

Kuvaamamme esimerkkitilanteet ilmentävät mielestämme hyvin vanhempien ryhmän aikana syntynyttä arviointiprosessia sitä, kuinka he tekivät päätelmiä omasta tilanteestaan ryhmässä käydyn keskustelun perusteella. Eräs vanhempi kuvasi loppufiiliskierroksella osuvasti sitä, miten ryhmä on käynnistänyt hänen kohdallaan arviointitukeen liittyvän prosessin:

kiva kuulla muitten ajatuksia, et sit varmaan tännekin jotain siemeniä lähtee itämään [pyörittää etusormillaan ympyrää korviensa kohdalla].

Palautelomakkeiden tuloksissa korkeinta arviointitukea osoittavan väittämän mukaan vanhemmat kokivat keskimäärin luottamuksen omiin kykyihin lisääntyneen ($k_a=3.6$: $k_h=1.2$), osan vastatessa olevansa täysin samaa mieltä asiasta ja osan vastatessa olevansa täysin eri mieltä. Heikomman arvion arviointituesta sai väittäjä, luottamus omiin voimavaroihini kasvoi ($k_a=3.4$). Halusimme tietää onko osallistumiskertojen määrällä vaikutusta arviointitukeen eli lisääntykö luottamus omiin kykyihin ja kasvaako luottamus omiin voimavaroihin, kun vanhempi osallistui useammalle vanhempainryhmälle. Taulukosta 11 on esitetty vanhempien vastausten keskiarvojen ja osallistumiskertojen suhdetta.

TAULUKKO 11. Osallistumiskertojen vaikutus luottamukseen omien kykyjen lisääntymiseen vanhempana

Taulukossa 11 voi nähdä, kuinka vanhempien luottamus omaan kykyihin lisääntyi osallistumiskertojen myötä. Vertailu rajoitettiin yhdestä neljään osallistumiskertaan, koska ainoastaan yksi vanhempi on osallistunut useammin kuin neljä kertaa ryhmään. Taulukosta voimme päätellä, että osallistumiskertojen määrällä on vaikutusta siihen, että vanhempien luottamus omaan kykyihin lisääntyi.

8.2.5 Muu vertaistuki vanhempien keskuudessa

Vanhempainryhmässä esiintyi vanhempien välistä sanallista ja sanatonta muuta vertaistukea. Sanallisesti tämä tuki näkyi muihin vanhempiin tutustumalla, muiden läsnäolon huomioimisella ja omasta läsnäolosta muistuttamalla ja vitsailuna ryhmässä (ks. taulukko 8 sivu 76). Vanhempainryhmässä vanhempien kesken esiintyi runsaasti toisten huomioimista, joka näyttäytyi puheiden osoittamisella tietyille henkilöille, tarkentavia kysymyksiä esittämällä sekä vahvistamalla ”joo”, ”niin” ja ”niinpä” sanoilla toisten kokemuksia ja näkemyksiä. Lisäksi vanhemmat osoittivat useilla ”mmm” ääntelyillä kuuntelevansa muita vanhempia.

Vitsailu näkyi ryhmissä muun muassa keinona luoda yhteys toisiin vanhempiin ja saimme kuvan, että sen avulla vanhemmat pystyivät helpommin keskustelemaan vakavistakin aiheista. Vitsailun avulla vanhemmat myös tekivät tuttavuutta keskenään ja loivat yhteyksiä. Eräessä ryhmässä alkufiiliskierroksella yksi vanhemmista kertoi täyttäneensä juuri vuosia ja miettineensä elämänsä, johon toinen vanhempi totesi vitsailien:

Yhä nuoremmat täyttävät tänä päivänä 50 vuotta.

Vitsailun myötä ryhmän ilmapiiri vapautui ja sen myötä vanhemmat rentoutuivat. Vitsailun avulla vanhemmat pystyivät myös keskustelemaan keskenään aiheista, jotka tuntuivat mietityttävän heitä laajemminkin. Näin tapahtui eräessä vanhempainryhmässä, jossa käsiteltiin sitä, miksi rajojen noudattamatta jättäminen houkuttelee nuoria. Vanhemmat pohtivat asiaa yhdessä:

Vanhempi A: ”Koska kapinointi on kivaa.” nauraa ja jatkaa ”Koska vanhemmat ovat tylsiä.”

Vanhempi B: ”Sehän kuuluu varmaan nuorten duuniin.”

Vanhempi A: ”Kepillä on hauska kokeilla jäätä.”

Vanhempi C: ”Niin kestääkö se jää?” jatkaen vakavammalla sävyllä ”Nii kyllähän ne kokkeilee niitä rajojaan ja kyllä niitten kuuluukin kokkeilla niitä rajoja, koska eihä ne muute tiä et mihi ne kykenee ja mikä on sallittua ja mikä ei oo sallittua ja syy ja seuraussuhteen oppii ymmärtämään, ja kaikkee tämmöstä...”

Tässä keskustelussa ilmenee myös hyvin vanhempien välinen vastavuoroinen vuorovaikutus ja se kuinka vitsailun kautta vanhemmat pääsivät pohtimaan käsiteltyä aihetta syvemmin. Tämänkaltaista vastavuoroista keskustelua kahden tai useamman vanhemman välillä tapahtui myös muissa vanhempainryhmissä.

Muuhun sanalliseen vertaistukeen sisällytimme myös omien asioiden, käytäntöjen ja sääntöjen jakamisen, joita esiintyikin jokaisessa vanhempainryhmässä (ks. taulukko 8 sivu 76). Tämä näyttäytyi vanhempainryhmissä niin henkilökohtaisten elämäntilanteiden ja asioiden kertomisena kuin yleisesti hyväksi todettujen käytäntöjen toteamisena. Eräs vanhempi jakoi henkilökohtaisia asioitaan ryhmässä kertomalla, kuinka yrittää jaksaa, vaikkei hänellä ole perhettä tukeaan. Toisaalta omien asioiden ja käytäntöjä jakaminen ilmeni myös positiivis-

ten kokemusten kertomisena, mitä eräs vanhempi teki kertoessaan kuinka osoittaa lapselleen olevansa hänestä ylpeä:

Mä sanon suoraan, et mä oon niin iloinen, et minun (lapsi), on niin kiltti tänään tai jotain.

Vanhemmat jakoivat omia sääntöjään ainoastaan kolmessa ensimmäisessä havainnoidussa ryhmässä. Tämä johtui varmasti osaltaan siitä, että näissä ryhmissä käsitellyt aiheet mediakasvatus, päihdekasvatus sekä kodin rajat ja säännöt mahdollistavat sääntöjen jakamisen paremmin kuin kahden viimeisen ryhmän teemat, jotka olivat vanhemman ja nuoren vuorovaikutus sekä vanhemmuuden tunteet. Vanhempien keskenään jakamat säännöt olivat pääsääntöisesti hyvinkin konkreettisia ja selkeitä, kuten mediakasvatuksessa, jossa eräs vanhempi kertoi, että heidän nuorelta otetaan kännykkä yöksi ”nukkumaan” (pois nuoren käytöstä). Toinen vanhempi taas kertoi, että heillä on sääntönä, että peliä saa pelata vain kerralla tunnin ajan.

Vanhempainryhmissä ilmeni myös muuta vertaistukea sanattomassa muodossa nyökkäämisenä, katsahtamisena, nauramisena, naurahtamisena ja itkemisenä (ks. taulukko 8 sivu 76). Havainnointiaineistosta ilmeni, että näistä yleisin ilmaisuoto oli nyökkääminen, jolla vanhemmat osoittivat kuuntelevansa toisen vanhemman puhetta, kiinnostusta, sekä osoittivat olevansa samaa mieltä puhujan kanssa. Katsahtaminen ilmeni vanhempien lyhyinä silmäyksinä puhujaa kohtaan. Vaikka katsahdukset olivat melko lyhytkestoisia, ne kuitenkin osoittivat vanhempien mielenkiintoa toista vanhempaa kohtaan. Nauru taas toimi vitsailun lailla ilmapiiriä rentouttavana elementtinä ja sen avulla oli helpompi puhua vaikeistakin asioista. Näin tapahtui muun muassa ryhmässä, jossa eräs vanhempi kertoi milloin heillä joustetaan sovituissa asioissa nuoren kanssa:

”No varmaan silloin joustetaan, jos on menny niinku nuori on hoitanu hommansa oikein niin sit voi antaa joustoa siihenkin suuntaan.” Vanhempi jatkaa nauraen ”sitä ei hirveen usein ole viime aikoina tapahtunut.”

Vanhempainryhmissä keskustelun ja puhumisen lomassa esiintyi myös naurahtamista, joka ilmeni usein noloja asioita käsiteltäessä. Naurahtamisen avulla vanhemmat näyttivät pystyvän jakamaan henkilökohtaisia asioita helpommin. Tämä ilmeni esimerkiksi ryhmässä, jossa keskusteltiin ryhmätehtävään liittyen nuoren karkaamisesta kotibileisiin ja siitä kuinka vanhemmat ovat ratkaisseet

tilanteen. Eräs vanhempi ei muistanut tarkkaan miten kotona oli toimittu, mutta totesi naurahtaen:

Varmaan aika tahdittomasti.

Itkua esiintyi vanhempainryhmissä vain kerran, kun eräs vanhempi kertoi itkien vaikeasta elämäntilanteestaan, samalla kun jakoi henkilökohtaisen asian muiden vanhempien kanssa.

8.2.6 Osallisuuden ilmeneminen ryhmissä

Palautelomakkeiden osallisuutta mittaavien väittämien vastausten mukaan osallisuus ilmenee parhaiten vanhempien uskalluksena tuoda omia mielipiteitä esille ryhmässä (ka=4.8). Vanhemmat kokivat muiden vanhempien huomioivan heitä ryhmässä (ka=4.5) ja he kokivat mielekkääksi päästä jakamaan asioita toisten vanhempien kanssa (ka=4.5). Vanhemmat myös kokivat, yhtä poikkeusta lukuun ottamatta, pystyvänsä puhumaan ryhmässä avoimesti (ka=4.3: kh=1.0).

Vanhemmat kokivat antaneensa muille vanhemmille tilaa osallistua keskusteluun (ka=4.2) ja he vastasivat tutustuneensa helposti ryhmässä toisiin vanhempiin (ka=4.2) sekä keskimäärin osallistuneensa aktiivisesti ryhmässä käytyyn keskusteluun. Heikoimman keskiarvoarvon (ka=3.5) osallisuudesta sai vanhempien kokemus siitä, että he olisivat samankaltaisessa elämäntilanteessa kuin muut vanhemmat.

Palautelomakkeen avoimen kysymyksen kautta halusimme vanhempien kerto-
van omin sanoin vanhempainryhmän hyödyistä. Avoin kysymys kuului: Tässä
ryhmässä kannatti käydä, koska (kuvaile, miten hyödyit ryhmästä). Vanhempien
antamat avoimet vastukset liittyivät vahvasti ryhmään osallistumiseen, toisten
vanhempien kohtaamiseen ja yhteisiin keskusteluihin. Avoimesta kysymyksestä
saimme yhteensä 17 vastausta ja vastausprosentti oli 81.

Vanhemmista viisi kertoi, että oli mukava keskustella toisten vanhempien kanssa ja viisi vastasi, että samankaltaisten asioiden jakaminen oli mukavaa. Erään vanhemman vastauksessa ilmenevät nämä molemmat asiat:

Asioiden jakaminen ja keskustelu antaa aina jotain hyvää ja muistuttaa asioista.

Viisi vanhemmista vastasi toisten vanhempien kuuntelemisen olevan ajatuksia herättävää. Eräs vanhempi kuvaili tätä vastaamalla:

On mukavaa, hyödyllistä ja tukea antavaa kuulla muidenkin ajatuksia.

Vanhemmista kuusi koki ryhmässä olon ja tapaamiset muiden vanhempien kanssa antoisiksi. Eräs vanhempi kommentoi vanhempainryhmää seuraavasti:

Sosiaalinen live-tapahtuma on aina kannattavaa tietoyhteiskunnan aikakautena.

Kaiken kaikkiaan vanhemmat olivat palautteen mukaan tyytyväisiä järjestettyyn vanhempainryhmätoimintaan ja kokivat hyötyvänsä siitä. Tämä ilmeni runsaana ja monipuolisena positiivisena palautteena vastauksissa.

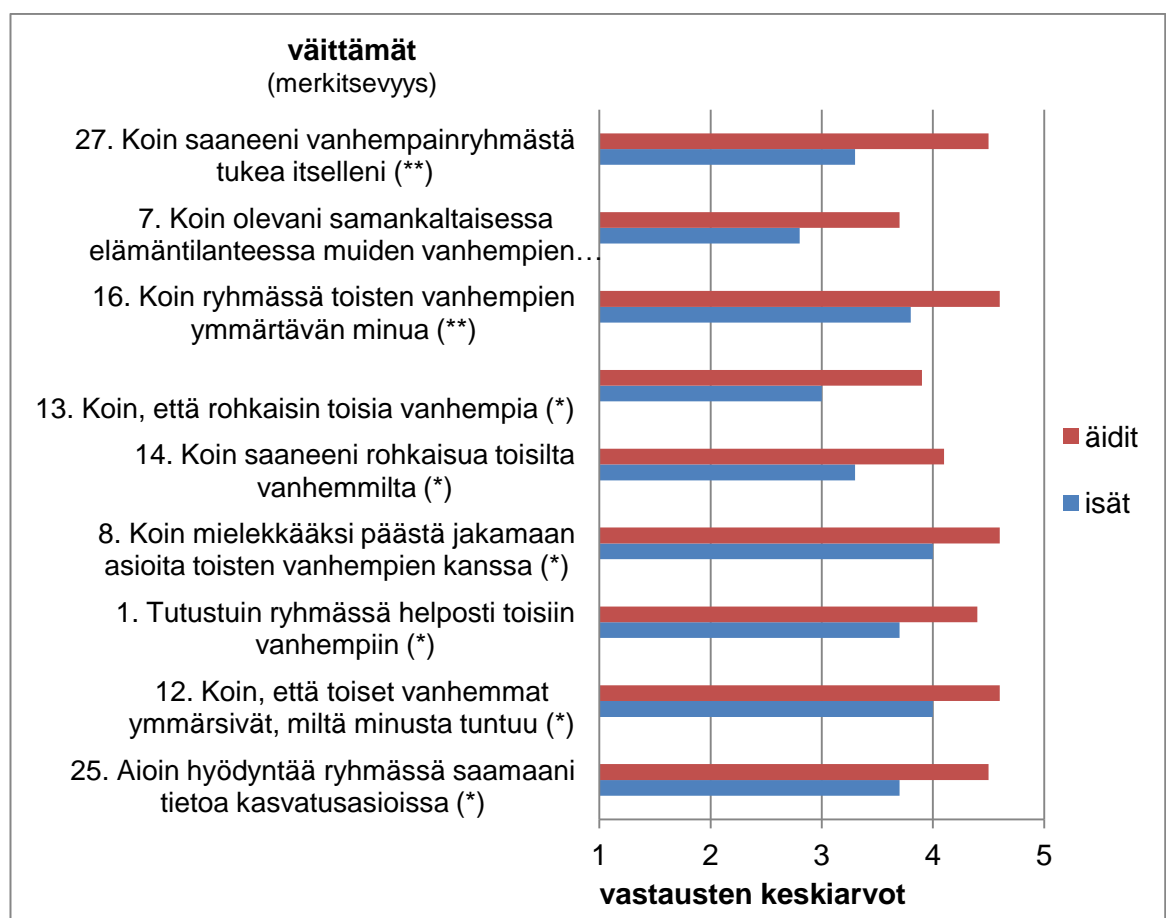
8.2.7 Äitien ja isien vastausten erot

Vertailimme palautelomakkeiden väittämien 1-27 (ks. liite 3) perheen aikuisten lukumäärän vanhempia ollessa yksi tai kaksi sekä äitien ja isien vastausten välillä SPSS -ohjelman Mann-Whitneyn U-testillä. Testin mukaan väittämissä 1, 7, 8, 12, 13, 14, 16, 25 ja 27 oli tilastollisesti merkittäviä eroavaisuuksia äitien ja isien välillä, mutta vanhempien lukumäärällä ei ollut tilastollisesti merkittäviä eroja (ks. taulukko 12).

U-testin tuloksena saadaan niin sanottu p-arvo, joka ilmoittaa virheellisen päätelmän todennäköisyyden. Kun p-arvo on alle 0,05, tulos on tilastollisesti "melkein merkitsevänä". Jos arvo on alle 0,01, se on tilastollisesti "merkitsevänä" ja jos se on alle 0,001, se on tilastollisesti "erittäin merkitsevänä". Äitien ja isien tuloksissa ilmeni melkein merkitseviä ja merkitseviä eroavaisuuksia. Taulukossa

yhdeksän väittämän merkitsevyystasot on esitetty seuraavanlaisesti: "melkein merkitsevät" yhdellä (*) ja "merkitsevät" eroavaisuudet kahdella (**) tähdellä. (KvaliMoTV 2003.) Taulukossa 12 väittämät on jaoteltu niin, että ylimpänä ovat väittämät, joissa oli merkitsevimmät erot ja alimpana taas väittämät, joissa erot olivat melkein merkitseviä.

TAULUKKO 12. Äitien ja isien vastausten keskiarvot väittämässä, joissa esiintyi merkittäviä eroavaisuuksia

Äitien ja isien vastausten välillä esiintyi eroja emotionaalisen ja tiedollisen tuen väittämässä. Emotionaalisen tuen vastuksissa eroja oli väittämässä 27, 16, 13, 14 ja 12. Äidit kokivat saaneensa vanhempainryhmästä isiä enemmän tukea itselleen ja he kokivat saaneensa rohkaisua sekä rohkaisseensa toisia vanhempia enemmän kuin isät. Äidit myös kokivat isiä enemmän toisten vanhempien

ymmärtävän heitä ja sitä miltä heistä tuntuu. Tiedollista tukea mittaavista väittämistä ainoastaan väittämässä 25 ilmeni melkein merkitsevä ero äitien vastatessa isiä enemmän aikovansa hyödyntää ryhmässä saamaansa tietoa kasvatustasiossa.

Osallisuutta mittaavien väittämien 7, 8 ja 1 vastauksissa esiintyi myös merkitseviä ja melkein merkitseviä eroja äitien kokiessa olevansa isiä useammin samankaltaisessa elämäntilanteessa muiden vanhempien kanssa. Äidit myös ilmoittivat isiä enemmän kokeneensa mielekkäämmäksi päästä jakamaan asioita toisten vanhempien kanssa sekä tutustuneensa helpommin ryhmässä toisiin vanhempiin.

8.3 Vanhempien palaute ryhmätoiminnasta ja -ohjauksesta

Vanhempien kokemuksia ryhmätoiminnan ja -ohjauksen onnistumisesta mitattiin palautelomakkeessa kahdeksan väittämän avulla. Nämä väittämät näkyvät taulukossa 13, johon on merkitty myös väittämien keskiarvot ja -hajonnat.

TAULUKKO 13. Vanhempainryhmän ryhmätoimintaa ja -ohjausta mittaavien väittämien vastausten keskiarvot ja keskihajonnat

VÄITTÄMÄT	keskiarvo (ka)	keskihajonta (kh)
32. Koin oloni ryhmässä turvalliseksi.	4.9	0.5
29. Ohjaajat loivat kannustavan ilmapiirin.	4.8	0.5
28. Ohjaajia oli helppo lähestyä.	4.8	0.4
19. Koin, että ryhmässä oli hyvä yhteishenki.	4.7	0.5
31. Ohjaajat olivat asiantuntevia.	4.7	0.5
24. Ryhmässä käsitelty aihe oli minusta hyödyllinen.	4.6	0.6
30. Ohjaajat huomioivat ryhmän jäseniä tasapuolisesti.	4.6	0.8
26. Koin vanhempainryhmän minulle hyödylliseksi.	4.5	0.7

Vanhemmat arvioivat palautelomakkeella ryhmätoimintaa ja -ohjausta. Vastauksen perusteella he kokivat olonsa hyvin turvallisiksi ryhmissä (ka=4.9), joka onkin oleellisen tärkeää onnistuneen ohjauksen ja toimivan ryhmän kannalta. Vanhempien mukaan ohjaajat saivat luotua ryhmissä kannustavan ilmapiirin (ka=4.8), jossa oli hyvä yhteishenki (ka=4.7). Vanhempien mielestä ohjaajat olivat helposti lähestyttäviä (ka=4.8) ja asiantuntevia (ka=4.7) sekä huomioivat ryhmän jäseniä tasapuolisesti (ka=4.6). Vanhempien mielestä ryhmässä käsitellyt teemat olivat hyödyllisiä (ka=4.6), mikä vahvistaa ryhmätoiminnan olleen kannattavaa. Kaiken kaikkiaan vanhemmat olivat tyytyväisiä ryhmätoimintaan sekä -ohjaukseen ja he kokivatkin vanhempainryhmän itselleen hyödylliseksi (ka=4.5).

Vanhemmat antoivat myös oma-aloitteisesti suoraa palautetta vanhempainryhmätoiminnasta ryhmien aikana. He kertoivat positiivisistaan kokemuksistaan ryhmien loppufiiliskierroksilla. Vanhemmat antoivat kiitosta niin ryhmätoiminnalle kuin toisille vanhemmille, jolloin palaute liittyi usein siihen, että heistä oli mukava päästä kuuntelemaan toisten murrosikäisten vanhempien kokemia asioita:

Mukava kuulla vähän muittenkin aikuisten näkemyksiä. Oli tosi hyviä juttuja. Pystyy hyödyntämään varmasti ne jatkossa kun niitä tulee niitä tapahtumia, et mitenkä muut ihmiset hoitaa ja käsittelee asioita ja miten ne on onnistunut niissä. Kyllä niistä varmasti hyötyy.

Osa vanhemmista kertoi olleen mukavaa vaihtaa toisten vanhempien kanssa mielipiteitä ja muutama kertoi saaneensa toisilta vanhemmilta hyviä vinkkejä. Toisten vanhempien kanssa keskusteleminen oli heille myös tärkeää, mikä ilmeni erään vanhemman palautteessa:

... on hyvä, kun saa puhua, niinku mitä tuntuu ja kaikki. Sitten tulee niinku parempi mieli...

Ryhmätoimintaan liittyvät palautteet taas koskivat niin ryhmien teemoja, ryhmätehtäviä kuin ohjaajan alustustakin. Eräs vanhempi antoi palautetta sekä ohjaajille että toisille vanhemmille:

Mulle jäi ainaki hyvä. Paljo sai kaikkee sellasta, mitä voi lukea noista papereistakin, mitä sä luit siihen alkuun, niin siin oli paljo sellasta [nyökäten ohjaaja kohti]. Ja hyvii ne mielipiteet [nyökäten toisia vanhempia kohti]

Teemojen ympärille rakennetut ryhmät keräsivät vanhemmilta kiitosta. Eräs vanhempi kertoi yllättyneensä positiivisesti kun vertaisryhmässä keskusteltiin asioista teemojen mukaisesti:

... tää yllätys oli mulle tää ryhmä, et täs on niinku tämmönen teema tai aihe mitä käydään ja sit niinku aika avoimesti voi kuitenkin juttelee erilaisia mielipiteitä tullee, ja varmasti jotaki jää ja tarttuu sillee et voi hyödyntää.

Myös ryhmätehtävät olivat vanhempien mielestä onnistuneita. Eräs vanhempi kommentoi ryhmätehtävää, jossa aiheesta keskusteltiin case-tehtävän avulla:

... oli hyvä kun ensin tuli niin sanotusti kysymys, jota joutui pohtimaan ja miettimään ääneen.

Palautteiden mukaan vanhemmat olivat tyytyväisiä ryhmätoimintaan ja antoivat positiivista palautetta ryhmien sisällöistä ja eri teemoista.

8.4 Työntekijöiden näkemykset vanhempainryhmätoiminnasta

Työntekijöiden näkemykset perustuvat tulosten esittelyssä kahteen eri ryhmähaastatteluun. Aineistosta on poimittu vastauksia toiseen pääkysymyksen eli miten vanhempainryhmätoiminta on tukenut nuorten osastolla tehtävää perheyötä? Tulokset on esitetty niin, ettei vastauksista voida tunnistaa kenestä työntekijästä tai kummasta ryhmähaastattelusta on kyse.

8.4.1 Vanhempia tukeva ja nuoria hyödyttävä ryhmä

Ryhmähaastatteluissa työntekijät toivat esille näkemyksiään vanhempien ja nuorten sekä työntekijöiden ja osaston vanhempainryhmätoiminnasta saaduista hyödyistä. Eräs työntekijä totesi yleisesti vanhempainryhmästä:

... se oli ihan selvästi pidetty ryhmä.

Suurimpana vanhempainryhmän hyötynä työntekijät pitivät vanhempien välistä vertaistukea, josta eräs työntekijä totesi:

Mut sit taas näitten vanhempien kohalla nii se vertaistuen saaminen on ihan ollu mahtavaa. Et mitä ne on niinku selkeesti tarvinnu ja kaivannu.

Aikaisemmin nuorten osastolla vanhempien keskinäisiä kohtaamia on työntekijöiden mukaan ollut melko vähän. Työntekijöiden mukaan ryhmä oli toiminut vanhempien omana kohtauspaikkana, jossa he olivat voineet jakaa kokemuksiinsa ja saaneet kokea tunteen, että eivät ole tilanteessaan yksin, vaan toisilla on samankaltaisia ongelmia. Erään työntekijän mukaan tämä on synnyttänyt vanhempien välille erityisen yhteyden:

Sehän on vaan niinku positiivinen asia että ne tutustuu ja niinku saa sitä vertaistukee ja se on tuonu tavallaan semmosen lisän, että niillä on niinku joku oma, oma yhteys...

Työntekijät kuvasivat vanhempien saaneen kuulla toisten vanhempien arvokkaita kokemuksia ja kokeneen ryhmässä olon positiiviseksi. Eräs työntekijä kertoi jutelleensa ennen vanhempainryhmää puhelimesta erään vanhemman kanssa ja varmistavan tämän osallistumisen ryhmään, johon vanhempi oli työntekijän iloksi innostuneena vastannut saapuvansa paikalle. Työntekijä totesi vanhemman innon tuntuneen parhaalta mahdolliselta palautteelta ja kuvaavan ryhmän tuottaneen positiivisia vaikutuksia. Työntekijät kuvasivat vanhempien olleen ryhmän jälkeen helpottuneita, kun he ovat saaneet puhua heitä mietityttäneistä asioista. Työntekijöiden mukaan erityisesti isät ovat kertoneet positiivisista kokemuksistaan ryhmässä osallistumisesta ja muiden isien, vertaisten, läsnäolosta ryhmässä. Eräs työntekijä kertoi erään isän kommentoineen, että oli tosi hyvä ryhmä eilen ja oli tosi kiva käydä.

Työntekijät toivat haastatteluissa esille sen, kuinka tärkeää oli monipuolisen tiedon jakaminen vanhemmille. Eräs työntekijöistä mainitsi erityisesti ensimmäisen vanhempainryhmäkerran, jossa käsiteltiin nuoren kasvua ja kehitystä:

Must tuntuu jotenki et se ensimmäinen teema, mitä on murrosikä, siis niinku ihan koko murrosikä pakettina, pläjäjäystietona, on sellanen mikä on mun mielestä ihan älyttömän tärkeä kaikille vanhemmille.

Useampi työntekijä korosti vanhemmille jaettavien materiaalipakettien tärkeyttä, sillä vanhemmat pystyivät tutustumaan niihin jälkikäteen kotona ja tarvittaessa jatkamaan aiheesta keskustelua työntekijöiden kanssa.

Haastatteluissa nousi esille ajatus siitä, että vanhempien tarpeet olivat erilaisia ja vanhemmat odottivat erilaisia asioita ryhmältä. Tämä näkyi ryhmässä monipuolisina keskusteluina omista henkilökohtaisista kriiseistä yhteiskunnassa tapahtuviin asioihin. Eräs työntekijä totesi olleen olennaista, etteivät ryhmänohjaajat antaneet liikaa informaatiota, vaan vanhemmat joutuvat myös itse ”tekemään töitä” ryhmässä:

sitä et päästään sinne syvemmälle ja oikeesti pureutuu niihin asioihin eikä vaan tiedon jakamiseen...

Omasta mielestämme tärkein haastatteluissa esille noussut asia oli työntekijöiden näkemys esimerkiksi ryhmätehtävien kautta syntyneestä keskustelusta, joka on käynnistänyt arviointiprosesseja vanhemmissa:

... teidän jatkuvan kysymyksen asettelun kautta teillä on ollut vaikuttamäkortteja ja muita niin sitä kautta te herättelette pohtimaan asioita. Et se työskentely varmasti heillä on jatkunut siellä kotipuolella, asiat jää pohdintaan...

Haastatteluissa työntekijät kertoivat myös nuorten reagoineen vanhempainryhmätoimintaan. Erään työntekijän mukaan jatkossa on tärkeää korostaa vanhempien vastuuta niin, etteivät vain vanhemmat itse hyödy ryhmästä vaan, että he osoittavat ryhmätoimintaan sitoutumisella välittävänsä nuorestaan. Työntekijät kertoivat aistivansa nuorten kyseenalaistavan vanhempien kiinnostusta heidän asioihinsa liittyen vanhempien ryhmässä käyntiin:

... että jos vanhempi ei oo käynyt ja muut vanhemmat on käynyt niin ehkä sitä että eikö sitä kiinnosta tulla mun asioissa...ehkä vähän sellasta ”ai onks se tänään, onks mun äiti tulossa?”

Työntekijät kertoivat vanhempainryhmän tuottamana positiivisena tuloksena olleen, että ryhmän myötä vanhemmat viettivät arkena enemmän aikaa nuorten kanssa. Osa vanhemmista oli sopinut tapaamisia nuoren kanssa ryhmän jälkeen. Lisäksi vanhempainryhmän myötä työntekijöillä oli ryhmän myötä mahdollisuus viettää enemmän aikaa nuorten kanssa, kun heiltä vapautui työaikaa ryhmätoiminnan ajaksi. Tähän liittyen eräs työntekijä totesi:

... se on ollu aivan ihana lisä, me ollaan saatu enemmän just aikaa nuorten pariin käytettävää aikaa...

Toisaalta työntekijät pohtivat sitä, kuinka he tulevaisuudessa itse ohjaavat vanhempainryhmät, jolloin heille ei jääkään ylimääräistä aikaa nuorten kanssa viettäväksi.

8.4.2 Ryhmä tukee nuorten osaston perhetyötä ja toimintaa

Tärkein haastatteluista noussut asia oli mielestämme ajatusprosessin herääminen vanhemmissa, sillä tämä on saanut vanhemmat pohtimaan toiminta- ja kasvatustapojaan.

... se semmonen tiedon saaminen, sen ymmärtäminen, niin se kuitenkin jää itämään sit sinne jonnekin pääkopan sisään. Semmosii ahaa-elämyksiä vanhemmilla, et täst on puhuttu aikasemminkin.

Ajatusprosessin käynnistyminen parhaimmillaan tukee osastolla tehtävää perhetyötä, sillä vanhempainryhmässä syntyneet ahaa-elämykset saattavat johtaa positiivisiin muutoksiin perheissä. Eräs työntekijä yleisti ryhmätoiminnasta koetun hyödyn, joka kiteytti hyvin useiden työntekijöiden esille tuodut ajatukset:

... aina kun ne vanhemmat kokee että heitä autetaan... sit myös meidän työ on helpompi.

Moni työntekijä toi haastatteluissa esille vanhempainryhmän helpottaneen työtä, sillä ryhmässä käsiteltyjen aiheiden ansiosta perhekohtaisilla tapaamisilla ei tarvinnut käsitellä yleisesti nuoren kasvua ja kehitystä koskevia asioita vaan niiden aikana pystyi keskittymään perheiden henkilökohtaisempiin asioihin:

... että se sitten on meiltä pois, se infon jakaminen ja voidaan keskittyä ihan niihin perheen omiin juttuihin ja probleemiin.

Tän ryhmän ansiosta ei tarvitse keskittyä siihen et jokaiselle vanhemmalla kerrotaan mitä on murrosikä ja sen tuomat asiat vaan et voidaan ehkä keskittyä sit niinku muihin teemoihin...

Ryhmähaastatteluissa nousi esille työntekijöiden erilaisia näkemyksiä, jotka liittyivät heidän resurssien säästämiseen ryhmätoiminnan avulla. Vanhempainryhmä oli erään työntekijän kertoman mukaan keventänyt konkreettisesti työtä,

sillä vanhempien osallistuessa vanhempainryhmään heidän kanssaan ei pidetty kyseisellä viikolla erillistä vanhempaintapaamista. Erään työntekijän mukaa ryhmätoiminnasta oli enemmän hyötyä kuin haittaa. Eräs työntekijä taas kertoi vierastavansa ajatusta siitä, että vanhempainryhmän turvin pyrittäisiin edes säästämään resursseja.

Ajatuksena, että säästää resursseja, niin jostain syystä mun on hirveen vaikeaa ajatella sitä niin, koska mun mielestä se, on itse asiassa ihan si-vuseikka. Koska se mitä tää niinku antaa on niin paljon enemmän kuitenkin...

Haastatteluissa ilmeni myös yksittäisiä, yllättäviäkin asioita. Eräs työntekijä kertoi muun muassa ryhmän aktivoineen erään vanhemman mukaan nuoren sijoitusprosessiin hänen oltua aiemmin kovin etäinen. Työntekijän mukaan ryhmän myötä vanhempi osallistui aktiivisemmin nuoren sijoitusprosessiin.

Vanhempainryhmätoiminnan teemoista työntekijät pohtivat, että niillä pyrittäisiin vastaamaan oikea-aikaisesti vanhempien tarpeisiin. Eräs työntekijä korosti näkemystään vanhempainryhmän toiminnasta avoimena ryhmänä, jonka vuoksi ryhmätoiminnalla ei ole varsinaista jatkumoa, vaan vanhemmat voivat osallistua erillisille ryhmäkerroille. Työntekijät pohtivat myös vanhempainryhmän ajankoh-taa, joka palveli paremmin kuin aiemmin järjestetty vertaisryhmätoiminta, joka pidettiin viikonloppuisin:

... parempi, työvuorosuunnittelun kannalta siis, et lauantaina se tarkoitti yleensä sitä et meidän nuoret oli hetkellisesti yksin ... mikä oli siis ehottomasti pois lapsilta ja niinhän sen ei pitäis olla et siis kylhän tää torstai palveli osastoakin paremmin.

Haastatteluissa työntekijät pohtivat myös vanhempainryhmän vaikutuksia osaston toimintaan. Useat työntekijät toivat esille ajatuksia vanhempainryhmätoiminnasta, joka tarjoaa arvokkaan lisän nuorten osastolla tehtävään perhetyöhön. Heidän mielestään myös valmis menetelmäkansio poistaa aiemmin koettua epävarmuutta ryhmänohjauksesta. Eräs työntekijä totesikin ponnekkaasti:

... nyt on rakenne, nyt on struktuuri sille ryhmälle, nyt on valmis paketti. Ei ole mitään syytä minkä takia se ei pyöris.

8.5 Vanhempainryhmätoiminnan sisäistä tarkastelua

Vanhempainryhmätoimintaa toteutettaessa huomasimme huolellisen ja aikaa vievän suunnittelun merkityksen. Koimme tärkeäksi, että vanhempainryhmien sisältöjen suunnitteluun ja ryhmänohjaukseen osallistui nuorten osaston ohjaaja. Hänen innostunut asenne ja innovatiivisuus sisällön suunnittelutyössä vahvistivat myös omaa motivaatiotamme ryhmätoimintaa kohtaan. Olemmekin hyvin kiitollisia kyseisen ohjaajan työpanoksesta ja arvostamme kovasti hänen työtään vanhempainryhmän suunnittelussa ja toteutuksessa. Toivomme, että hänen innostuksensa tarttuu myös muuhun työryhmään heidän jatkaessaan omatoimisesti vanhempainryhmätoiminnan toteuttamista osastolla.

Vanhempainryhmissä tärkeänä tekijänä toimivat ryhmänohjaajat, jotka kohtasivat vanhemmat arvostaen ja ennakkoluulottomasti heitä leimaamatta. Mielestämme onkin tärkeää, että ryhmän myötä myös työntekijät pääsevät kohtaamaan vanhempia ympäristössä, jossa keskustellaan eri teemoista vanhempien omilla ehdoilla. Bruno (2012, 32) toteaaakin ryhmämuotoisesta työskentelystä, että on tärkeää ottaa vanhempien mielipiteet ja näkemykset avoimesti vastaan, mutta hellästi myös ohjata heitä kasvatuksessa suuntaan, jossa lapset ja lasten oikeudet ovat etusijalla. Vanhempien vastauksista voimme päätellä, että tarkkaan suunnitellut ryhmät palvelivatkin pääsääntöisesti vanhempien tarpeita onnistuneesti. Onnistuimme luomaan vanhempainryhmiin luottamuksellisen ilmapiiirin, jossa vanhemmat uskalsivat avautua myös henkilökohtaisista ja vaikeista asioista ilman syyllistämistä.

Reflektiotapaamisilla nousi esiin ajatus, että ryhmänohjaajakoulutuksesta olisi voinut olla lisähyötyä vanhempainryhmän ohjauksessa. Ryhmänohjaajalle olisi ollut suurta hyötyä siitä, että hän ymmärtää ryhmädynamiikkaa ja ryhmän eri vaiheita, muutosprosessien luonnetta sekä oppisi tuntemaan erilaisia toiminnallisia ryhmämenetelmiä. Osaaminen auttaisi myös vertaisryhmän vetäjää jaksamaan paremmin. (Heiskanen & Hiisijärvi i.a.) Ryhmänohjaajakoulutuksen myötä olisimme ehkä osanneet käsitellä erilaisia vaikeita tilanteita esimerkiksi kun eräs vanhempi intoutui puhumaan pitkäksi aikaa omista henkilökohtaisista asioistaan, jotka eivät liittyneet lainkaan kyseisen ryhmän aiheeseen. Ryhmänohjaaji-

en olisi pitänyt ystävällisesti ja päättäväisesti keskeyttää hänet ja ohjata keskustelu takaisin teeman pariin. Jyrkämä (20120, 41) kirjoittaaakin, että osalla ryhmäläisistä oman kokemuksen jakamisen tarve saattaa olla niin voimakas, että tasapainoisen ajankäytön ohjailu on ohjaajien keskeinen tehtävä ryhmässä. Ryhmäohjaukseen liittyvällä kouluttautumisella tämä tilanne olisi ehkä osattu hoitaa oikein.

Opinnäytetyötä tehdessä, huomasimme, että vanhempien välisen vuorovaikutuksen sisältöön liittyivät ja vaikuttivat voimakkaasti ryhmän teema sekä osallistujien määrä, jonka myös Kumpusalo (1991, 16) ja Haaranen (2012) ovat todenneet. Riippuen siitä, mikä oli vanhempainryhmän teema ja kuinka monta vanhempaa oli paikalla, vuorovaikutuksen sisältö ja määrä vaihtelivat. Ennalta sovituilla teemoilla oli vaikutusta keskustelun syntymiseen, mutta viimeistään niihin liittyvät ryhmätehtävät aikaansaitivat vanhempien välillä tukea. Vanhempien lukumäärällä oli myös merkitystä. Ryhmässä, jossa vanhempia oli vain kaksi, keskustelua ei juuri syntynyt, eikä se ollut vastavuoroista vaan pääsääntöisesti ohjaajien ylläpitämää. Kyseissä ryhmässä vanhemmat osoittivat usein sanansa ohjaajille ja sosiaalista tukea ilmeni vanhempien välillä melko vähän.

Mattilan (2011, 16) mukaan sosiaalisen tuen syntymisessä keskeistä on ihmisten välinen kommunikointi ja viestintä, joilla välitetään hyväksytyksi tulemisen, arvostuksen ja huolenpidon ilmaisuja. Ryhmässä vanhemmille syntyi vastavuoroisten keskustelujen aikana kokemus omasta merkityksellisyydestään sekä yhteenkuuluvaisuudesta toisten vanhempien kanssa, mikä mahdollisti sosiaalisen tuen syntymisen vanhempien välille. Huomasimme, että vanhempien täytyi haluta tutustua toisiin vanhempiin ja osoittaa kiinnostusta heitä kohtaan saadakseen heiltä sosiaalista tukea itselleen. Tämän lisäksi vanhempien piti osoittaa sanansa muille vanhemmille eikä puhua vain ohjaajille. Näkemyksemme mukaan ryhmätoiminta olikin vanhemmille antoisampaa ja ryhmässä ilmeni enemmän sosiaalista tukea, kun ryhmässä oli mukana useampia aktiivisesta osallistuvia vanhempia. Aktiivisen keskustelun ja vastavuoroisen kanssakäymisen kautta vanhemmat pääsivät keskusteluissaan syvällisemmälle tasolle.

9 JOHTOPÄÄTÖKSET

9.1 Vanhempainryhmän monimuotoinen tuki

Vertaistuki on yhteiskunnallisesti ajankohtainen aihe ja sen kehittäminen on nähty terveyden edistämisen laatusuosituksissa tärkeäksi tuen muodoksi perheille. Perheet tarvitsevat tukea arjessa selviytymiseen ja vertaisryhmillä voidaan lisätä perheenjäsenten osallisuuttaan ja vähentää syrjäytymisen riskiä. Perheiden tuen tarve lisääntyy perhe-elämän taitekohdissa esimerkiksi lapsen sijoituksen myötä tai kun perheet kohtaavat äkillisiä ongelmatilanteita. Vanhempainryhmä on vertaistuen muoto, jolla voidaan tukea perheiden selviytymistä. (Haaranen 2012.) Vanhempainryhmätoiminnan tavoitteena oli tarjota nuorten vanhemmille oma kohtauspaikka, jossa he pääsisivät vertaisten kanssa käsittelemään murrosikäisten vanhemmuuteen liittyviä asioita. Toteuttamamme ryhmätoiminta vastasikin juuri tähän tarpeeseen ja tulostemme mukaan vanhempainryhmätoiminta tuki nuorten vanhempia. Lisäksi ryhmätoiminta toimi nuorten osaston työntekijöiden ja osastolla tehtävän perhetyön tukena.

Mattila (2011, 17) painottaa, että sosiaalisen verkoston olemassaolo ei välttämättä takaa sitä, että ihminen saisi tarvitsemaansa sosiaalista tukea vaan se vaatii yksilön aktiivista osallistumista. Palautteiden mukaan vanhemmat vastasivat saaneensa sosiaalista tukea itselleen ja ilmoittivat kuuntelevan toisten vanhempien kertomuksia, vaikka eivät välttämättä itse osallistuneet aktiivisesti keskusteluun. Tämä osoittaa mielestämme sen, että kuunteleminenkin on aktiivista osallistumista ja kiinnostuksen osoittamista. Viljamaa (2003, 25) kirjoittaa Thoitsin (1986) todenneen, että tehokkain tuki saavutetaan silloin, kun tuettavan ja tukijan elämäntilanteet ovat samankaltaiset ja he ymmärtävät toisiaan emotionaalisesti.

Tutkimustuloksiamme mukaan vanhemmat eivät aina kokeneet olevansa samankaltaisessa elämäntilanteessa toisten vanhempien kanssa. Vastauksissa siis ilmenee, että heidän nuorten sijoituksista eli yhdistävästä tekijästä huolimatt-

ta, perheissä oli erilaista problematiikkaa. Erilaisuudesta huolimatta vanhemmat kuitenkin kertoivat saaneensa ryhmistä sosiaalista tukea ja hyödyllistä tietoa sekä kokivat yhteiset keskustelut antoisiksi. Mattila (2011, 21) huomauttaakin Fingeld-Connettin (2005) todenneen, että sosiaalisen tuen avulla on mahdollista löytää omien asioiden ja tunteiden käsittelyyn uudenlaisia keinoja ja näkökulmia. Ryhmämuotoisen työmenetelmän etuna on muun muassa se, että vanhemmat voivat esimerkiksi huumorin turvin puhua vaikeistakin asioista. Vanhempainryhmä toimii paikkana, jossa vanhempien ajatuksia ja kokemuksia ei tuomita vaan päinvastoin he voivat saada vertaisiltaan hyväksyntää.

Haastattelujen tuloksista ilmeni ryhmätoiminnan vaikutukset työntekijöille sekä osastolla tehtävään perhetyöhön. Työntekijät toivat esille näkemyksiään ja kokemuksiaan siitä, miten ryhmätoiminnan vaikutukset ovat ilmenneet nuorten osastolla. Heiskanen ja Hiisijärvi (ELÄ! i.a.) sekä Vahtivaara (2010, 31) ovat todenneet, että ryhmästä saadut tulokset ovat huomattavasti monimuotoisempia kuin mitä yksilötyöskentelyllä saavutetaan. Vanhempien jakamaa vertaistukea ja sosiaalista tukea ei voi saada ilman ryhmätoimintaa. Vertaisuudesta on se hyöty, että vanhemmat voivat kuulla toisten vanhempien näkökulmia ja jakaa omia kokemuksiaan ilman syyllistämistä, jota taas saattaa työntekijä-asiakassuhteessa esiintyä. Vanhempainryhmässä muiden vanhempien kertomat kokemukset epäonnistumisista antavat näkökulmia siitä, mikä kasvatuksessa ei ole toiminut hyvin tai ollenkaan. Ilman vertaisryhmää toisten vanhempien hyvät vinkit voivat jäädä saavuttamatta ja vanhemmat voivat joutua taistelemaan yksin ongelmien kanssa. Perhekuntoutuksessa vanhempien kanssa työskentelyä ei voida toteuttaa ainoastaan ryhmätasolla, vaan työskentely yksilötasolla on välttämätöntä. Ryhmätyöskentely tuo lisäarvoa ja moninaisuutta perhetyöhön.

9.2 Vanhempainryhmän välittömät vaikutukset

Vanhempainryhmien välitön vaikutus oli ryhmässä esiintynyt sosiaalinen tuki, jota ilmeni runsaasti. Vanhempainryhmän aikana vanhemmilla oli mahdollisuus kokea ryhmässä yhteenkuuluvuuden tunnetta, vahvistusta toisten kertomasta ja tunnetta siitä, etteivät he ole yksin. Joidenkin vanhempien kohdalla sosiaalinen tuki käynnisti ryhmän aikana arviointiprosesseja omasta elämäntilanteesta. (Henriksson 2012, 69).

Kvantifioinnin tulosten perusteella sosiaalisen tuen muodoista vanhempainryhmissä ilmeni eniten sanatonta tukea, joka kattoi yhteensä lähes 75 prosenttia kaikesta esiintyneestä sosiaalisesta tuesta. Mielenkiintoista on, että tiedollista tukea ilmeni vain viisi prosenttia kaikesta tuesta, mutta vanhempien avointen kysymysten vastauksissa se koettiin kuitenkin merkitykselliseksi asiaksi ryhmässä. Vastaavasti arviointitukea, joka on perhetyön kannalta olennaisin sosiaalisen tuen muodoista, esiintyi vain prosentin verran. Arviointituki syntyy vanhempien kokemien ahaa-elämysten kautta eli kun he yhdistävät käytyjä keskusteluja omaan elämäntilanteeseensa Tämä prosessi voi viedä aikaa, joten nämä elämykset saattavat syntyä vasta ryhmien jälkeen eivätkä ole siis ilmenneet tutkimusaineistossa. Bruno (2012, 32) toteaa, että on kuitenkin vaikeaa määrittää, kuinka paljon vanhemmat tosiasialisesti pystyvät ryhmästä omaksumaan tietoa ja miten he osaavat soveltaa sitä kotonaan arjessa.

Kvantifioinnin tuloksista kävi ilmi, että sanallista emotionaalista tukea ja välineellistä tukea esiintyi vanhempainryhmissä erittäin vähän. Joitain sosiaalisen tuen ilmaisuja ei esiintynyt vanhempien välillä lainkaan, kuten koskettamista, tuen pyytämistä ja sanallista lohduttamista. Toisaalta Mikkola (2006, 47) kuitenkin toteaa lohduttamisen tarkoittavan tunnekeskeistä lähestymiskäyttäytymistä, joita ovat empatian osoittaminen, kohteliaisuuden esittäminen ja rohkaisu ja näitä tuen muotoja vanhempainryhmissä esiintyi. Nähdäksemme nämä aineistostamme puuttuvat tuen muodot vaativat vanhemmilta läheisempää kontaktia ja pidempiaikaista tuttavuutta toisten vanhempien kanssa, mitä ei avoimena ryhmänä toteutettu vanhempainryhmä välttämättä tarjoa.

Aineistosta ilmeni muuta vertaistukea, jota esiintyi runsaasti vanhempainryhmässä sanattomassa ja sanallisessa muodossa. Muun vertaistuen ilmaisut osoittivat vanhempien mielenkiintoa toisia vanhempia ja heidän esille tuomia ajatuksiaan kohtaan. Näkemyksemme mukaan muulla vertaistuella vanhemmat ilmaisivat halua tutustua toisiin vanhempiin paremmin. Vanhempien säännöllisillä vanhempainryhmissä käymisellä, tämä kiinnostus olisi saattanut johtaa lähempiin tuttavuuksiin muiden vanhempien kanssa. Tämä olisi saattanut parhaimmalla tapauksella johtaa syvällisemmän sosiaalisen tuen syntymiseen vanhempien välillä esimerkiksi sanallisen emotionaalisen tuen osoittamiseen.

Ryhmässä vanhempien välillä tapahtui vastavuoroista dialogia ja antoisia yhteisiä keskusteluja, joista välittyi ennen kaikkea tiedollisen tuen jakaminen sekä emotionaalisen tuen saaminen. Osallisuutta mitattaessa vanhemmat kokivatkin uskaltavansa tuoda esille omia mielipiteitään ryhmässä ja he kokivat sen mielekkääksi. Mattila (2011, 16–17) painottaakin tuen antajan ja saajan välistä vastavuoroisuutta, jossa korostuu positiivisten tunteiden ilmaisu, avun tarjoaminen sekä tuen saajan näkemys tuen vahvistavasta vaikutuksesta. Ilman tätä vastavuoroisuutta ei vertaisryhmä, joka pohjautuu vanhempien väliselle keskustelulle ja ajatusten jakamiselle, olisi tarjonnut osallistujille vertaisuutta ja tukea.

Tutkimusten mukaan naiset ja miehet saavat sosiaalista tukea erilaisista lähteistä. Naiset saavat tukea perheen ulkopuolelta, kuten ammattihenkilöiltä, läheisyydeltä ja ystäviltä, kun vastaavasti miehet saavat tukea usein naisen kautta. Opinnäytetyön tuloksissa näkyikin äitien ja isien erot heidän kokemuksissaan sosiaalisen tuen saamisessa. Tulosten perusteella vaikuttaisi siltä, että äidit hakivat ja saivat vanhempainryhmästä itselleen isää enemmän emotionaalista tukea ja kokivat enemmän yhteenkuuluvuuden tunnetta muiden vanhempien kanssa. Emotionaalisen tuen onkin nähty auttavan erityisesti naisia, kun vastaavasti miehet korostivat sosiaalisessa tuessa tiedonsaantia ja toveruutta (Viljamaa 2003, 27, 112; Saarenheimo & Suutama 1995, 466) Vanhempainryhmissä kävi enemmän äitejä kuin isiä ja äidit kokivat yleisesti saaneensa isää enemmän tukea itselleen ryhmistä. Näkemyksemme mukaan isät tyytyivät käymään keskustelua, jakamaan kokemuksiaan ja vinkkejä ryhmässä, kun taas äidit ilmoittivat isää enemmän aikovansa hyödyntää ryhmästä saamaansa tietoa kasvatusasioissa.

9.3 Vanhempainryhmän pitkäaikaisvaikutukset

Voimaantuminen on yksilöllinen prosessi. Sen seurauksena ihmisen hyvinvointi pääsee rakentumaan hänen omista lähtökohdistaan ja voimaantumisen kokemuksesta seuraa todennäköisesti myös kokemus hyvinvoinnin lisääntymisestä. (Siitosen 1999) Vanhempainryhmien voimaantumista voidaan yrittää tukea vanhempainryhmän avulla, jossa sosiaalinen ympäristö ja sosiaalinen tuki vaikuttavat vahvistavasti voimaantumisen tunteeseen. Vanhempainryhmän rakenteet ja olosuhteet esimerkiksi tasa-arvoisuus vanhempainkesken, yhteistoiminta, ilmapöytäkirjojen avoimuus ja toisten arvostaminen voivat olla merkityksellisiä vanhemmille.

Vanhemman voimavarojen lisääntyminen vanhempainryhmätoiminnan aikana ei voida suoraan mitata syntyneen vanhempainryhmän vaikutuksesta, vaan siihen voi vaikuttaa muutkin tekijät. (FinSoc 2001, 7.) Sijoituksen aikana tapahtunut voimaantuminen on todennäköisesti johtunut vanhempainryhmän lisäksi osaston perhetyön yksilötyöskentelystä. Vaikka voimavarojen lisääntymisen ei voida osoittaa johtuvan ryhmästä, Haarasen (2012) mukaan vanhempainryhmissä on kuitenkin saatu aikaan myönteistä kehitystä. Tämä on näkynyt mitattaessa perheiden toimintatyölä, vanhemmuuden kokemuksia ja ryhmästä saatua tukea. Haaranen toteaa vanhempainryhmien laajentaneen vanhempain sosiaalista verkostoa ja selkiinnyttäneen perheenjäsenten rooleja. Näkemyksemme mukaan sosiaalinen tuki, voimaantuminen ja myönteinen kehitys tukevat vanhemmuutta, jota myös perhetyöllä tavoitellaan.

Vanhemmuuden tukemisella pyritään vanhemman ja lapsen välisen suhteen vahvistamiseen ja toimivan vuorovaikutusyhteyden luomiseen heidän välilleen. Turvallinen suhde vanhempaan ja opitut kiintymyssuhteet periytyvät sukupolvelta toiselle. Oikein ajoitetulla ja toteutetulla perhetyöllä mahdollistetaan muutoksia perheissä sekä katkaistaan perheiden huonojen vuorovaikutusmallien, kuten päihteiden ja väkivallan periytyminen vanhemmilta lapsille. Onnistuneella ja suunnitelmallisella perhetyöllä voidaan lisätä perheiden hyvinvointia ja ehkäistä huostaanottoja.

Vanhempainryhmätoiminta voi onnistuessaan toimia ja vanhempia ja perheitä voimaannuttavana tekijänä, ja tätä kautta tukea ja vaikuttaa vahvasti perhetyö-

hön. Vanhempainryhmätoiminta selkiinnytti työntekijöiden työtä, kun yleisiä, esimerkiksi nuorten kasvuun ja kehitykseen liittyviä, asioita käsiteltiin ryhmässä vanhempien kanssa yhteisesti. Vanhempaintapaamiset pystyttiin kohdentamaan paremmin perheiden henkilökohtaisiin asioihin. Tämä tarkoittaa käytännössä sitä, että sijoitusprosessit saattavat lyhentyä intensiivisempien tapaamisten avulla. Vanhempainryhmä lisää osaltaan myös kustannustehokkuutta, kun viikolla, jolloin vanhempainryhmä pidetään, vanhempien kanssa ei pyritä sopimaan yksittäisiä tapaamisia.

9.4 Reflektiivinen ajattelu vanhempainryhmätoiminnasta

Mielestämme tärkeintä ryhmänohjauksessa oli se, että vanhemmat kokivat ohjaajilta aitoa läsnäoloa ja että heitä kohtaan osoitettiin kiinnostusta esimerkiksi kuuntelemalla ja antamalla keskustelussa tilaa. Huomasimme myös, kuinka palkitsevaa oli työskennellä vanhempien kanssa ryhmässä ja päästä seuraamaan heidän keskinäistä vuorovaikutusta. Euramaa (2001, 34) kirjoittaa, että on avartavaa saada kokea, miltä ryhmässä olo tuntuu sekä nähdä tilanteet eri tavoin. Samalla voi arvioida omaa tapaansa ohjata ryhmiä, minkä kautta syntyy tietoisuus siitä, millainen ryhmänohjaaja itse on. Vanhempainryhmää ohjatessa tuli kuitenkin muistaa, että ryhmässä vanhemmat olivat pääosassa ja heidän tuli saada keskustella haluamistaan asioista sovittujen teemojen puitteissa. Heiskanen ja Hiisijärvi (ELÄ! i.a.) toteavat, että: vertaistoiminnan lähtökohtana on tietoisuus siitä, että jokainen ihminen on oman elämänsä paras asiantuntija. Ohjaaja voi kuitenkin johdattaa ryhmäläisiä kulkemaan omalla tiellään ja ohjata heidän prosessejaan itseauttamisen suuntaan, toimia kanssakulkijana.

Reflektoinnin ja haastattelujen kautta nousi esille työntekijöiden etäinen suhtautuminen vanhempainryhmätoimintaan. Tulevaisuusverstaissa työntekijät pohtivat aikaisemmin järjestettyä vertaisryhmätoimintaa ja sen toimimattomuutta ja toivoivat valmista työmenetelmää ryhmätoiminnan toteuttamiseksi jatkossa. Työntekijät toivat haastatteluissa esille arvostavansa toteutettua vanhempain-

ryhmätoimintaa. Toisaalta haastatteluissa nousi myös esille työntekijöiden skeptinen suhtautuminen ryhmätoimintaan ja haluttomuus sitoutua ohjaamaan ryhmää. Tämä on ehkä osoitus siitä, että työntekijät aristavat ryhtyä itse vanhempainryhmän ohjaajiksi ja ottaa vastuu toiminnan toteuttamisesta. Toivomme, että positiiviset ryhmänohjaukokemukset ja vanhempien saaman tuen välittyminen työntekijöille kannustaa heitä ryhmänohjauksessa.

Onnistuakseen kunnolla sekä vanhempien että työntekijöiden tulee sitoutua ryhmätoimintaan ja työntekijöiden pitää sisäistää tieto siitä, että ryhmä tuottaa tärkeää lisäarvoa osaston perhetyölle. Vanhempainryhmän avulla ammattilaisen tuottaman tiedon rinnalle nousee vertaisten tuomat näkökulmat, jotka voivat tukea muutoksen toteutumista perheissä. Vanhempainryhmä tarjoaisi vanhemmille enemmän sosiaalista tukea, mikäli he kävisivät ryhmässä säännöllisesti koko toiminnan ajan tai jos ryhmä järjestettäisiin suljettuna, jolloin vanhemmat tulevat toiminnan aikana tutuiksi toisilleen eikä uusien vanhempien mukaantulo sekoita pakkaa. Tärkeää on myös työntekijöiden pysyvyys, jotta vanhempainryhmässä olisi turvallista jakaa ajatuksiaan tuttujen ihmisten ympäröimänä. Isät viihtyisivät ryhmässä varmasti vieläkin paremmin, mikäli ryhmän toiseksi ohjaajaksi saataisiin mies, joka pystyy ymmärtämään toisen miehen näkökulman.

Suurin hyöty työntekijöille on se, että vanhempainryhmässä työntekijä saa mahdollisuuden nähdä vanhemmat uusin silmin. Ryhmässä työntekijöillä on mahdollisuus kohdata vanhemmat ympäristössä, jossa valtasuhteet vaihtuvat työntekijöiltä vanhemmille. Tämä lisää vanhempien tunnetta mahdollisuuksistaan vaikuttaa asioihin, kasvattaa osallisuuden tunnetta ja vahvistaa kokemusta hyväksytyksi tulemisesta. Mohr (2012, 691) huomauttaa, että kun poistetaan yhteistyötä estäviä tekijöitä, kuten työntekijöiden ja asiakkaiden välillä olevia valtasuhteita, voidaan luoda arvokasta pohjaa merkitykselliselle työskentelylle yhdessä perheiden kanssa. Tämä tarkoittaa, että työntekijöiden on ymmärrettävä miten ja missä kohdata vanhemmat. Vanhempainryhmän avulla työntekijöillä on tilaisuus nähdä asioita vanhempien silmin ja kuulla heidän jakavan arvokkaita kokemuksiaan vertaisten kanssa. Tämän kokemuksen myötä työntekijöiden ammatillinen tietoisuus voi kasvaa ja nousta uudelle tasolle. Tietoisuuden myötä työntekijä osaa kohdata vanhemmat myötätuntoisemmin ja ymmärtävämmin myös muissa ympäristöissä kuten vanhempaintapaamisilla.

9.5 Kehittämisehdotukset

Sosiaalipalveluja, varsinkin ennalta ehkäisevää lastensuojelutoimintaa, tulisi kehittää syrjäytymisen ja huostaanottojen ehkäisemiseksi. Stenvall ja Virtanen (2012, 17) toteavat, että kehittämistoiminta on usein liian suunnittelukeskeistä, mikä tarkoittaa sitä, että suunnitelmia tuotetaan, mutta käytännön toteutukseen ei riittävästi panosteta. Perusongelmana on se, ettei kehittämisessä ole riittävästi otettu huomioon sitä, mihin tulisi panostaa, jotta asiat vakiintuisivat käytäntöön ja kehittäminen olisi tehokasta. Tämän vuoksi olemmekin halunneet opinäytetyössämme sekä suunnitella että toteuttaa vanhempainryhmätoiminnan kokonaisuudessaan, muokata se lopulliseen muotoon sekä luoda konkreettinen menetelmäkansio. Näin toiminnan kehittäminen jatkossa on helpompaa eikä kuluta niin paljon nuorten osaston resursseja. Työntekijät voivat itse helposti päivittää kansiota ja muokata sitä tarpeiden mukaan.

Vanhempainryhmätoiminnasta luotu menetelmäkansio sopisi käytettäväksi sellaisenaan myös muissa lastensuojelulaitoksissa tai yläkoulujen vanhempainiloissa. Menetelmäkansio on myös sisällöllisesti helposti muokattavissa käytettäväksi pienten lasten vanhempien kanssa, jolloin sitä voisi hyödyntää päiväkodeissa, neuvoloissa ja alakouluissa. Vanhempainryhmätoiminnan rakenne, joka koostuu erillisistä teemoista ja jäsennellyistä ryhmäkerroista, mahdollistaa ryhmämenetelmän käytön laajemminkin sosiaalipalvelujen piirissä esimerkiksi tyttöjen, poikien, kehitysvammaisten tai mielenterveysongelmista kärsivien nuorten vanhempien keskuudessa. Vanhempainryhmää voisi toteuttaa myös äiti- tai isäryhmänä, jolloin keskitytään äitiyden tai isyyden herättämiin tunteisiin ja ristiriitoihin kasvatuksessa. Ryhmänohjaajien olisi hyvä olla silloin samaa sukupuolta, jotta he pystyisivät samaistumaan äitien ja isien tunnetiloihin.

Jatkossa vanhempainryhmätoimintaa tulisi markkinoida työntekijöille ja vanhemmille ajatuksella, että ryhmätoiminta antaa paljon molemmille osapuolille. Vanhemmilta kerätyn palautteen perusteella voidaan todeta, että ryhmä antoi vanhemmille enemmän kun he osallistuivat useampaan ryhmään. Sitoutuminen vanhempainryhmätoimintaan luo mahdollisuuden syvempiin vertaissuhteisiin vanhempien välillä, jolloin toiminta tukee paremmin myös osaston perhetyötä.

Vanhempia olisi hyvä haastaa mukaan vanhempainryhmätoiminnan kehittämiseen ja vertaistoiminnan sisällön suunnitteluun esimerkiksi kysymällä heiltä ehdotuksia ryhmän teemoihin. Tämä varmasti lisäisi vanhempien osallisuuden ja vaikuttavuuden tunnetta ja saisi vanhemmat sitoutumaan paremmin toimintaan. Vanhempien näkökantoja ei kannata pelkästään kuulla vaan heidät kannattaa ottaa mukaan vertaisryhmien ja muiden palvelujen suunnitteluun ja toteutukseen. Jos palveluja halutaan tuottaa aidosti asiakaslähtöisesti, joudutaan samalla pohtimaan palvelukonsepteja ja sitä, millainen valmius organisaatioilla on muuttaa palvelujen käyttämisen tapoja. Pitää miettiä millainen kyky organisaatioilla on muuntautua ajatteluttavaltaan uudentyyppisiksi, asiakaslähtöisiksi palvelujen tuottajiksi. Vanhempien antama monipuolinen asiakaspalaute toimii hyvänä perustana vertaisryhmän kehittämiseksi, jossa palvelun asiakaslähtöisyys antaa lisäarvoa vanhemmille. (Stenvall & Virtanen (2012, 163–166; Hyväri 2005, 229.)

Tätä asiakkaiden tarpeista käsin lähtevää ajattelumallia tulisi hyödyntää muutenkin lastensuojelussa ja erityisesti perhetyön kehittämistyössä. Lastensuojelua ei voida toteuttaa ainoastaan ammattilaisten näkemysten mukaisesti vaan perheet tulisi ottaa mukaan työn kehittämiseen. Tällä työskentelymenetelmällä voidaan vaikuttaa syvemmin asiakasperheisiin. Asiakaslähtöisyys perustuukin oletukseen paremmasta toiminnasta siten, että paremmuus on yhteistä hyvää ja se tarkoittaa, että asiakkaat saavat osallistua toiminnan ja palvelujen kehittämiseen. Asiakaslähtöisyys tarkoittaa käytännössä parempaa asiakastarpeiden huomioimista ja asiakkaan kuuntelemista. Toisaalta paremmuudesta hyötyy myös organisaatio, joka saa itselleen tyytyväisiä asiakkaita ja parempia asiakastuloksia. Kyse on siis vastavuoroisesta hyvän edistämisestä, jossa vastuu ja vaikuttavuus ovat sekä asiakkaalla että työntekijälle. (Stenvall & Virtanen 2012, 168–169.)

Toivomme uudenlaisen vanhempainryhmätoiminnan kehittämisen innostavan työntekijöitä kehittämään jatkossa uudenlaisia työmuotoja, joiden suunnitteluun asiakasperheet voitaisiin ottaa mukaan. Asiakkaiden keskuudesta löytyy paljon hiljaista tietoa, jota olisi hyvä hyödyntää työn kehittämisessä. Lastensuojelussa asiakkaita pidetään yleisesti liian etäällä itse työn suunnittelussa ja heidän tarpeitaan palvelujen käytön suhteen selvitetään liian vähän. Lastensuojelullinen

työ on pääsääntöisesti yksilö- tai perhekohtaista eikä ryhmämuotoisia menetelmiä hyödynnetä tarpeeksi. Myös vertaisuus ja yhteisöllisyys ovat jääneet käsitteinä taka-alalle lastensuojelun asiakastyössä.

Uskomme, että kehittäminen on aina mahdollisuus, josta voi seurata uutta asiakaslähtoisempää, taloudellisempaa, perustellumpaa ja työntekijöiden kannalta-kin mielekkäämpää sisältöä työhön. Parhaimmillaan uudistaminen voi tarkoittaa, että työntekijät voivat kokea tekevänsä asiakkaiden ja toiminnan kannalta tarkoituksenmukaista työtä aiempaa paremmin. (Stenvall & Virtanen 2012, 239-240.)

10 POHDINTA

Opinnäytetyössä näkyy kehittäväälle arvioinnille ominainen piirre, jonka mukaan alussa asetetut tavoitteet voivat prosessimaisen etenemisen aikana joko täsmentyä tai hämärtyä (Seppänen-Järvelä 2004, 19). Aluksi opinnäytetyötä suunniteltaessa ja kirjoittaessa teoreettiset käsitteet ja sanasto tuntuivatkin vierailta ja vaikeasti lähestyttäviltä. Opinnäytetyön edetessä palapelin palat loksahdivat kohdalleen ja ymmärsimme vihdoinkin muun muassa tutkimusmenetelmän määrittelyn ja sisäistimme sen merkityksen opinnäytetyömme kohdalla. Aineistoja analysoidessa tutkimusprosessi aukesi kokonaisuudessaan ja työhön liittyvät teoreettiset käsitteet linkittyivät luonnollisesti osaksi opinnäytetyötä. Ruohotie (2000,140) onkin todennut, että kokemusten pohtiminen toimii edellä kuvatussa sisäistämisprosessissa tietynlaisena siltana, joka yhdistää käytännön kokemukset ja teoreettiset käsitteet toisiinsa.

Opinnäytetyötä tehdessämme huomasimme, että vanhempainryhmätoiminnasta on olemassa vähän tutkimustietoa. Opinnäytetyön loppuvaiheessa törmäsimme tietoon, jonka mukaan Haaranen (2012) väittelee marraskuun 2012 lopulla Itä-Suomen yliopistolta tutkimuksellaan lapsiperheiden vanhempainryhmien vaikutuksista perheen terveyteen. Tutkimuksessa on tuotu uutta tietoa vanhempainryhmien sisältöjen, kohteen ja tulosten välisistä yhteyksistä, joita olemme myös itse tarkastelleet opinnäytetyössämme. Haaranen tutkimustulos vahvistaa vanhempainryhmien merkityksen perheen terveydelle, kun vastaavasti opinnäytetyössämme vahvistui käsitys ryhmien merkityksestä vanhemmuuden tukemiselle. Harmiksemme kyseinen tutkimus julkaistiin meille liian myöhäisenä ajankohdana, emmekä siis ehtineet tutustua siihen. Olisimme varmaankin saaneet tutkimuksesta hyvää pohjatietoa ja tuloksia omien tulosten vertailukohteiksi.

Lastensuojelun asiakkaiden keskuudessa monimuotoisen tuen tarjoaminen on merkityksellistä. Lähiyhteisöjen sosiaalisen tuen ulkopuolelle jää yhä paljon ihmisiä, mutta millaista sosiaalista tukea he todellisuudessa tarvitsevat? Työntekijälle on ominaista ammattitaito ja käytännön työssä hankittu kokemus, joka pitkälti määrittelee asiakkaan ja työntekijän välistä suhdetta, joten voi olla etteivät

asiakkaiden elämäntilanteet ja palvelujärjestelmä täysin kohtaa. Onko tavoitteena integroida asiakkaita palveluntuottajiin vai tuoda heille toisenlainen lähiyhteisö, josta voi löytyä kokonaan uusia sosiaalisen tuen muotoja? (Kinnunen 1998, 94–105.) Vanhempainryhmä saattaakin olla toisille vanhemmille ainoa areena, jossa he voivat saada sosiaalista tukea vertaisiltaan. Tämä korostuu erityisesti yksinhuoltaja vanhemmilla, joilla ei ole toista osapuolta tukemassa heitä lasten kasvatustehtävässä. Työntekijä luo vanhempainryhmään lisäbonuksen tuomalla mukaan keskusteluun teeman mukaista ja vanhempien tarpeita vastaavaa tietoa ja ammatillista näkökulmaa.

10.1 Opinnäytetyön luotettavuus

Opinnäytetyön toteutusympäristö on meille ennestään tuttu molempien työskennellessä osastolla. Tunnettu osastolla käytettävät työmenetelmät ja keskeiset piirteet, jotka auttoivat meitä vanhempainryhmän suunnittelussa ja teemojen valinnassa. Opintovapaiden kautta saimme kuitenkin arvokasta etäisyyttä töihin, joka antoi meille mahdollisuuden tarkastella työtä sekä ulkopuolisen että työntekijän silmin. Ulkopuolisen roolissa pystyimme arvioimaan eri tavalla vanhempainryhmän eettisyyttä, sillä vanhemmat olivat meille tuntemattomia eikä meillä ollut ennakkosenteitä heitä kohtaan. Toisaalta kuitenkin mukana ollut tuttu ohjaaja pystyi ryhmässä työskentelyssä huomioimaan vanhempien yksilölliset tarpeet paremmin.

Aineistonkeruussa monitriangulaation käyttö lisäsi tutkimuksen luotettavuutta ja uskottavuutta, koska asiaa lähestyttiin monelta suunnalta samanaikaisesti ja suoritimme sekä ulkoista että sisäistä arviointia (Anttila 2007, 143). Tutkimuksemme ulkoista arviointia tehtiin havainnoinnin, palautteiden sekä haastattelujen kautta, kun taas sisäistä arviointia jatkuvan reflektion avulla. Se, että tutkimuksen jokaisesta eri menetelmin kerätystä aineistosta nousi esille vanhempien välisen sosiaalisen tuen esiintyminen ja vanhempainryhmästä koettu hyöty,

lisäsi tutkimuksen luotettavuutta. Lisäksi opinnäytetyön toteuttaminen työparityöskentelynä lisää tutkimuksen luotettavuutta.

Havainnoinnin luotettavuutta arvioitaessa Vilka (2006, 57–58) muistuttaa, että havainnoija on ryhmässä ulkopuolinen ja rikkoo vanhempainryhmän luonnollista toimintaa. Olikin tärkeä tiedostaa, että havainnoijan läsnäolo ja videointi todennäköisesti vaikuttivat vanhempien väliseen vuorovaikutukseen ryhmän aikana ja vanhemmat saattoivat kokea olonsa hämmentyneiksi tai jopa pelätä mielipiteidensä esille tuomista. Tietäessään olevansa havainnoinnin ja videoinnin kohteena ihminen muuttaakin herkästi käyttäytymistään tai ainakin miettii sanojaan ja liikkeitään (KvaliMoTV i.a.). Videoinnin luotettavuus riippuu myös siitä, miten kuvaus on järjestetty, mikä on videoinnin ja äänen laatu sekä kuinka osallistujat näkyvät videokuvassa. Vaikka kahdesta vanhempainryhmätallenteesta jäi yksi vanhemmista pois kuvasta, videointi lisäsi pääsääntöisesti tutkimuksen luotettavuutta. (KvaliMoTV i.a.) Havainnointiaineistoa kerätessä riskinä oli havainnoinnin kohdentuminen tutkijan mielenkiinnon mukaan. Kahden havainnoijan käyttö kuitenkin pienensi tätä riskiä. Lisäksi opinnäytetyössämme oli hyvin rajatut tutkimuskysymykset, jotka ohjasivat aineistonkeruuta, mikä onkin Vilkan (2006, 11) mukaan yksi tutkimuksen onnistumisen ehdoista. Opinnäytetyössämme havainnoijalla oli selkeä rooli ja havainnointi oli rajattu tarkasti koskemaan ainoastaan vanhempien välistä sosiaalista tukea. Vanhempainryhmien videointi lisäsi luotettavuutta tuomalla rinnakkaisia havainnointimahdollisuuksia paikan päällä tehdyn havainnoinnin tueksi. Lisäksi tallenteiden katsominen vahvisti usein tekemiämme havaintoja vanhempainryhmistä esiintyvistä sosiaalisesta tuesta.

Haastattelutilanteisiin vaikutti osaltaan asetelma, jossa tutkijat haastattelivat omia työkavereitaan. Tämä ilmeni muun muassa siinä, että toisessa haastattelussa tutkijan oli vaikea pysyä ulkopuolisena henkilönä keskustelussa. Jos ulkopuolinen henkilö olisi toteuttanut haastattelut, haastattelun kulku ja aineisto olisivat varmasti sisällöltään toisenlaiset. Lisäksi toisessa haastattelussa oli mukana toinen ryhmänohjaaja ja hänen sekä haastattelijoiden yhteiset kokemukset ryhmänohjaamisesta ja -toiminnasta vaikuttivat osaltaan haastattelutuloksiin. Koimme kuitenkin tärkeäksi koko työryhmän mielipiteet, joten päätimme haastatella myös häntä ja kuulla hänen näkemyksensä vanhempainryhmän vaikutuksista vanhempiin ja osaston perhetyöhön. Toisaalta tämän työntekijän läsnäolo

ja kokemukset ryhmästä saivat toiset haastateltavat pohtimaan vanhempainryhmätoimintaa laajemmin. Ryhmähaastattelun luotettavuuteen liittyen pohdimme olisiko vastaava ohjaaja pitänyt haastatella erillään työntekijöistä. Näin työntekijät olisivat saaneet turvallisesti ja avoimesti jakaa ajatuksiaan vanhempainryhmätoiminnasta pysyen tunnistamattomina haastatteluvastauksissa. Samalla tavoin kuin havainnoija läsnäolollaan vaikutti havainnointiin, niin esimies saattoi vaikuttaa työntekijöihin ja tehdä työntekijöiden olotilan varautuneeksi.

Kyselylomakkeen ongelmia voivat Anttilan (2005, 265) mukaan olla, ettei kysymyksiin ole olemassa selviä vastauksia tai annetut vastaukset voivat olla vääriä. Lisäksi kysymykset saattavat olla väärin aseteltuja ja niistä ei välttämättä saa selville kaikkia asioita. Kyselymme eli palautelomakkeemme luotettavuutta lisää se, että kaikki vanhemmat vastasivat siihen ja että samaa asiaa mitattiin useilla väittämillä. Palautelomake myös testattiin ensimmäisessä vanhempainryhmässä ja tämän testauksen pohjalta teimme lomakkeeseen tarvittavia muutoksia.

Opinnäytetyön luotettavuutta lisää kokonaisuudessaan se, että työ etenee johdonmukaisesti ja ymmärrettävästi. Tulokset analysoitiin tarkkaan ja ne kirjoitettiin selkeästi auki. Tuomen ja Sarajärven (2007, 141) mukaan onkin tärkeää antaa lukijoille riittävästi tietoa siitä, miten tutkimus on tehty, jotta he voivat itse arvioida sen tuloksia. Tätä tavoitetta kohti olemmekin opinnäytetyötä tehdesämme intensiivisesti pyrkineet. Se, että tutkimuksen jokaisesta eri menetelmin kerätystä aineistosta nousi esille vanhempien välinen sosiaalinen tuki ja että vanhempainryhmä tuki osastolla tehtävää perhetyötä, lisäsi tutkimuksen luotettavuutta.

10.2 Opinnäytetyön eettisyys

Eettisen näkökulman pohtiminen vanhempainryhmä toimintaa suunniteltaessa ja toteutettaessa oli tärkeää lastensuojelullisen kontekstin takia. Eronen (2009, 19) on kirjoittanut, että lastensuojelun käytännöt voivat olla leimaavia ja mitätöiviä, joka vaatii ryhmänojaajilta herkkyyttä kohdata vanhemmat arvostavasti,

heidän mielipiteitään sekä toivomuksiaan kunnioittaen. Vanhempainryhmässä lähtökohtana oli työskennellä yhdessä vanhempien kanssa heidän henkilökohtaisten asioiden parissa haasteellisissa elämäntilanteissaan.

Vanhempainryhmä toteutettiin avoimena ryhmänä, johon osallistui osastolle sijoitettujen nuorten vanhemmat. Ennen vanhempainryhmän alkua työntekijät jakoivat vanhemmille tiedotteen vanhempainryhmästä (liite 1), jossa kerrottiin vanhempainryhmän toteutuksesta opinnäytetyönä. Tiedotteessa kerrottiin, että tarkoituksena oli luoda uusi työmuoto osaksi nuorten osaston perhetyötä. Vanhemmille jaettavassa tiedotteessa mainittiinkin, ettei ryhmään osallistuneiden vanhempien henkilöllisyys tule ilmi opinnäytetyössä vaan heidän intimitietisuoiansa säilyy. Vilkan (2006, 57–58) mukaan tutkittavien luottamuksen saavuttamiseksi on hyvä kertoa jo tutkimuksen alussa, mikä on tutkimuksen luonne ja tutkijan kiinnostuksen kohde siten, etteivät tutkimuksen tavoitteet vaarannu.

Vanhemmille jaettavassa tiedotteessa emme maininneet havainnoinnista ja videoinnista, koska emme olleet tuolloin vielä saaneet kaupungilta päätöstä tutkimusluvan myöntämisestä. Saatuamme tutkimusluvan kaupungilta, päädyimme ratkaisuun, että jokaisen vanhempainryhmän alussa pyysimme uusilta vanhemmilta luvan sekä videointiin että havainnointiin. Opinnäytetyössämme tutkittavina olivat lastensuojelun asiakkaat, mikä velvoittikin meitä saamaan sekä tutkimusluvan että vanhempien luvan havainnointiin sekä videointiin. Kuula (2006, 107) kirjoittaakin, että tutkimusaineistoa ei tulisi kerätä ilman havainnoitavan suostumusta.

Vanhempien lupa-anomuksessa vaihtoehtoja oli kolme: 1) lupa videointiin ja havainnointiin, 2) lupa vain havainnointiin, mutta ei videointiin ja 3) ei lupaa videointiin eikä havainnointiin (liite 2). Saatuamme tutkimusluvan ja vanhempien luvat ryhmien havainnointiin ja videointiin, aloitimme heti toisesta vanhempainryhmästä havainnoinnin ja videoinnin. Vilkan (2006, 57–58) mukaan pitkään kestävässä tutkimuksessa olennaista olisi, että vanhemmille kerrotaisiin mahdollisuudesta lopettaa tutkimukseen osallistuminen koska tahansa tutkimuksen aikana, mutta tätä emme huomanneet vanhemmille korostaa.

Tutkimuksen eettisen ristiriidan aiheutti vanhempien velvollisuus osallistua ryhmään osana sijoitusta ja sitä kautta joutumista osallisiksi tutkimukseemme. Pai-

notimme kuitenkin vanhemmille heidän itsemääräämisoikeuttaan, kuvauksen ja havainnoinnin vapaaehtoisuutta sekä vanhempien oikeutta kieltäytyä niistä halutessaan. Kerroimme vanhemmille miksi halusimme havainnoida vanhempainryhmät ja videoida ne. Lisäksi kerroimme niiden tärkeydestä opinnäytetyöllemme. Kerroimme jokaiselle vanhemmalle henkilökohtaisesti, että lupaa videoinnille tai havainnoinnille ei tarvitse antaa tai jos luvan antaa, videoita ei näe kukaan muu kuin opinnäytetyön tekijät. Kerroimme, että tallenteet hävitetään tutkimuksen jälkeen ja korostimme, ettei vanhempia pystytä valmiissa opinnäytetyössä tunnistamaan. Kuulan (2006, 61, 108) mukaan nämä edelliset toiminnot ovatkin tavanomaisia käytäntöjä tutkimukseen osallistuvien yksityisyydensuojan vaalimiseksi. Kuultuaan nämä asiat kaikki vanhemmat suostuivat vanhempainryhmien havainnointiin ja videointiin.

Lastensuojelussa on tärkeää, että työskentely on läpinäkyvää ja asioista puhutaisiin niiden oikeilla nimillä. Tämä on olennaista myös perhekuntoutuksessa, kun nuoret ja vanhemmat sitoutuvat vapaaehtoisesti sijoitusjaksoon. Myllärniemi (2007, 83) lainaa Heinon ym. (2000, 32) kuvausta lastensuojelun kontekstista, jossa motivoinnin, suostuttelun ja velvoittamisen rajat ovat häilyviä. Lastensuojelun avoimuuden asiakkuudessa perhetyötä tarjotaan vapaaehtoisena tukimuotona, mutta siitä kieltäytymistä voidaan käyttää lapsen sijoituksen yhtenä perusteena. Tätä jännitettä voidaan kuvata ”pienen vapaaehtoisen pakon” – käsitteellä, joka ilmenee ajoittain myös perhekuntoutuksessa. Toivomme vanhempainryhmätoiminnan lisäävän vanhempien osallisuutta sijoitusprosessiin ja heidän mahdollisuuksia vaikuttaa työskentelyn sisältöön. Tämä voi erityisesti korostua juuri vanhempainryhmässä, jossa vanhemmat itse päättävä mita asioita haluavat jakaa muiden vanhempien kanssa. Ryhmässä vanhemmat voivat tuoda avoimesti esille omia näkemyksiään ja kokemuksiaan vertaisten keskuudessa, minkä turvin he voivat helpommin kertoa epäonnistumisistaan ilman arvostelun pelkoa.

Vanhempainryhmän ohjauksessa luottamuksellisen suhteen luominen vanhempiin oli tärkeässä roolissa. Ryhmänohjaajat joutuivat asetelmaan, jossa he pyrkivät motivoimaan vanhempia asioiden jakamiseen, mutta samalla heidän tuli ottaa huomioon vanhempien kertomat ikävätkin asiat. Ryhmänohjaajien velvollisuuksiin kuuluivat toisaalta vanhempien havainnointi ja toisaalta velvollisuus

tarvittaessa raportoida näkemänsä ja kuulemansa huolta herättävät asiat sosiaalityöntekijälle. Tämän vuoksi olisi erityisen tärkeää painottaa vanhemmille, että työntekijän velvollisuudesta huolimatta työskentelyn tavoitteena on etsiä muutoksia ja ratkaisuja perheen tilanteeseen, joten siksi vanhemmilta toivotaan avoimuutta asioita käsiteltäessä. Vanhempainryhmänohjauksessa korostuikin tämän vuoksi erityisesti ohjaajan taito löytää tasapaino ammatillisuuden ja kaveruuden välillä. (Myllärniemi 2007, 84.)

Lastensuojelutyössä tarvitaan eettistä herkkyyttä, ja ollakseen eettisesti sensitiivinen ihminen tarvitsee kykyä asettua toisen ihmisen asemaan. Toisin sanoen työntekijän tulee pystyä kuvittelemaan, miltä tilanne näyttää asiakkaan silmin. Lisäksi tulee osata eläytyä toisen ihmisen tunteisiin, mikä tarkoittaa työntekijältä tunneperäistä asiakkaaseen suuntautuvaa tunne-elämistä. Empatian turvin työntekijä voi nähdä asiakkaan silmin, kuulla asiakkaan korvin sekä tuntea ja kokea hänen sisäistä maailmaansa. Tällöin asiakas kokee tullessa hyväksytyksi sekä ymmärretyksi ja hänelle välittyy tunne siitä, että hänelle tärkeät merkitykset ovat tulleet huomioiduksi ja ymmärretyksi. Tämän toteutuminen edellyttää asiakkaan kohtaamista hänen maailmankuvassaan ja huomioidaan asiakkaan antamat henkilökohtaiset merkitykset. Nämä merkitykset välittyvät sanallisen ja erityisesti sanattoman viestinnän välillä. (Juujärvi, Pessa & Myyry 2007, 81–84.) Työntekijällä oli mahdollisuus kokea ja rakentaa näitä taitoja ja herkkyyksiä vanhempainryhmissä, joissa vanhemmat saivat itse olla puheenvuorossa ja jakaa haluamiaan asioita. Olisi hienoa, jos toteuttamamme vanhempainryhmän avulla työntekijöiden empatian kyky ja tunneyhteys asiakkaaseen vahvistuisivat. Ryhmässä työntekijöillä on mahdollisuus nähdä, kuulla ja kokea vanhemmat uusin silmin.

10.3 Lopuksi

Kehittämämme uusi vanhempainryhmätoiminta on otettu osastolla käyttöön ja ryhmiä on ryhdytty järjestämään syksystä 2012 alkaen. Osaston työntekijät vastaavat ryhmien ohjauksesta ja toiminnan toteuttamisesta. Vetovastuun siirryttyä työntekijöille toivomme heidän motivoituvan ja kiinnostuvan vanhempainryhmätoiminnasta.

Näkemyksemme mukaan sekä vanhemmat että työntekijät hyötyvät pitkäjänteisestä vanhempainryhmätoiminnasta. Oleellista on, että molemmat osapuolet sitoutuvat järjestettyyn toimintaan mahdollisimman suuren hyödyn saavuttamiseksi. Hyväri (2005, 218–219) toteaa ammattilaisten ja asiakkaiden kokemusten ollessa vuorovaikutuksessa keskenään molemmat osapuolet hyötyvät siitä. Tämän näkemyksen mukaan ihmiset tarvitsevat vertaistoiminnan tuntevia ja niiden kanssa työskenteleviä, kokemukselliseen asiantuntemukseen perehtyneitä ammattilaisia. Nuorten osaston ohjaajat voivat toimia tärkeinä yhteistyökumppaneina vanhempien välisen sosiaalisen tuen kehittämisessä. Vanhempainryhmässä tukea ei voida tilata, mutta ohjaajat voivat luoda sille suotuisat olosuhteet. Vertaistuki rakentuukin vastavuoroisuudelle, jolloin tuki- ja auttamissuhteiden roolit muuttuvat koko ajan.

Opinnäytetyötä on ollut erittäin mielenkiintoista ja antoisaa tehdä sen liittyessä oman työme kehittämiseen. Monimuotoisesti toteutettu tutkimus tuotti laajasti aineistoa ja tuloksia, jotka lisäsivät innostutusta opinnäytetyön tekemiseen sekä uskoa vanhempainryhmään menetelmänä, joka parhaimmillaan lisää vanhempien voimavaroja ja voimaannuttaa heitä. Oli ensiarvoisen tärkeää päästä tapaamaan vanhempia uudenvuoden ympäristössä ja nähdä kuinka he jakoivat ajatuksia omasta elämäntilanteestaan muiden vanhempien kanssa. Lisäksi oli ilo huomata kuinka vanhemmat avoimesti jakoivat keskenään näkemyksiään ja kasvatuksellisia vinkkejä, jonka myötä vanhemmille syntyi ahaa-elämyksiä omasta tilanteestaan. Tämä tuntuikin kruunaavan koko vanhemmille suunnatun ryhmäprosessin tarkoituksen.

LÄHTEET

- Alasuutari, Pertti 2007. Laadullinen tutkimus. 3. uudistettu painos. Tampere: Vastapaino.
- Anttila, Pirkko 2007. Realistinen evaluaatio ja tuloksellinen kehittämistyö. Hamina: Akatiimi Oy.
- Anttila, Pirkko 2005. Ilmaisu, teos, tekeminen ja tutkiva toiminta. Hamina: Akatiimi.
- Bruno, Linnea 2012. Föräldrar med kognitiva svårigheter – att bryta ny mark. Erfarenheter från Uppsala län. Stiftelsen Allmänna Barnhuset. Edita. Viitattu 15.10.2012.
http://www.allmannabarnhuset.se/data/files/B_cker_PDF/Rapporter/F_r_ldrar_med_kognitiva_sv_righeter_-_att_bryta_ny_mark.pdf
- Eskola, Jari & Suoranta, Juha 2000. Johdatus laadulliseen tutkimukseen. Tampere: Vastapaino.
- Euramaa, Katri-Ina (toim.) 2001. Ryhmätoiminta lapsiperhe -projektin perheytyössä. Kokemuksia ja näkemyksiä vertaisryhmistä. Helsinki: Mannerheimin lastensuojeluliitto.
- FinSoc 2001. Arviointi sosiaalipalveluissa. Katsaus arvioinnin peruskysymyksiin. Työpapereita 3/2001. Helsinki: Stakes, FinSoc. Viitattu 7.11.2012.
<http://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/75416/Ty%C3%B6papereita32001.pdf?sequence=1>
- Grönfors, Martti 1985. Kvalitatiiviset kenttätömenetelmät. 2. painos. Juva: WSOY.
- Haaranen, Ari 2012. Lapsiperheet hyötyvät vanhempainryhmistä. Väitös hoitotieteen alalta. Itä-Suomen yliopisto. Viitattu 18.11.2012.
https://www.uef.fi/uef/vaitostiedotteet1?p_p_id=101_INSTANCE_iQ9J&p_p_lifecycle=0&p_p_state=normal&p_p_mode=view&p_p_col_id=column-2&p_p_col_pos=5&p_p_col_count=8&_101_INSTANCE_iQ9J_struts_action=%2Fasset_publisher%2Fview_content&_101_INSTANCE_iQ9J_urlTitle=20121123-haaranen-vaitos&_101_INSTANCE_iQ9J_type=content&redirect=%2Fuef

- Heikkilä, Asta; Jokinen, Pirkko & Nurmela, Tiina 2008. Tutkiva kehittäminen. Avaimia tutkimus- ja kehittämishankkeisiin terveystalalla. Helsinki: WSOY Oppimateriaalit Oy.
- Heino, Tarja 2008. Lastensuojelun avohuolto ja perhetyö: kehitys, nykytila, haasteet ja kehittämisehdotukset. Selvitys Lastensuojelun kehittämishankkeille. Työpapereita 9/2008. Helsinki: Stakes.
- Heiskanen, Tuula & Hiisijärvi, Seija. ELÄ! Elämän punaista lankaa etsimässä. Viitattu 5.11.2012.
<http://www.ela.fi/akatemia/ryhmienohjaaminen.php>
- Helminen, Jari 2006. Onnen kehto vai kurjuuden alho? Suomalaisten lapsiperheiden arjen kurjistumisesta. Teoksessa Helminen, Jari. (toim.) Elämä koettelee, tuki kannattelee. Sosiaali- ja terveystalalan työ monimuotoisissa perhesuhteissa. Jyväskylä: PS-kustannus, 15–36.
- Henriksson, Anette 2012. A Support Group Programme for Family Members: An Intervention During Ongoing Palliative Care. Örebro University. Örebro Studies in Care Sciences 37. Viitattu 17.10.2012.
<http://www.ncbi.nlm.nih.gov/pubmed/21838947>
- Hepworth, Dean H.; Rooney, Ronald H.; Dewberry Rooney, Glenda; Strom-Gottfried, Kimberly & Larsen, JoAnn 2010. Direct Social Work Practice. Theory and Skills. Eight edition. USA: Brooks/Cole Cengage Learning.
- Hietanen, Olli & Kaivo-oja, Jari 2011. Ennakoivaan arviointiin. Turun yliopisto. Viitattu 7.11.2011.
http://www.ffrc.utu.fi/tutkimus/projektit/ks_kehittamiskeskus/Ennakoivaan_arviointiin.pdf
- Hirsjärvi, Sirkka & Remes, Pirkko & Sajavaara, Paula 2005. Tutki ja kirjoita. Helsinki: Tammi.
- Hyväri, Susanna 2005. Vertaistuen ja ammattiauttamisen muuttuvat suhteet. Teoksessa Nylynd, Marianne & Yeung, Anne Birgitta (toim.). Vapaaehtoistoiminta. Anti arvot ja osallisuus. Tampere: Vastapaino.
- Joronen, Katja 2006. Perhe - nuoren elämän turva, uhka ja mahdollisuus. Teoksessa Helminen, Jari. (toim.) Elämä koettelee, tuki kannattelee. Sosiaali- ja terveystalalan työ monimuotoisissa perhesuhteissa. Jyväskylä: PS-kustannus, 37–58.

- Juujärvi, Soile; Myyry, Liisa & Pessa, Kaija 2007. Eettinen herkkyys ammatillisessa toiminnassa. Helsinki: Tammi.
- Järvinen, Virve (toim.) Nuori-vanhempi-aikuinen-sanakirja. Vastauksia murrosikäisen vanhemmalle. Helsinki: Mannerheimin lastensuojeluliitto. Viitattu 13.12.2012.
<http://mll-fi-bin.directo.fi/@Bin/f195e4ed37adf404dbfa1e0868525b7a/1328549623/application/pdf/11802123/vin-sanakirja-web.pdf>
- Järvinen, Ritva & Taajamo, Terhi 2006. Vertaisryhmän ohjaajan käsikirja. Helsinki: Mannerheimin lastensuojeluliitto.
- Järvinen, Ritva; Lankinen, Aila; Taajamo, Terhi; Veistilä, Minna & Virolainen, Arja 2007. Perheen parhaaksi. Perhetyön arkea. Helsinki: Edita.
- Järvinen, Ritva; Lankinen, Aila; Taajamo, Terhi; Veistilä, Minna & Virolainen, Arja 2012. Perheen parhaaksi. Perhetyön arkea. 2. uudistettu painos. Helsinki: Edita.
- Jyrkämä, Oili 2010. Vertaistukiryhmä käyntiin! Teoksessa Laatikainen Tanja (toim.) Vertaistoiminta kannattaa. Helsinki: Asumispalvelusäätiö ASPA, 24–49.
- Kallio, Tiina; Kurki, Arja; Salmi, Marjaana & Tamminen-Vesterbacka, Tutta 2010. Matkalla ohjaajuuteen. Helsinki: Kirjapaja.
- Kaukkila, Veli & Lehtonen, Elisa 2007. Ryhmästä enemmän. Käsikirja ryhmänohjaajan taitoja tarvitsevalle. Laadukasta kulttuuria vapaaehtoistyöhön – hanke. Helsinki: Suomen mielenterveysseura.
- Kaunonen, Marja 2000. Support for a Family in Grief. University of Tampere. Acta Universitatis Tamperensis 731.
- Kiimamaa, Jouni 2003. Nordia tiedonantoja 2/2003. Tulevaisuusverstaas – ongelmia, ideoita ja toteutuksen suunnittelua yhdessä. (11–17) Viitattu 13.12.2012.
<http://terra oulu.fi/psms/julkaisut/NTA2003/Tulevaisuusverstaas.pdf>
- Kinnunen, Petri 1998. Hyvinvoinnin ruletti – tutkimus sosiaalisen tuen verkostojen jäsentymisestä 1990-luvun lopun Suomessa. Helsinki: Sosiaali- ja terveysturvan keskusliitto.

- Klarnas, Maria 2010. Av egen kraft tillsammans med andra. Personer med psykiska funktionshinder, socialt stöd och återhämtning. Göteborgs universitet. Samhällsvetenskapliga fakulteten.
- Kumpusalo, Esko 1991. Sosiaalinen tuki, huolenpito ja terveyst. Sosiaali- ja terveyshallitus. Raportteja 8/1991. Helsinki: VAP- Kustannus.
- KvaliMOTV. 2003. Merkitsevyytason valinta. Viitattu 10.11.2012.
<http://www.fsd.uta.fi/menetelmaopetus/hypoteesi/testaus.html>
- KvaliMOTV. Videotallenteet. Viitattu 3.9.2012.
http://www.fsd.uta.fi/menetelmaopetus/kvali/L6_4_3.html
- Laimio, Anne & Karnell, Sonja 2010. Vertaistoiminta – kokemuksellista vuorovaikutusta. Teoksessa Laatikainen Tanja (toim.) Vertaistoiminta kannattaa. Helsinki: Asumispalvelusäätiö ASPA, 8-19.
- Laine, Heino & Pärnä 2010. Perhekuntoutuksen moniammatilliset käytännöt. Teoksessa Törrönen, Maritta & Pärnä Katariina (toim.) Voimaannuttavat suhteet perhekuntoutuksessa. Helsinki: Mannerheimin lastensuojeluliiton lasten ja nuorten kuntoutussäätiö, 137–165.
- Laitinen, Hanne 1998. Havainnointitutkimuksen perinteiset koulukunnat. Kuopion yliopisto. Kuopion yliopiston julkaisuja E. Yhteiskuntatieteet 56.
- Lastensuojelulaki 2007/417, 13.4.2007. Viitattu 18.9.2012.
<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2007/20070417>
- Latvala, Eila & Vanhanen-Nuutinen, Liisa 2003. Laadullisen hoitotieteellisen tutkimuksen perusprosessi: sisällönanalyysi. Teoksessa Janhonen, Sirpa & Nikkonen, Merja (toim.) Laadulliset tutkimusmenetelmät hoitotieteessä. Helsinki: WSOY.
- Levamo, Pauliina 2007. Omaa elämää etsimässä. Tutkimus ryhmämuotoisen sosiaalityön mahdollisuuksista tukea nuorten itsenäistymistä. Teoksessa Heikkinen, Alpo; Levamo, Pauliina; Parviainen, Maaret & Savolainen, Aili. Näe minut – kuule minua. Kokemuksia ryhmistä. SOCCAn ja Heikki Waris – instituutin julkaisusarja nro 11.
- Mattila, Elina 2011. Aikuispotilaan ja perheenjäsenen emotionaalinen ja tiedollinen tuki sairaalahoidon aikana. Tampereen yliopisto. Terveystieteiden yksikkö. Akateeminen väitöskirja.
- Mikkola, Leena 2006. Tuen merkitykset potilaan ja hoitajan vuorovaikutuksessa. Jyväskylän yliopisto. Jyväskylä Studies in Humanities 66.

- Mohr, Wanda K. 2003. The Substance of a Support Group. *Western Journal of Nursing Research*, 2003, 25(6), 676-692. Viitattu 17.10.2012. Saatavissa <http://nelliportaali.fi>, EBSCO Academic Search Premier -aineisto.
- Myllärniemi, Anniina 2007. Lastensuojelun avohuollon perhetyö ammattikäytännönä –jäsenyksiä perhetyöstä toimintatutkimuksen valossa. *Soccan ja Heikki Waris –instituutin julkaisusarja 6/2007*. Helsinki: Heikki Waris –instituutti.
- Niemistö, Raimo 2004. Ryhmän luovuus ja kehitysehdot. 6. painos. Helsinki: Palmenia-kustannus.
- Pawson, Ray & Tilley, Nick 1998. *Realistic Evaluation*. London: Sage Publications.
- Pietilä-Hella, Riitta 2010. Tuntemattomista vertaistuttaviksi. Esikoisäitien ja –isien perhevalmennusprosessi Espoon uudentyyppisessä perhevalmennuskokeilussa. Helsinki: Diakonia ammattikorkeakoulu.
- Pärnä, Katariina 2010. Perhekuntoutus lasten ja perheiden palveluna. Teoksessa Törrönen, Maritta & Pärnä Katariina (toim.) *Voimaannuttavat suhteet perhekuntoutuksessa*. Helsinki: Mannerheimin lastensuojeluliiton lasten ja nuorten kuntoutussäätiö, 41–50.
- Robson, Colin 2001. Käytännön arvioinnin perusteet. *Opas evaluaation tekijöille ja tilaajille*. Helsinki: Tammi.
- Rönkkö, Leena & Rytönen, Timo 2010. *Monisäikeinen perhetyö*. Helsinki: WSOY.
- Ruohotie, Pekka 2000. *Oppiminen ja ammatillinen kasvu*. Helsinki: WSOY.
- Rönkä, Anna & Sallinen, Marjukka 2008. Murrosikäisen perhesuhteet: muutoksia ja jännitteitä. Teoksessa Sévon, Eija & Notko, Marianne (toim.) *Perhesuhteet puntarissa*. Helsinki: Palmenia, 43–67.
- Saarenheimo, Marja ja Suutama, Timo 1995. Elämänhallinta ja vanhuuteen sopeutuminen. Teoksessa Lyytinen, Paula; Korhokangas, Mikko & Lyytinen, Heikki (toim.) *Näkökulmia kehityspsykologiaan. Kehitys kontekstissaan*. Helsinki: WSOY, 454–470.
- Saastamoinen, Kati 2008. *Lapsen asema sijaishuollossa - Käsikirja arjen toimintaan*. Helsinki: Edita Publishing Oy.

- Seppänen-Järvelä, Riitta 2004. Prosessiarviointi kehittämissuorituksissa. Opas käytäntöihin. Stakes, FinSoc Arviointiraportteja 4/2004. Helsinki: Stakes. Viitattu 7.11.2012.
http://groups.stakes.fi/NR/rdonlyres/2C41CB87-6134-4C94-8D1B-46CD906C3B33/0/Arviointiraportteja4_04.pdf
- Siitonen, Juha 1999. Voimaantumisteorian perusteiden hahmottelua. Oulun yliopisto. Oulun opettajankoulutuslaitos. Viitattu 8.11.2012.
<http://herkules oulu.fi/isbn951425340X/html/x2657.html#AEN2718>
- Sosiaali- ja terveydenhuollon kansallinen kehittämissuoritus KASTE 2012–2015. Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisuja 2012:1. Tampere: Sosiaali- ja terveysministeriö.
- Stenvall, Jari & Virtanen, Petri 2012. Sosiaali- ja terveyspalvelujen uudistaminen. Kehittämisen mallit, toimintatavat ja periaatteet. Helsinki: Tietosanoma.
- Terveyden edistämisen laatusuositus 2006. Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisuja 2006:19. Helsinki: Sosiaali- ja terveysministeriö. Viitattu 5.10.2012.
http://www.stm.fi/c/document_library/get_file?folderId=39503&name=DLFE-9303.pdf
- Tuomi, Jouni & Sarajärvi, Anneli 2009. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Helsinki: Tammi.
- Vahtivaara, Julia-Maarie 2010. Kokemustieto – vertaistuesta vaikuttamiseen. Teoksessa Laatikainen Tanja (toim.) Vertaistoiminta kannattaa. Helsinki: Asumispalvelusäätiö ASPA, 20–49.
- Valtari, Maarit 2004. SPPS opas. Perusteet. Helsingin yliopisto. Valtiotieteellinen tiedekunta. Tieto- ja viestintätekniikka.
- Viljamaa, Marja-Leena 2003. Neuvola tänään ja huomenna. Vanhemmuuden tukeminen, perhekeskeisyys ja vertaistuki. Jyväskylän yliopisto. Jyväskylä Studies in Education, Psychology and Social Research 212.
- Vilka, Hanna 2007. Tutki ja mittaa. Määrällisen tutkimuksen perusteet. Helsinki: Tammi.

LIITE 1. Vanhempainryhmä –tiedote

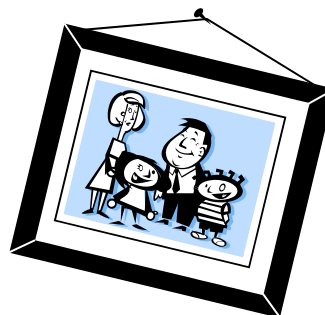
VANHEMPAINRYHMÄ

Nuoruuden kehityksessä nuori toteuttaa muuttuneeseen olemukseensa ja etsii omaa identiteettiään sekä tarvitsee tilaa itsenäistymiseen. Tämä muutos aiheuttaa hämmennystä sekä nuorena että vanhemmassa.

Tervetuloa nuorten vanhemmille tarkoitettuun vanhempainryhmään, jossa käsitellään nuoren kasvuun ja kehitykseen sekä vanhemmuuteen liittyviä teemoja. Vanhempainryhmä on avoin keskustelufoorumi, jossa halutessaan voi osallistua keskusteluun tai vain olla ja kuunnella. Ryhmän tarkoituksena on mahdollistaa omien voimavarojen löytäminen sekä tarjota erilaisia välineitä nuorten vanhemmille perheen arjen keskelle.

Vanhempainryhmätapaamiset toteutetaan takkatilassa tammi-toukokuun aikana joka kolmas **torstai klo 17.30-19.00**:

- 26.1.
- 16.2.
- 8.3.
- 29.3.
- 19.4.
- 10.5.
- 31.5.

Tapaamisilla käsitellään mm. seuraavia asioita:

- nuoren kasvu ja kehitys, mm. persoonallisuuden ja tunne-elämän sekä fyysinen ja seksuaalinen kehitys
- kodin säännöt ja rajat sekä arkirytm
- nuoren ja vanhemman välinen vuorovaikutus
- vanhemmuuteen liittyvät tunteet

Vanhempainryhmän ohjaajina toimivat ohjaajat:

Ohjaaja X, Lotta Kauppinen ja Katja Honkaranta

Vanhempainryhmä toimii osana Lotan ja Katjan opinnäytetyötä (Sosionomi YAMK), jossa kehitetään uutta työmenetelmää nuorten osastolle. Ryhmän osallistujien henkilö- ja taustatietoja ei käytetä opinnäytetyössä, vaan osallistujat pysyvät anonyymeina.

LIITE 2. Lupa-anomus vanhempainryhmän havainnointiin ja videointiin

Opinnäytetyössämme tulemme arvioimaan vanhempainryhmän toimivuutta osana nuorten osaston toimintaa sekä ryhmän hyötyjä vanhemmille ja työntekijöille. Tämän vuoksi tarkoituksena on havainnoida vanhempainryhmien aikana esiintynyttä vuorovaikutusta, jonka tueksi on tarkoitus videoida ryhmätapaamiset. Videotallenteita tulevat katsomaan ainoastaan allekirjoittaneet henkilöt.

Opinnäytetyössämme **emme** tule käyttämään vanhempien henkilötietoja tai muita tietoja, joista vanhempi voidaan tunnistaa. Opinnäytetyömme valmistuttua aiomme tuhota kaikki vanhempainryhmiltä kertyneet aineistot (mm. havainnointilomakkeet ja videot).

Koska vanhempainryhmän vuorovaikutuksen havainnointi ja videointi ovat merkityksellisiä opinnäytetyömme kannalta, toivomme saavamme teiltä vanhemmilta luvan niiden toteuttamiseen.

Ystävällisin terveisin,

Katja Honkaranta & Lotta Kauppinen

Opinnäytetyötä varten:

- annan** luvan videoinnille ja vuorovaikutukseni havainnoinnille.
- en anna** lupaa videoinnille, mutta **annan** luvan vuorovaikutukseni havainnoinnille.
- en anna** lupaa videoinnille ja vuorovaikutukseni havainnoinnille.

Päiväys /

Allekirjoitus ja nimenselvennys

____/____/2012

_____

LIITE 3. Palautelomake

Antamasi palautteen myötä voimme tulevaisuudessa kehittää nuorten osaston vanhempainryhmän toimintaa vastaamaan paremmin vanhempien toiveita.

1. Olen perheen äiti / isä. Ikää minulla on _____ vuotta.
2. Perheeseeni kuuluu _____ lasta ja _____ aikuista.
3. Olen ollut tässä ryhmässä mukana _____ kertaa.

Tässä ryhmässä kannatti käydä, koska (kuvaile, miten hyödyit ryhmästä)

Arvioi asteikolla 1-5, kuinka hyvin seuraavat väittämät toteutuivat mielestäsi ryhmässä:

- 5 täysin samaa mieltä
 4 jokseenkin samaa mieltä
 3 ei eri eikä samaa mieltä
 2 eri mieltä
 1 jokseenkin eri mieltä

	5	4	3	2	1
Tutustuin ryhmässä helposti toisiin vanhempiin.					
Osallistuin aktiivisesti ryhmässä käytyyn keskusteluun.					
Koin, että pystyin puhumaan ryhmässä avoimesti.					
Koin, että toiset vanhemmat huomioivat minut ryhmässä.					
Annoin muille vanhemmille tilaa osallistua keskusteluun.					
Luottamus omaan kykyihini vanhempana lisääntyi.					
Koin olevani samankaltaisessa elämäntilanteessa muiden vanhempien kanssa.					
Koin mielekkääksi päästä jakamaan asioita toisten vanhempien kanssa.					
Uskalsin tuoda omia mielipiteitäni esille ryhmässä.					
Koin, että minua kuunneltiin ryhmässä.					
Kuuntelin toisia vanhempia.					

	5	4	3	2	1
Koin, että toiset vanhemmat ymmärsivät, miltä minusta tuntuu.					
Koin, että rohkaisin toisia vanhempia.					
Koin saaneeni rohkaisua toisilta vanhemmilta.					
Koin ryhmässä toisten vanhempien ymmärtävän minua.					
Koin ymmärtäväni miltä toisista vanhemmista tuntuu.					
Luottamus omaan voimavaroihini kasvoi.					
Osoitin ryhmässä arvostusta toisia vanhempia kohtaan.					
Koin, että ryhmässä oli hyvä yhteishenki.					
Annoin neuvoja toisille vanhemmille.					
Sain neuvoja toisilta vanhemmilta.					
Sain vahvistusta näkökulmiini toisilta vanhemmilta.					
Sain tärkeää tietoa toisilta vanhemmilta.					
Ryhmässä käsitelty aihe oli minusta hyödyllinen.					
Aion hyödyntää ryhmässä saamaani tietoa kasvatusasioissa.					
Koin vanhempainryhmän minulle hyödylliseksi.					
Koin saaneeni vanhempainryhmästä tukea itselleni.					
Ohjaajia oli helppo lähestyä.					
Ohjaajat loivat kannustavan ilmapiirin.					
Ohjaajat huomioivat ryhmän jäseniä tasapuolisesti.					
Ohjaajat olivat asiantuntevia.					
Koin oloni ryhmässä turvalliseksi.					

Lisäterveisinä haluaisin vielä kertoa, että

Kiitos vastauksistasi ja hyvää jatkoa sinulle ja perheellesi!

LIITE 4. Teemahaastattelukysymykset työntekijöille

Teemahaastattelukysymykset vanhempainryhmästä:

1. Miten määrittelette osastolla tehtävää perhetyötä?
2. Mitkä olivat vanhempainryhmän tavoitteet ja toteutuivatko ne?
3. Miten osaston toiminta on hyötynyt vanhempainryhmästä?
  - a. Miten koette hyötyneen vanhempainryhmästä?
  - b. Miten asiakasperheiden vanhemmat ovat hyötyneet vanhempainryhmästä? (Ovatko vanhemmat antaneet palautetta vanhempainryhmästä?)
  - c. Miten asiakasperheiden nuoret ovat hyötyneet vanhempainryhmästä?
4. Olivatko vanhempainryhmien teemat hyödyllisiä ja ajankohtaisia?
  - a. Mikä oli onnistunut?
  - b. Mitä voitaisiin muuttaa/kehittää?
  - c. Saivatko vanhemmat ajankohtaista tukea perheen ongelmiin?
5. Vastasiko vanhempainryhmätoiminta osaston tarpeisiin?
  - a. Mikä toteutetussa vanhempainryhmätoiminnassa oli hyvää / onnistunutta?
  - b. Missä epäonnistuttiin tai mitä vanhempainryhmätoiminnassa tulisi vielä kehittää?
  - c. Millä keinoin motivoitte vanhempia osallistumaan vanhempainryhmään?
6. Miten vanhempainryhmätoiminta vaikutti työryhmänne resursseihin?
  - a. Säästettiinkö työaikaa vanhempaintapaamisia harventamalla?
  - b. Helpottiko/lisäsikö ajankäyttöön liittyviä ongelmia?
  - c. Millaisena koitte vanhempainryhmän ajankohdan?
7. Mikä on vanhempainryhmän tulevaisuus osastollanne?

LIITE 5. Vanhempainryhmä: Nuoren kasvu ja kehitys

VANHEMPAINRYHMÄN OHJAUS:

ALKUVALMISTELUT

- 1) Ryhmätilaan asetetaan ympyrän muotoon sopivan verran tuoleja.
- 2) Pöydälle levitetään lehdistä leikattuja kuvia.
- 3) Tarjolle laitetaan kahvia, teetä ja kylmää juotavaa sekä jotain pientä syötävää.
- 4) Ohjaaja tulostaa valmiiksi kaikille vanhemmille materiaalit, jotka jaetaan ryhmän lopussa.

OHJAAJAN ALKUPUHE

Toivotetaan vanhemmat tervetulleiksi. Jos paikalla on ensikertalaisia, niin kerrotaan lyhyesti vanhempainryhmästä:

“Vanhempainryhmän tarkoituksena on tarjota vanhemmille ryhmämuotoisesti tukea nuoren kasvuun ja kehitykseen sekä vanhemmuuteen liittyviin asioihin. Ryhmässä on tarkoitus olla vapaasti oma itsensä, saa puhua jos haluaa, mutta voi myös halutesaan vain kuunnella. Vanhempainryhmä on avoin ryhmä, joka järjestetään yhteensä seitsemän (7) kertaa kevään/syksyn aikana. Ryhmätapaaminen kestää 1½ tuntia. Jokainen ryhmätapaaminen toimii itsenäisenä osiona, joten vanhempia voi tulla mukaan ryhmätoimintaan pitkin kevättä/sykyä. Vaikka tämä on avoin ryhmä, on ryhmä kuitenkin luottamuksellinen. Ne asiat, joita ryhmässä jaetaan ja puhutaan, ei niistä saa puhuta ryhmän ulkopuolisille. Tarkoituksena on luoda avoin ja luottamuksellinen ilmapiiri kaikille ryhmän jäsenille.”

TUTUSTUMISKIERROS

Ryhmäläiset (myös ohjaajat) valitsevat pöydällä olevista kuvista sen, joka kuvaa parhaiten sitä millä mielin on tullut tähän ryhmään. Tämän jälkeen jokainen kertoo lyhyesti valitsemastaan kuvasta ja itsestään (ainakin oma nimi). Ohjaaja voi aloittaa kertomalle ensin nimensä ja valitsemastaan kuvasta.

OHJAAJA KERTOO VANHEMMILLE RYHMÄN AIHEEN: NUORUUDEN KASVU JA KEHITYS

OHJAAJAN ALUSTUS AIHEESEEN Ohjaaja lukee ryhmän alkuun aiheeseen liittyvän alustuksen "10 faktaa nuoren kehityksestä".

OHJAAJAT ESITTÄVÄT KYSYMYKSIÄ KESKUSTELUN HERÄTTÄJÄKSI (ks. ohjaajan apukysymykset aiheeseen)

LOPETUS (n. 10 min ennen lopetusta)

Ohjaaja toteaa sopivassa kohtaan, että aika alkaa olla vähissä ja ryhmätapaamista täytyy alkaa lopetella. Ryhmän lopuksi pidetään fiiliskierros. Kaikki ryhmän jäsenet kertovat vuorollaan:

- 1) Miltä tuntui olla mukana ryhmässä?
- 2) Nimeä yksi asia, jonka otat mukaan ryhmästä?

Lopuksi ohjaaja kiittää kaikkia osallistuneita vanhempia ja kertoo milloin on seuraava vanhempainryhmätapaaminen sekä jakaa kaikille vanhemmille kotiin vietäväksi infopakettin päivän aiheesta.

VANHEMMILLE JAETTAVA MATERIAALI:

http://www.vanhempainliitto.fi/filebank/296-Vauhdilla_Aikuisuuteen.pdf

alla olevasta linkistä seuraavat sivut: 1-2 ja 26-27

<http://mll-fi->

bin.directo.fi/@Bin/9f6f0bf37155ed32df4683aa05d0d4bf/1344170600/application/pdf/1828253/MLL%20-%20Varhaisnuoruuden%20kasvu%20ja%20kehitys.pdf

ja alla olevasta linkistä seuraavat sivut: 1-2 ja 21-24

<http://mll-fi->

bin.directo.fi/@Bin/d29f4166f84840ef5bffe4b7ee635e/1344170707/application/pdf/1828266/MLL%20-%20Keskinuoruuden%20kasvu%20ja%20kehitys.pdf

10 FAKTAA NUOREN KEHITYKSESTÄ

- 1) Nuoruudessa itsenäistyminen tapahtuu henkisellä tasolla. Murrosikä käynnistää psyykkisen kehityksen prosessin, jossa keskeistä on irtaantuminen vanhemmista. Nuoren on kehityttävä omaksi persoonakseen, jolla on omia mielipiteitä, asenteita ja mieltymyksiä.
- 2) Kuohuntavaihe, identiteetin rakentaminen ja irtaantuminen vanhemmista tapahtuu hivenen eri tavalla ja eri aikaan. Kaikki nuoret eivät kapinoi, kuohu tai riitele jatkuvasti vanhempiensa kanssa. Syy tunnemyrskyihin, mielialan muutoksiin ja itsekeskeiseen ajatteluun on sekä hormonaalisissa tekijöissä että uudenlaisissa sisäisissä vaatimuksissa, joita nuori kohtaa.
- 3) Nuori pohtii erilaisia arvoja ja ideologioita. Pohdinta voi olla voimakasta ja kriittistä. Nuori pitää vahvasti kiinni omista näkemyksistään. Nuori ymmärtää jo, että asioihin ei ole ehdottomia oikeita ratkaisuja. Aiempi ehdottomuus antaa tilaa suvaitsevaisuudelle.
- 4) Nuoren moraalijattelua kehittävät tilanteet, joissa nuori joutuu ottamaan vastuuta, sovittamaan yhteen erilaisia näkökulmia ja tekemään ratkaisuja siitä, mikä on oikeudenmukaista. Nuori haluaa löytää oman tapansa elää ja uskoa. Hän ei halua ottaa valmista pakettia vanhempien elämäntavasta, arvoista ja uskosta.
- 5) Valtavat muutokset ravisuttelevat nuoren ruumista ja mieltä murrosiässä, esimerkiksi tunne-elämän kehityksessä tapahtuu suuria muutoksia. Esimerkiksi pojat kasvavat ja kehittyvät yleensä tyttöjä lyhyemmässä ajassa, he joutuvat sopeutumaan rajumpiin muutoksiin ja heidän ulospäin näkyvä oireilunsa saattaa olla voimakkaampaa. Missään muussa ikävaiheessa ei tapahdu yhtä nopeaa ja voimallista kasvua ja kehitystä.
- 6) Nuorella ei ole mallia siitä, millaiseksi suhde vanhempiin pitäisi muodostaa. Toisaalta hän haluaisi olla lähellä vanhempia ja toisaalta hyvin kaukana heistä. Tämä etäisyyden ja läheisyyden välinen ristiriita näkyy nuoren käytöksessä usein tunteiden ailahteluutena ja vanhempien haastamisena. Oman nuoren myllertävien tunteiden vastaanottaminen voi olla vanhemmille kova paikka. Nuori tuntee ja reagoi usein siksi, että hän pyrkii irti vanhemmistaan. Myllerryksessä aikuisella ja nuorella on eri tehtävät. Aikuisen tulee kestää, nuoren taas saada pyrityllä irti. Aikuisen tehtävänä on haastaa itseään sietämään hiukan pidempään kuin edellisellä kerralla.

- 7) Turvallisiin aikuisiin on helppo siirtää itsessä kokemia häpeän ja pienuuden kokemuksia. Kaikki tunteet kuuluvat normaaliin murrosiän kehitykseen. Nuori on tunne-elämältään vielä kypsytön eikä kehitystä voi kiirehtiä.
- 8) Nuoren hyvän kasvun tukemiseen ei ole olemassa yhtä reseptiä, sillä jokainen nuori on oma yksilönsä, joka tarvitsee omanlaistaan kohtaamista. Osa nuorista tarvitsee muita selkeämpiä ja liian rajuilta kokeiluilta suojaavia rajoja. Toiset tarvitsevat paljon vahvistusta omien mielipiteidensä ja ajatustensa ilmaisuun.
- 9) Omat vanhemmat saattavat tuntua nuoresta ärsyttäviltä ja riita voi syttyä pienestäkin ärsykkeestä. Nuori saattaa myös hävetä vanhempiaan. Syy häpeään ei ole vanhemman persoonassa: ärsyttävistä ja hävettäviksi koetuista vanhemmisista on helpompi irtautua. Nuori siirtää lähellä oleviin aikuisiin kokemansa pienuuden ja epävarmuuden tunteet. Usein irrottautuminen on vaikeinta läheisimmäksi koetusta aikuisesta ja hänen kanssaan syntyy eniten ristiriitoja. Konfliktien avulla nuori tekee eroa itsensä ja vanhempiansa välille ja luo pohjaa tulevalle aidosti itsenäiselle minälleen.
- 10) Itsenäistymisestään huolimatta nuori kaipaa aikuisten hyväksyntää ja arvontoa omille mielipiteilleen ja valinnoilleen. Vaikka vanhemman kommentit eivät aina tunnu kiinnostavan, nuori arvostaa niitä. Nuorta ei voi koskaan kehua liikaa. Hänen pitää saada tuntee, että hän on omana ainutlaatuisena itsenään tärkeä ja arvokas. Nuorelle on tärkeää kertoa myös, missä asioissa hän on hyvä ja mitä kaikkea hän osaa tehdä.

Lähde:

www.mll.fi/vanhempainnetti/kattapidempaa/tietovihkot/ "Varhaisnuoruuden kasvu ja kehitys – vanhempi nuoren kasvun tukena" ja "Keksinuoruuden kasvu ja kehitys – vanhempi nuoren kasvun tukena"

OHJAAJALLE APUKYSYMYKSIÄ AIHEESEEN:

- Milloin huomasit että mussukastasi on tullut murkku? Millaisina asioita murrosikä ilmeni omassa nuoressa? (esim. kasvupyrähdyksenä, äänenmurroksena, ulkonäön muuttumisena, jne.)
- Miten murrosikä on ilmennyt oman nuoren käytöksessä? Konkreettisia asioita?
- Onko jokin yhteinen harrastus tai yhdessä tekeminen jäänyt pois tai onko jotain uutta tullut tilalle?
- Onko nuoren kaveripiiri muuttunut paljon murrosiän myötä?
- Miten olet suhtautunut nuoressa tapahtuneisiin muutoksiin? Mikä on ollut vaikeinta? Mikä on mennyt hyvin tai paremmin kuin itse ajatteli?
- Miten olet vastannut nuoren vaikeaan käytökseen esim. uhoon ja aggressioon?
- Millaisia hyviä hetkiä teillä on ollut nuoren kanssa?
- Mitä jäit kaipaamaan nuoresi lapsuuden ajoilta? Mistä luopuminen on tuntunut haisealta? (esim. halaukset, leikkihetket, yhdessä pelaaminen)
- Onko nuorella ollut tyttö- tai poikakavereita? Miltä se on tuntunut?
- Oletteko keskustelleet nuoren kanssa seksuaalisuuteen liittyvistä asioista? Miten se on sujunut?

LIITE 6. Vanhempainryhmä: Nuoren itsenäistyminen

VANHEMPAINRYHMÄN OHJAUS:

ALKUVALMISTELUT

- 1) Ryhmätilaan asetetaan ympyrän muotoon sopivan verran tuoleja.
- 2) Pöydälle levitetään lehdistä leikattuja kuvia.
- 3) Ryhmätehtävää varten on kolme isoa paperia, tusseja ja teippiä.
- 4) Tarjolle laitetaan kahvia, teetä ja kylmää juotavaa sekä jotain pientä syötävää.
- 5) Ohjaaja tulostaa valmiiksi kaikille vanhemmille materiaalit, jotka jaetaan ryhmän lopussa.

OHJAAJAN ALKUPUHE

Toivotetaan vanhemmat tervetulleiksi. Jos paikalla on ensikertalaisia, niin kerrotaan lyhyesti vanhempainryhmästä:

”Vanhempainryhmän tarkoituksena on tarjota vanhemmille ryhmämuotoisesti tukea nuoren kasvuun ja kehitykseen sekä vanhemmuuteen liittyviin asioihin. Ryhmässä on tarkoitus olla vapaasti oma itsensä, saa puhua jos haluaa, mutta voi myös halutesaan vain kuunnella. Vanhempainryhmä on avoin ryhmä, joka järjestetään yhteensä seitsemän (7) kertaa kevään/syksyn aikana. Ryhmätapaaminen kestää 1½ tuntia. Jokainen ryhmätapaaminen toimii itsenäisenä osiona, joten vanhempia voi tulla mukaan ryhmätoimintaan pitkin kevättä/sykyä. Vaikka tämä on avoin ryhmä, on ryhmä kuitenkin luottamuksellinen. Ne asiat, joita ryhmässä jaetaan ja puhutaan, ei niistä saa puhuta ryhmän ulkopuolisille. Tarkoituksena on luoda avoin ja luottamuksellinen ilmapiiri kaikille ryhmän jäsenille.”

TUTUSTUMISKIERROS

Ryhmäläiset (myös ohjaajat) valitsevat pöydällä olevista kuvista sen, joka kuvaa parhaiten sitä millä mielin on tullut tähän ryhmään. Tämän jälkeen jokainen kertoo lyhyesti valitsemastaan kuvasta ja itsestään (ainakin oma nimi). Ohjaaja voi aloittaa kertomalle ensin nimensä ja valitsemastaan kuvasta.

OHJAAJA KERTOO VANHEMMILLE RYHMÄN AIHEEN: ITSENÄISTYVÄ NUORI

OHJAAJAN ALUSTUS AIHEESEEN: Ohjaaja lukee ryhmän alkuun aiheeseen liittyvän alustuksen "Itsenäistyvä nuori".

RYHMÄTEHTÄVÄ: "KUN NUORI ITSENÄISTYY"

Ohjaaja alustaa ryhmätehtävän ja kirjoittaa seinään kiinnitetyille papereille otsikot ja aloittaa ryhmätehtävän tekemisen vanhempien kanssa (ks. Ryhmätehtävä "Kun nuori itsenäistyy").

LOPETUS (n. 10 min ennen lopetusta)

Ohjaaja toteaa sopivassa kohtaan, että aika alkaa olla vähissä ja ryhmätapaamista täytyy alkaa lopetella. Ryhmän lopuksi pidetään fiiliskierros. Kaikki ryhmän jäsenet kertovat vuorollaan:

- 3) Miltä tuntui olla mukana ryhmässä?
- 4) Nimeä yksi asia, jonka otat mukaan ryhmästä?

Lopuksi ohjaaja kiittää kaikkia osallistuneita vanhempia ja kertoo milloin on seuraava vanhempainryhmätapaaminen sekä jakaa kaikille vanhemmille kotiin vietäväksi infopakettin päivän aiheesta.

VANHEMMILLE JAETTAVA MATERIAALI:

tulostettavat sivut 1-2, 5-9, 11-13, 16-19 ja 27-28

<http://mll-fi-bin.directo.fi/@Bin/ae1d5fa7939a4969eb1f295d41be0460/1344171245/application/pdf/11802127/vin-sopivaa-etaisytyta-etsimassa.pdf>

ITSENÄISTYVÄ NUORI

- itsenäistyminen = omista vanhemmistaan irtaantuminen, oman identiteetin ja paikan löytäminen ulkomaailmasta → ystävien, ulkomaailman merkitys kasvaa (kaverit eivät korvaa vanhempia!)
- nuoruuteen kuuluu asioiden ja tilanteiden kokeileminen, testailu ja valikointi → nuori rakentaa omaa identiteettiään
- ristiriitaista sekä nuorelle että vanhemmalle → vanhempien osattava antaa vastuuta, mutta myös asettaa rajat (vaikka nuoret kapinoivat, tutkimuksissa nuoret toivoneet vanhempien asettavan kotiintuloajat ja valvovan niitä)
- tarvitsee vastuuta esim. kotitöissä, rahan käytössä yms. → valmentaa kohti omatoimisuutta (vanhempi seuraa vierestä ja tukee/auttaa tarvittaessa)
- nuoren käsitykset ja näkemykset voivat olla kovin mustavalkoisia → asioiden käsittely äärimmäisyyksien kautta on nuorelle ominainen tapa hahmottaa maailmaa
- nuoret ovat yksilöitä, itsenäistyvät omaan tahtiin iän ja kehityksen mukaan → liian varhain itsenäisiksi hoputetut nuoret saattavat kärsiä turvattomuuden tunteesta ja yksinäisyydestä (taas liian tiukasti vanhemmissa kiinni kasvaneet nuoret eivät opi omatoimiseksi ja kantamaan vastuuta)

MUUTOKSET NUORESSA

- nuoren harrastukset, ulkonäkö, ihastuksen kohteet ja mielipiteet saattavatkin vaihtua tiheään tahtiin
- kapinointi vanhempiaan vastaan eli nuorelle on tärkeää olla jotain muuta, kuin mitä vanhemmat häneltä odottavat ja ajattelevat
  - nuori saattaa alkaa käyttäytyä päinvastaisella tavalla kuin vanhempansa → kokeilemalla nuori löytää itselleen mielekkäimmän tavan olla ja elää. (jos nuori omaksuu täysin kyseenalaistamatta vanhemmiltaan tietynlaisen mallin toimia ja käyttäytyä, hän voi kehittyä toisten mielipiteistä riippuvaiseksi aikuiseksi, käsitys itsestä on hatara)
  - kaikki nuoret eivät tee näkyviä, rajuja irtiottoja tai kokeiluja

VANHEMPIEN TARJOAMA TUKI ITSENÄISTYVÄLLE NUORELLE

- kannustaminen ja kehuminen tärkeää → nuoren epävarma mieli kehittyy & vahvistuu
- vanhemman ei tarvitse tietää kaikkea nuorensa elämästä, nuoren yksityisyyttä tulee kunnioittaa (huojentava tieto: ei tarvitse olla kaikesta selvillä)
- kahdenkeskiset juttutuokiot tärkeitä (parhaat keskustelut syntyvät muun tekemisen ohessa, ruuanlaitto, tv:n katselu, pelaaminen tms.)
- ei kannata moralisoida, saattaa vain ärsyttää nuorta → voi kuitenkin haastaa keskustelemaan ja vaatia perusteluja
- Anna aikaa: tavallinen arkielämä nuoren kanssa riittää.

Lähde:

www.mll.fi/vanhempainnetti/kattapidempaa/tyokirjat/ "Sopivaa etäisyyttä etsimässä".

Keskustelun herättäjäksi:

Itsenäistyvän nuoren vastuulle voi antaa pikkuhiljaa aina enemmän asioita.

- MITÄ ASIOITA MIELESTÄNNE NUOREA VOI VASTUUTTAA TEKEMÄÄN ITSE?
- MITKÄ ASIAT OVAT VIELÄ VANHEMMAN VASTUULLA?

KUN NUORI ITSENÄISTYY

Seinälle laitetaan kolme isoa paperia, jotka otsikoidaan seuraavanlaisesti:

MUUTOS/ASIA, JOKA TUNTUI HURJALTA

ASIA/TEKO, JOSTA OLIN YLPEÄ/ILOINEN

MISSÄ ASIOISSA PITI HIEMAN "TÖNÄISTÄ" ETEENPÄIN

Vanhempien kanssa kerätään jokaiselle paperille niitä asioita, jotka heidän mielestään kuuluvat kunkin otsikon alle. Ohjaaja voi tarvittaessa aloittaa sanomalla asioita kunkin otsikon alle.

(Voidaan myös toteuttaa vain keskustelun muodossa eli ei ole pakko kirjoittaa asioita ylös.)

Tehtävän tarkoitus:

- Herättää keskustelua siitä miten he huomaavat itsenäistymisen tapahtuneen nuorena ja vanhemmat pääsevät purkamaan tuntojaan liittyen nuoren kotoa irtautumiseen.
- Vanhemmat huomaavat, että nuorten ikätaso ja yksilölliset piirteet vaikuttavat paljon siihen miten nuori itsenäistyy ja kuinka hän ottaa tai miten hänelle annetaan enemmän vastuuta.
- Vanhemmat jakavat kasvatuskokemuksiaan. Näin vanhempien nuorten vanhemmat saattavat toimia hyvänä tukena nuorempien nuorten vanhemmille, jotka vasta miettivät sitä mitä asioita nuoren osaksi voi vastuuttaa.
- Vanhemmilla on mahdollisuus ymmärtää, että he vastuuttavat nuorta liikaa, liian vähän tai juuri sopivasti, jolloin käsitys omasta vanhemmuudesta vahvistuu.

Ohjaajan tueksi:

MUUTOS/ASIA, JOKA TUNTUI HURJALTA

Tähän voidaan listata asioita, jotka voivat liittyä nuorten tekemisiin tai ulkonäköasioihin. Nämä asiat ovat voineet tapahtua yllättäen tai vanhempi ei ole osannut varautua niihin, joten ne ovat tuntuneet vaikeilta ja hurjilta.

Esim. Pukeutuminen kuten raju meikki, asusteet tai vaatteet (gootti, yms.), koulupoissaolot tai -myöhästymiset, kotoa myöhästymiset tai yöpoissaolot, poika/tyttöystävät, yllättävät suuttumiskohtaukset, jne...

ASIA/TEKO, JOSTA OLIN YLPEÄ/ILOINEN

Tähän voidaan listata asioita tai tekoja, joiden myötä vanhempi on ollut ylpeä/iloinen nuorestaan. Nämä ovat voineet liittyä asiaan, jonka nuori on tehnyt ensimmäistä kertaa itse tai nuori on ylittänyt vanhempansa odotukset.

Esim. Kesätyöpaikan hankkiminen, lääkärissä käynnin tms. hoitaminen itse, opiskelu/tulevaisuudensuunnitelmat, koulumenestys, hyvä keskustelutilanne vanhemman kanssa, sovituista asioista kiinni pitäminen kuten kotiintuloaika tms...

MISSÄ ASIOISSA PITI HIEMAN "TÖNÄISTÄ" ETEENPÄIN

Tähän voidaan listata asioita, joissa vanhemmat on pitänyt auttaa nuorta eteenpäin. Nämä asiat vanhempi on kokenut, että nuoren tulee jo osata hoitaa/tehdä itsenäisesti ikänsä/kehityksensä puolesta.

Esim. Ruuanlaitto, pyykinpesu, kaupassakäynti, puhelimessa puhuminen esim. lääkärin tms. henkilön kanssa, omaoiminen kulkeminen julkisilla jonnekin paikkaan, harrastuksen hankkiminen...

LIITE 7. Vanhempainryhmä: Mediakasvatus

VANHEMPAINRYHMÄN OHJAUS:

ALKUVALMISTELUT

- 1) Ryhmätilaan asetetaan ympyrän muotoon sopivan verran tuoleja.
- 2) Pöydälle levitetään lehdistä leikattuja kuvia.
- 3) Tarjolle laitetaan kahvia, teetä ja kylmää juotavaa sekä jotain pientä syötävää.
- 4) Ryhmätehtävää varten on tulostettu seinälle laitettavat otsikot, vanhempia varten on leikattu nippu A4-papereita kahtia ja tuotu kyniä. Lisäksi tilasta löytyy teippirulla, jonka avulla otsikkosivut ja vanhempien tekemät laput saadaan kiinnitettyä seinälle.
- 5) Ohjaaja tulostaa valmiiksi kaikille vanhemmille materiaalit, jotka jaetaan ryhmän lopussa.

OHJAAJAN ALKUPUHE

Toivotetaan vanhemmat tervetulleiksi. Jos paikalla on ensikertalaisia, niin kerrotaan lyhyesti vanhempainryhmästä:

”Vanhempainryhmän tarkoituksena on tarjota vanhemmille ryhmämuotoisesti tukea nuoren kasvuun ja kehitykseen sekä vanhemmuuteen liittyviin asioihin. Ryhmässä on tarkoitus olla vapaasti oma itsensä, saa puhua jos haluaa, mutta voi myös halutesaan vain kuunnella. Vanhempainryhmä on avoin ryhmä, joka järjestetään yhteensä seitsemän (7) kertaa kevään/syksyn aikana. Ryhmätapaaminen kestää 1½ tuntia. Jokainen ryhmätapaaminen toimii itsenäisenä osiona, joten vanhempia voi tulla mukaan ryhmätoimintaan pitkin kevättä/syksyä. Vaikka tämä on avoin ryhmä, on ryhmä kuitenkin luottamuksellinen. Ne asiat, joita ryhmässä jaetaan ja puhutaan, ei niistä saa puhuta ryhmän ulkopuolisille. Tarkoituksena on luoda avoin ja luottamuksellinen ilmapiiri kaikille ryhmän jäsenille.”

TUTUSTUMISKIERROS

Ryhmäläiset (myös ohjaajat) valitsevat pöydällä olevista kuvista sen, joka kuvaa parhaiten sitä millä mielin on tullut tähän ryhmään. Tämän jälkeen jokainen kertoo lyhyesti valitsemastaan kuvasta ja itsestään (ainakin oma nimi). Ohjaaja voi aloittaa kertomalle ensin nimensä ja valitsemastaan kuvasta.

OHJAAJA KERTOO VANHEMMILLE RYHMÄN AIHEEN: MEDIAKASVATUS

OHJAAJAN ALUSTUS AIHEESEEN: Ohjaaja lukee ryhmän alkuun aiheeseen liittyvän alustuksen "Nuoren mediakasvatus".

RYHMTEHTÄVÄ: "HYVÄ & PAHA MEDIA"

Ohjaaja alustaa ryhmätehtävän ja kiinnittää tulostetut otsikkopaperit seinälle ohjeiden mukaisesti. Ohjaaja jakaa vanhemmille papereita ja kynät ja ohjeistaa ryhmätyön tekemiseen. (ks. Ryhmätehtävä "Hyvä & paha media")

LOPETUS (n.10 min ennen lopetusta)

Ohjaaja toteaa sopivassa kohtaan, että aika alkaa olla vähissä ja ryhmätapaamista täytyy alkaa lopetella. Ryhmän lopuksi pidetään fiiliskierros. Kaikki ryhmän jäsenet kertovat vuorollaan:

- 5) Miltä tuntui olla mukana ryhmässä?
- 6) Nimeä yksi asia, jonka otat mukaan ryhmästä?

Lopuksi ohjaaja kiittää kaikkia osallistuneita vanhempia ja kertoo milloin on seuraava vanhempainryhmätapaaminen sekä jakaa kaikille vanhemmille kotiin vietäväksi infopakettin päivän aiheesta.

VANHEMMILLE JAETTAVA MATERIAALI:

<http://www.tietoturvakoulu.fi/vanhemmille/turvallisuusjalapsenika/1316vuotiaidenvanhemmille.html>

sekä tulosta perheen mediankäyttö -testi sivuilta 1-2, 5-12

http://mll-fi-bin.directo.fi/@Bin/aa1fee5bee3094a145f6440fc51b93a7/1344169206/application/pdf/11644135/JKK_MediaTK_pieni.pdf

NUOREN MEDIKAVASTUS

TIETOA

- Useimpien nuorten mediaelämän keskiössä on netti, jota nuoret keskimäärin käyttävät pari tuntia päivässä. Netissä tavataan tuttuja, tutustutaan uusiin ihmisiin, jutellaan, kuunnellaan musiikkia ja jaetaan tietoa. Suurin osa nuorista pärjää netissä hyvin ja hyötyy sen tarjoamista mahdollisuuksista.
- Parhain suoja- ja esto-ohjelma netissä on nuoren omien korvien välissä. Maalaisjärki ja kriittisyys kehittyvät oman kantapään kokemusten kautta, eikä nuorta voi suojella kaikelta. Pahimmilta murheilta välttyä kun muistaa, että netissä pienikin virhearvio tai varomaton sana voivat lähteä vyörymään lumipallon lailla julkisuuteen - siksi kannattaa miettiä ennen kuin toimii.
- Netti on helppo väylä jakaa ja julkaista erilaisia mediasisältöjä. Nopea julkisuus omille mielipiteille, biiseille, valo- ja elokuville houkuttaa nuoria. Julkaisuun ja muiden julkaisemien sisältöjen lainaamiseen liittyy useita tekijänoikeuteen liittyviä näkökulmia, joita nuoret eivät välttämättä tunne. Tutustumalla omiin oikeuksiin syntyy myös kunnioitus muiden tekijänoikeuksia kohtaan.

TOIMINTAA

- Useat vanhemmat seuraavat jälkikasvunsa edesottamuksia netissä käyttämällä samoja nettipalveluita nuoren kanssa. Palvelujen kokeileminen lisää vanhemman ymmärrystä nuoren maailmasta, samoin kuin esimerkiksi videopelien pelaaminen yhdessä murkun kanssa. Tavoitteena ei ole urkkiminen tai kyttäys vaan yhteisen media-arjen jakaminen.
- Innosta nuorta ilmaisemaan mielipiteensä mediassa, sillä tulevaisuuden työmarkkinoilla mediailmaisun taidot ovat tarpeen. Kokemus skeittivideoiden editoimisesta tai oman blogin ylläpitämisestä voi toisinaan auttaa saamaan vaikkapa kesätyöpaikan. Useissa kunnissa järjestetään nuorten mediatoimintaa kursseina, leireinä, kerhoina ja nuorisotoimituksen muodossa. Toimintaa järjestävät järjestöt ja nuorisotoimet.
- Nuoret törmäävät medioissa asioihin, jotka jäävät vaivaamaan ja askarruttavat. Vanhempia tarvitaan tällöin keskustelukumppaniksi ja jos nuori ei halua puhua, muistuta, että olet aina valmis kuuntelemaan ja juttelemaan. Nuorella on oikeus tulla suojelluksi sisällöiltä - väkivallalta, pornolta ja muulta aikuisille suunnatulta materiaalilta - jotka haittaavat murrosikäisen kasvua ja kehitystä. Neuvo, kuinka toimia jos niihin törmää esimerkiksi netissä.

Lähde: <http://www.mediakasvatus.fi/vanhemmille/nuori>

”HYVÄ & PAHA MEDIA”

Ohjaajat kiinnittävät seinälle neljä A4 paperia, jotka on otsikoitu seuraavasti:

INTERNET KÄNNYKKÄ PELIT TELEVISIO LEHDET

Seuraavaksi seinän vasempaan laitaan kiinnitetään viisi alaotsikkoa (ks. kuva)

HYÖDYT HAITAT SALLITTU/KIELLETTY HYVÄ SÄÄNTÖ
YHDESSÄ TEKEMINEN

Seuraavaksi ohjaajat selittävät, että vanhemmat voivat alkaa nimetä asioita mitä kuuluu minkäkin otsikon alle (ks. alla oleva esimerkkitaulukko). Ohjaajat kirjoittavat leikatuille papereille vanhempien nimeämiä asioita ja kiinnittävät ne taulukkoon. Kun laput on saatu seinälle, käydään seinälle kerätty materiaali yhdessä läpi esim. ajatuksia, kysymyksiä, mielipide-eroja ja perusteluita.

esimerkki

	TIETOKONE/ INTERNET	KÄNNYKKÄ	PELIT	TELEVISIO	LEHDET
HYÖDYT	nykyaikana on osattava käyttää monipuolisesti		oppii englannin kielen		harjoittaa lukutaitoja ja saa uutta tietoa
HAITAT		tekstailee eikä keskustele	paljon väkivaltaa		vääränlainen kauneusihanne, lööpeistä vääristävä kuva
SALLITTU / KIELLETTY	ei saa käyttää maksullisia palveluja		ei saa pelata K-18 pelejä	saa katsoa vapaasti ikärajojen puitteissa	
HYVÄ SÄÄNTÖ	nuoren koneeseen asennetaan aina esto-ohjelmat	otetaan yöksi ”nukkumaan” vanhempien huoneeseen		ei saa katsoa arkisin klo 23 jälkeen	
YHDESSÄ TEKEMINEN			uuden pelin ”testaaminen” vanhemman kanssa	yhteinen leffailta perjantaisin, jonka jälkeen keskustelua elokuvasta	Hesarin lukemista yhdessä viikonlopun

Jos jää aikaa, niin:

Lopuksi (voidaan käydä keskustelun muodossa tai kirjata yhteisesti ylös): Laaditaan jokaisen median kohdalla vanhempien toiveet ja tavoitteet kyseisen median käytölle nuorten kohdalla.

Tehtävän tarkoitus:

- toimia keskustelun herättäjänä liittyen kaikkiin nuorten käyttämiin medioihin
- vanhemmilla on mahdollisuus päästä keskustelemaan kaikista nuorten käyttämistä medioista, ja ihmetellä ja kysellä asioista, joista ei tiedä tai halua tietää enemmän
- vanhemmat pääsevät purkamaan tuntojaan siitä, mikä nuoren median käytössä häiritsee, mikä on hyvää, mikä sääntö toimii, mikä sääntö ei toimi jne.
- vanhemmat voivat jakaa hyviä vinkkejä liittyen sääntöihin ja rajoituksiin
- yhteistä pohdintaa ja omien kokemusten ja ajatusten jakamista, vanhemmat voivat huomata, että toisissa perheissä painitaan samantyyppisten asioiden parissa

Ohjaajan tueksi (apukysymyksiä ja asioita liittyen alaotsikoihin):

HYÖDYT:

- voiko olla apuna tai tukea koulutehtävissä tai opiskelussa?
- toimiiko sosiaalisten suhteiden ylläpitäjänä?
- toimiiko vanhemman ja nuoren yhteisenä harrastuksena tai viestintävälineenä?

HAITAT:

- käyttääkö nuori liikaa, joka vaikuttaa koulunkäyntiin, nukkumiseen tms.?
- tuleeko lisälaskuja vanhemmille esim. puhelinlasku, pelit, jne.? (nuori ei ymmärrä kulutustaan kun rahan käyttö ei näy konkreettisesti)
- onko tapahtunut jotain ikävää esim. Internetin keskustelupalstalla joku aikuinen kirjoittanut seksuaalisävytteisiä viestejä?

SALLITTU/KIELLETTY:

- mitä nuori saa ja ei saa tehdä esim. saa tai ei saa pelata yli ikärajasuositusten (15-vuotias pelaa K-18 pelejä)
- miten sovittuja asioita valvotaan?
- mikä on ehdottomasti kiellettyä ja mistä nuori saa vapaasti päättää, esim. nuori ei saa tietokonetta omaan huoneeseen, saa katsoa tv:tä niin paljon kuin haluaa

HYVÄ SÄÄNTÖ:

- mikä sääntö toimii hyvin omassa kodissa?
- mitä sääntöä nuori on noudattanut hyvin, miksi? esim. ei katsota tv:tä arkisin klo 22 jälkeen, sillä nuori nukkuu paremmat yöunet ja jaksaa mennä kouluun.
- miten sääntöihin on päädytty?

YHDESSÄ TEKEMINEN:

- mitä teette yhdessä nuorten kanssa liittyen medioihin?
- mitä haluaisit tehdä yhdessä?
- mikä yhdessä tekeminen on mielestäsi tärkeää?

LIITE 8. Vanhempainryhmä: Päihdekasvatus

VANHEMPAINRYHMÄN OHJAUS:

ALKUVALMISTELUT

- 1) Ryhmätilaan asetetaan ympyrän muotoon sopivan verran tuoleja.
- 2) Pöydälle levitetään lehdistä leikattuja kuvia.
- 3) Tarjolle laitetaan kahvia, teetä ja kylmää juotavaa sekä jotain pientä syötävää.
- 4) Ryhmätehtävää varten ohjaajalla on mukana valmiiksi tehdyt väittämäkortit (päihteet & energiajuomat)
- 5) Ohjaaja tulostaa valmiiksi kaikille vanhemmille materiaalit, jotka jaetaan ryhmän lopussa.

OHJAAJAN ALKUPUHE

Toivotetaan vanhemmat tervetulleiksi. Jos paikalla on ensikertalaisia, niin kerrotaan lyhyesti vanhempainryhmästä:

”Vanhempainryhmän tarkoituksena on tarjota vanhemmille ryhmämuotoisesti tukea nuoren kasvuun ja kehitykseen sekä vanhemmuuteen liittyviin asioihin. Ryhmässä on tarkoitus olla vapaasti oma itsensä, saa puhua jos haluaa, mutta voi myös halutesaan vain kuunnella. Vanhempainryhmä on avoin ryhmä, joka järjestetään yhteensä seitsemän (7) kertaa kevään/syksyn aikana. Ryhmätapaaminen kestää 1½ tuntia. Jokainen ryhmätapaaminen toimii itsenäisenä osiona, joten vanhempia voi tulla mukaan ryhmätoimintaan pitkin kevättä/syksyä. Vaikka tämä on avoin ryhmä, on ryhmä kuitenkin luottamuksellinen. Ne asiat, joita ryhmässä jaetaan ja puhutaan, ei niistä saa puhuta ryhmän ulkopuolisille. Tarkoituksena on luoda avoin ja luottamuksellinen ilmapiiri kaikille ryhmän jäsenille.”

TUTUSTUMISKIERROS

Ryhmäläiset (myös ohjaajat) valitsevat pöydällä olevista kuvista sen, joka kuvaa parhaiten sitä millä mielin on tullut tähän ryhmään. Tämän jälkeen jokainen kertoo lyhyesti valitsemastaan kuvasta ja itsestään (ainakin oma nimi). Ohjaaja voi aloittaa kertomalle ensin nimensä ja valitsemastaan kuvasta.

OHJAAJA KERTOO VANHEMMILLE RYHMÄN AIHEEN: PÄIHDEKASVATUS

OHJAAJAN ALUSTUS AIHEESEEN: Ohjaaja lukee ryhmän alkuun aiheeseen liittyvän alustuksen " Tietoa nuorten päihteiden käytöstä ja asenteista".

RYHMÄTEHTÄVÄ: VÄITTÄMÄKORTIT: PÄIHTEET & ENERGIAJUOMAT

Ohjaaja laittaa kiertämään korin, jonne on laitettu laminoidut väittämäkortit. Jokainen vanhempi nostaa vuoron perään väittämäkortin, jonka jälkeen ne luetaan yksitellen ääneen läpi. Jokaisen väittämäkortin jälkeen vanhemmat saavat kertoa omat mielipiteensä. Ohjaaja pitää huolen että keskustelu on tasapuolista ja pysyy aiheessa.

LOPETUS (n.10 min ennen lopetusta)

Ohjaaja toteaa sopivassa kohtaan, että aika alkaa olla vähissä ja ryhmätapaamista täytyy alkaa lopetella. Ryhmän lopuksi pidetään fiiliskierros. Kaikki ryhmän jäsenet kertovat vuorollaan:

- 7) Miltä tuntui olla mukana ryhmässä?
- 8) Nimeä yksi asia, jonka otat mukaan ryhmästä?

Lopuksi ohjaaja kiittää kaikkia osallistuneita vanhempia ja kertoo milloin on seuraava vanhempainryhmätapaaminen sekä jakaa kaikille vanhemmille kotiin vietäväksi infopakettin päivän aiheesta.

VANHEMMILLE JAETTAVA MATERIAALI:

<http://mll-fi->

bin.directo.fi/@Bin/b6b19846cec1a1d631531ed353caf8f7/1333017705/application/pdf/14674605/Kissa_p%C3%B6yd%C3%A4lle_pdf.pdf

TIETOA NUORTEN PÄIHITEIDEN KÄYTÖSTÄ JA ASENTEISTA:

Tiedot on peräisin Mannerheimin lastensuojeluliiton ehkäisevän päihdetyön (EPT) -hankkeen seurantatutkimuksesta. Tulokset perustuvat hankkeeseen osallistuneiden nuorten ja vanhempien kyselylomakevastauksiin, joita kerättiin ensimmäisen kerran nuorilta heidän ollessa 7.luokalla vuonna 2007 ja toisen kerran 9. luokalla vuonna 2009.

TULOKSIA:

- Nuorten humalajuominen on Suomessa yleisempää kuin muualla Euroopassa.
- Nuorten kiinnostus käyttää alkoholia lisääntyi 7. luokalta 9. luokalle yleisimmin kuin kiinnostus tupakoida.
- Kolmannes nuorista ilmoitti vanhempien kanssa käytyjen alkoholikeskustelujen lisääntyneet 2 vuoden aikana.
- Alkoholia kokeilleiden nuorten osuudet nousivat n. 30 % n. 60 % ja tupakkaa kokeilleiden osuudet vajaasta 20 % lähes puoleen seitsemänneltä luokalta yhdeksännelle luokalle.
- 9. luokalla päivittäin tupakoi 7 % pojista ja 8 % tytöistä, kun 7. luokalla yksikään nuori ei tupakoinut päivittäin. Kouluterveyskyselyn mukaan päivittäin tupakoi 21 % 9. luokkalaisista pojista ja 17 % tytöistä.
- Humalajuominen yleistyi: 7. luokalla muutama nuori oli ollut humalassa, kun 9. luokalla kolmasosa tytöistä ja neljäsosa pojista oli ollut vähintään kerran todella humalassa.
- Yleisimmät syyt nuoren alkoholin käyttöön olivat kokeilunhalu ja se, että kavertitkin käyttävät alkoholia.
- Nuorten suhtautuminen ikäistensä päihteiden käyttöön muuttui sallivammaksi: ikäistensä humalajuomisen hyväksyi 7. luokalla 11 % nuorista ja 9. luokalla 44 % nuorista. Satunnaisen tupakoinnin hyväksyi 7. luokalla 26 % ja 9. luokalla 60 % nuorista.
- 9. luokalla aiempaa useampi nuori koko päihteiden käytöstä koituvan myönteisiä vaikutuksia, samalla kun aiempaa harvempi kaipasi tietoa päihteiden käytön vaarallisuudesta tai toivoi rajoituksia päihteiden käytölle.
- Kaikkein tehokkaimpia tapoja ehkäistä nuorten päihteiden käyttöä olivat nuorten mielestä oma harkintakyky päihdetilanteissa, mielekäs tekeminen, hyvät kaverisuhteet ja päihteiden vuoksi sairastuneiden kertomukset.

- Vanhempien suhtautuminen oman nuoren päihdekokeiluihin muuttui hieman sallivammaksi kahden vuoden aikana ja he suhtautuivat nuoren alkoholikokeiluihin sallivammin kuin tupakkakokeiluihin. Puolet perheistä hyväksyi alkoholin maistamisen aikuisen seurassa.
- Vanhempien kielteinen suhtautuminen alaikäisen päihdekokeiluihin ja päihteiden käyttöön on tärkeää, sillä salliva asenne ennustaa nuoren päihteiden käyttöä.
- Suomessa tehdyt paikalliset tutkimukset osoittavat, että vanhemmat usein aliarvioivat lapsensa alkoholinkäytön.
- Kouluterveyskyselyn antamat tulokset viittaavat siihen, että vanhempien tarjoama alkoholi alaikäiselle ei suojaa häntä holtittomalta alkoholinkäytöltä, vaan pikemminkin päinvastoin. Niillä nuorilla, joille vanhemmat ovat tarjonneet alkoholia, on useampia erilaisia tapoja hankkia alkoholia kuin niillä, joille vanhemmat eivät tarjonneet alkoholia.

VÄITTÄMÄKORTIT: PÄIHTEET & ENERGIAJUOMAT

ALKOHOLI & HUUMEET:

- Alkoholin kokeilu kuuluu nuoruuteen.
- Päihteettömyys on nouseva trendi nuorten keskuudessa.
- Jos ostaa nuorellesi alkoholia, tiedän mitä hän juo.
- Kun nuori saapuu myöhään kotiin päihtyneenä, on keskustelu parempi jättää aamuun, tärkeintä on tarkistaa nuoren kunto.
- Nuori voi maistaa alkoholia vanhemman seurassa.
- Uskon omien juomatottumusteni vaikuttavan nuoren alkoholinkäyttöön.
- Nuoren kaveripiirillä on suuri vaikutus nuoren päihteiden käyttöön.
- Nuorten alkoholijuominen on aina humalahakuista.
- Vanhemmat voivat estää nuoren päihteiden käytön asettamalla nuorelle selkeät säännöt ja rajat esim. sisääntuloajan.
- Lapselleni on yritetty kaupata huumeita.
- Tiedän mitä oireita nuorella esiintyy, jos hän käyttää huumeita.
- Kannabiksen käyttö eli pilven polttaminen on lisääntynyt nuorten keskuudessa.
- Alkoholi vaikuttaa nuoreen...
- Nuorten alkoholinkulutus on...

TUPAKOINTI:

- Tupakointi lapsen elinympäristössä vaikuttaa lapsen asenteisiin ja omaan tupakointiin.
- Tupakoivien vanhempien lapset tupakoivat enemmän kuin muut.
- Nuoren kaveripiirin suhtautuminen tupakointiin vaikuttaa vahvasti nuoren omiin asenteisiin.
- Nuoret voivat helposti ostaa itse tupakkaa.
- Viikkorahoillaan nuori saa halutessaan ostaa itselleen tupakkaa.
- Tietynikäinen nuori saa kotona polttaa tupakkaa.
- Mielestäni tupakoiva nuori...
- Mielestäni nuoren tupakointi...

ENERGIAJUOMAT:

- Energiajuomat ovat hyväksi nuorelle, sillä energiajuomien avulla nuori jaksaa paremmin.
- Energiajuomien myyminen alle 18-vuotiaalle on sallittua.
- Energiajuomat auttavat nuorta keskittymään koulussa.
- Energiajuomien kulutus on yhteydessä nuorten ylipainoon.
- Energiajuomia saa mielestäni juoda koulussa.
- Mielestäni energiajuomat ovat...

LIITE 9. Vanhempainryhmä: Kodin rajat ja säännöt

VANHEMPAINRYHMÄN OHJAUS:

ALKUVALMISTELUT:

- 1) Ryhmätilaan asetetaan ympyrän muotoon sopivan verran tuoleja.
- 2) Pöydälle levitetään lehdistä leikattuja kuvia.
- 3) Tarjolle laitetaan kahvia, teetä ja kylmää juotavaa sekä jotain pientä syötävää.
- 4) Ryhmätehtävää varten ohjaajalla on mukana valmiiksi tehdyt avoimet lauseet - kortit (kodin säännöt ja rajojen asettaminen).
- 5) Ohjaaja tulostaa valmiiksi kaikille vanhemmille materiaalit, jotka jaetaan ryhmän lopussa.

OHJAAJAN ALKUPUHE:

Toivotetaan vanhemmat tervetulleiksi. Jos paikalla on ensikertalaisia, niin kerrotaan lyhyesti vanhempainryhmästä:

“Vanhempainryhmän tarkoituksena on tarjota vanhemmille ryhmämuotoisesti tukea nuoren kasvuun ja kehitykseen sekä vanhemmuuteen liittyviin asioihin. Ryhmässä on tarkoitus olla vapaasti oma itsensä, saa puhua jos haluaa, mutta voi myös halutesaan vain kuunnella. Vanhempainryhmä on avoin ryhmä, joka järjestetään yhteensä seitsemän (7) kertaa kevään/syksyn aikana. Ryhmätapaaminen kestää 1½ tuntia. Jokainen ryhmätapaaminen toimii itsenäisenä osiona, joten vanhempia voi tulla mukaan ryhmätoimintaan pitkin kevättä/syksyä. Vaikka tämä on avoin ryhmä, on ryhmä kuitenkin luottamuksellinen. Ne asiat, joita ryhmässä jaetaan ja puhutaan, ei niistä saa puhuta ryhmän ulkopuolisille. Tarkoituksena on luoda avoin ja luottamuksellinen ilmapiiri kaikille ryhmän jäsenille.”

TUTUSTUMISKIERROS:

Ryhmäläiset (myös ohjaajat) valitsevat pöydällä olevista kuvista sen, joka kuvaa parhaiten sitä millä mielin on tullut tähän ryhmään. Tämän jälkeen jokainen kertoo lyhyesti valitsemastaan kuvasta ja itsestään (ainakin oma nimi). Ohjaaja voi aloittaa kertomalle ensin nimensä ja valitsemastaan kuvasta.

OHJAAJA KERTOO VANHEMMILLE RYHMÄN AIHEEN: KODIN SÄÄNNÖT JA RAJAT

OHJAAJAN ALUSTUS AIHEESEEN: Ohjaaja lukee alkuun aiheeseen johdattavan Pirjo Poutun (2005) runon:

KADOTETTU VANHEMMUUS (Pirjo Pouttu 2005)

*Onko maailmasta kadonnut vanhemmuus?
se on yks' uusavuttomuus
uskalla muksulle rajat laittaa
ei säännöt, kiellot lasta haittaa
ei kaikkea tarvitse heti saada
ei vanhat opit ojaan kaada
anna myös mitä odottaa
ettei tarvitse kadottaa
lapsuutta ihanaa...
uskalla kasvaa lapsen myötä
siinä on tiedän hitosti työtä
uskalla olla vanhempi vahva
uskalla olla ovenkahva
aikuisten maailmaan...*

RYHMÄTEHTÄVÄ: AVOIMET LAUSEET -KORTIT "KODINSÄÄNNÖT JA RAJOJEN ASETTAMINEN"

Ohjaaja laittaa kiertämään korin, jonne on laitettu laminoidut avoimet lauseet -kortit. Jokainen vanhempi nostaa vuoron perään kortin, jonka jälkeen ne luetaan yksitellen ääneen läpi. Jokaisen kortin jälkeen vanhemmat saavat omin sanoin jatkaa kortin lauseen loppuun. Ohjaaja pitää huolen että keskustelu on tasapuolista ja pysyy aiheessa.

LOPETUS (n.10 min ennen lopetusta):

Ohjaaja toteaa sopivassa kohtaan, että aika alkaa olla vähissä ja ryhmätapaamista täytyy alkaa lopetella. Ryhmän lopuksi pidetään fiiliskierros. Kaikki ryhmän jäsenet kertovat vuorollaan:

- 9) Miltä tuntui olla mukana ryhmässä?
- 10) Nimeä yksi asia, jonka otat mukaan ryhmästä?

Lopuksi ohjaaja kiittää kaikkia osallistuneita vanhempia ja kertoo milloin on seuraava vanhempainryhmätapaaminen sekä jakaa kaikille vanhemmille kotiin vietäväksi infopakettin päivän aiheesta.

VANHEMMILLE JAETTAVA MATERIAALI:

tulostettavat sivut 1-2, 20-26

<http://mll-fi-bin.directo.fi/@Bin/549660665afe6dd94c827368acaa9b1f/1344174580/application/pdf/11802127/vin-sopivaa-etaisytyta-etsimassa.pdf>

sekä

http://www.mll.fi/vanhempainnetti/tukivinkit/nuori_laiminlyo_kotiintuloajat/

sekä runo, jonka ohjaaja luki ryhmän alussa

KADOTETTU VANHEMMUUS (Pirjo Pouttu 2005)

*Onko maailmasta kadonnut vanhemmuus?
se on yks' uusavuttomuus
uskalla muksulle rajat laittaa
ei säännöt, kiellot lasta haittaa
ei kaikkea tarvitse heti saada
ei vanhat opit ojaan kaada
anna myös mitä odottaa
ettei tarvitse kadottaa
lapsuutta ihanaa...
uskalla kasvaa lapsen myötä
siinä on tiedän hitosti työtä
uskalla olla vanhempi vahva
uskalla olla ovenkahva
aikuisten maailmaan...*

AVOIMET LAUSEET -KORTIT: KODIN SÄÄNNÖT JA RAJAT

- Nuoren kotitöihin kuuluu...
- Sopiva viikkoraha on...
- Sopiva kotiintuloaika nuorelleni on...
- Jos nuori myöhästyy kotiintuloajastaan, minä...
- Nuori haluaa olla myöhään yöhön / aikaiseen aamuun asti ulkona...
- Jos nuori lähtee ulos ilman lupaa, minä..
- Poika/tyttöystävä voi tulla yökylään...
- Kodin säännöistä sovitaan...
- Kodin tärkein sääntö on...
- Nuori ei halua lähteä aamulla kouluun, joten minä...
- Huomioin nuoren hyvän toiminnan ja säännöistä kiinni pitämisen...
- Kotonamme käytettäviä sanktioita ja rangaistuksia ovat...
- Nuori sanoo menevänsä kaverin luo yöksi...
- Nuoret tarvitsevat rakkautta ja rajoja, sillä...
- Nuori ei aina noudata asettamiani rajoja tai kieltoja, koska...
- Rajojen noudattamatta jättäminen houkuttaa nuorta...
- Tilaa nuoren omille päätöksille annetaan sen mukaan, kuinka...
- Nuortani nolostuttaa, kun soitan hänen peräänsä...
- On tärkeää, että perheessä pidetään rajoista kiinni "pienissäkin" asioissa, kuten...
- Kun asiat sujuvat nuoren kanssa sovituksi...
- Hyvän mallin antaminen rakentuu pienistä asioista, kuten...
- Joustan sovituissa asioissa nuoren kohdalla...
- Kodin sääntöjen on oltava selkeät, jotta...

LIITE 10. Vanhempainryhmä: Vanhemman ja nuoren vuorovaikutus

VANHEMPAINRYHMÄN OHJAUS:

ALKUVALMISTELUT:

- 1) Ryhmätilaan asetetaan ympyrän muotoon sopivan verran tuoleja.
- 2) Pöydälle levitetään lehdistä leikattuja kuvia.
- 3) Tarjolle laitetaan kahvia, teetä ja kylmää juotavaa sekä jotain pientä syötävää.
- 4) Ryhmätehtävää varten ohjaaja on tulostanut luettavaksi caset: Miten keskustella nuoren kanssa?, joiden kautta ryhmäaihetta käsitellään.
- 5) Ohjaaja tulostaa valmiiksi kaikille vanhemmille materiaalit, jotka jaetaan ryhmän lopussa
- 6) Ohjaajan tulee valita ennen hyvissä ajoin ennen ryhmän alkua, mitkä osat hän lukee Meidän Perhe -lehtien artikkeleista (ks. Ohjaajan alustus aiheeseen - kohta).

OHJAAJAN ALKUPUHE:

Toivotetaan vanhemmat tervetulleiksi. Jos paikalla on ensikertalaisia, niin kerrotaan lyhyesti vanhempainryhmästä:

“Vanhempainryhmän tarkoituksena on tarjota vanhemmille ryhmämuotoisesti tukea nuoren kasvuun ja kehitykseen sekä vanhemmuuteen liittyviin asioihin. Ryhmässä on tarkoitus olla vapaasti oma itsensä, saa puhua jos haluaa, mutta voi myös halutesaan vain kuunnella. Vanhempainryhmä on avoin ryhmä, joka järjestetään yhteensä seitsemän (7) kertaa kevään/syksyn aikana. Ryhmätapaaminen kestää 1½ tuntia. Jokainen ryhmätapaaminen toimii itsenäisenä osiona, joten vanhempia voi tulla mukaan ryhmätoimintaan pitkin kevättä/syksyä. Vaikka tämä on avoin ryhmä, on ryhmä kuitenkin luottamuksellinen. Ne asiat, joita ryhmässä jaetaan ja puhutaan, ei niistä saa puhuta ryhmän ulkopuolisille. Tarkoituksena on luoda avoin ja luottamuksellinen ilmapiiri kaikille ryhmän jäsenille.”

TUTUSTUMISKIERROS:

Ryhmäläiset (myös ohjaajat) valitsevat pöydällä olevista kuvista sen, joka kuvaa parhaiten sitä millä mielin on tullut tähän ryhmään. Tämän jälkeen jokainen kertoo lyhyesti valitsemastaan kuvasta ja itsestään (ainakin oma nimi). Ohjaaja voi aloittaa kertomalle ensin nimensä ja valitsemastaan kuvasta.

OHJAAJA KERTOO VANHEMMILLE RYHMÄN AIHEEN: VANHEMMAN JA NUOREN VUOROVAIKUTUS

OHJAAJAN ALUSTUS AIHEESEEN: Ohjaaja lukee ryhmän alkuun aiheeseen liittyvän alustuksen Meidän Perhe lehtien artikkeleista "Älä taas huuda!" (2/2012) ja " Älä molla murkkua!" (10/2012) ohjaajan itsensä valitsemat kohdat.

RYHMÄTEHTÄVÄ: CASET: Miten keskustella nuoren kanssa?

Ohjaajat lukevat vuorotellen caseja liittyen erilaisiin vanhemman ja nuoren välisiin vuorovaikutustilanteisiin. Vanhemmat voivat kertoa miten kyseisessä tilanteessa toimisivat. Ohjaaja pitää huolen että keskustelu on tasapuolista ja pysyy aiheessa.

LOPETUS (n.10 min ennen lopetusta):

Ohjaaja toteaa sopivassa kohtaan, että aika alkaa olla vähissä ja ryhmätapaamista täytyy alkaa lopetella. Ryhmän lopuksi pidetään fiiliskierros. Kaikki ryhmän jäsenet kertovat vuorollaan:

- 11) Miltä tuntui olla mukana ryhmässä?
- 12) Nimeä yksi asia, jonka otat mukaan ryhmästä?

Lopuksi ohjaaja kiittää kaikkia osallistuneita vanhempia ja kertoo milloin on seuraava vanhempainryhmätapaaminen sekä jakaa kaikille vanhemmille kotiin vietäväksi infopakettin päivän aiheesta.

VANHEMMILLE JAETTAVA MATERIAALI:

<http://mll-fi-bin.directo.fi/@Bin/5cc6b0b1a38e4835b71469a87142e673/1338459021/application/pdf/11802123/vin-sanakirja-web.pdf>

CASET: "Miten keskustella nuoren kanssa?"

- Nuori saapuu koulusta kotiin ja istahtaa tv:n äärelle. Miten lähestyt nuorta kun haluaisit tietää miten koulupäivä on sujunut?
- Miten vastaat, kun nuori kertoo haluavansa viettää ensi viikonlopun kotona ja haluavansa tehdä yhdessä kanssasi jotain.
- Nuoren kaveri on jäänyt kiinni varastelusta. Olet huolissasi siitä, miten tällainen käytös vaikuttaa nuoreesi ja onko hän ikinä varastanut. Miten lähestyt asiaa nuoren kanssa?
- Nuori on yhdeksännellä luokalla. Miten lähestyt nuorta ja miten aiot keskustella hänen kanssaan kun haluaisit tietää hänen tulevaisuuden suunnitelmistaan?
- Miten hoidat tilanteen nuoren kanssa, kun nuori ei ole kouluamuna herättelyistä huolimatta noussut ajoissa vaan vetelehtii aamutoimissaan?
- Nuori pyytää lupaa mennä kaverilleen yöksi. Annatte luvan ja soitatte vielä illalla nuorelle, joka kertoo olevansa menossa nukkumaan. Seuraavana päivänä paljastuukin, että nuori on ollut kavereidensa kanssa tuntemattoman henkilön kotona kotibileissä. Miten selvität asian puhuessasi nuoren kanssa?
- Nuori ei halua lähteä perheen yhteiselle kesälomaretkelle, vaan haluaa jäädä yksin kotiin. Miten keskusteleet asiasta nuoren kanssa, kun mielestäsi nuori on liian nuori jäämään yksin pidemmäksi aikaa kotiin?

- Olette riidelleet nuoren kanssa. Miten käsittelet asian nuoren kanssa, kun nuori on lähtenyt luvatta kotoa menoilleen ja palaa vasta yöllä kotiin?
- Katsotte yhdessä uutisia nuoren kanssa. Uutisissa kerrotaan koulusurmaajasta. Nuori näyttää katsovat ohjelmaa hiljaisen ja hieman järkyttyneen oloisena. Miten keskustele asiasta nuoren kanssa?
- Mitä teet, kun ohitat nuoren huoneen ja kuulet sieltä itkua?
- Nuori saapuu illalla bussilla kotiin sovittuun kotiintuloaikaan mennessä. Nuori kertoo, että bussissa joku humalainen mies oli alkanut riehumaan, ja että tämä oli lähestynyt myös nuorta ja pyytänyt rahaa. Miten käsittelet asiaa nuoren kanssa?
- Miten käsittelet asian nuoren kanssa, kun hän on juuri saanut tietää, ettei ole saanut kesätyöpaikkaa useista lähettämistään hakemuksista huolimatta?
- Miten käsittelet asian nuoren kanssa, kun nuori ei suostu siivoamaan huonettaan, vaan toteaa, että siitä pitäisi maksaa hänelle paremmin?
- Nuorta mietityttää millaiseen ammattiin hänen kannattaisi opiskella. Nuori pohtii mm. mistä ammatista hän saisi parhaiten rahaa ja kysyy sinulta neuvoja. Miten neuvot häntä?
- Nuori kertoo ajautuneensa isoon riitaan hyvän ystävänsä kanssa. Nuoren mukaan ystävä petti hänen luottamuksensa kertomalla hänen henkilökohtaisista asioistaan toisille. Miten keskustele asiasta nuoren kanssa?

LIITE 11. Vanhempainryhmä: Vanhemmuuden tunteet

VANHEMPAINRYHMÄN OHJAUS:

ALKUVALMISTELUT:

- 1) Ryhmätilaan asetetaan ympyrän muotoon sopivan verran tuoleja.
- 2) Pöydälle levitetään lehdistä leikattuja kuvia.
- 3) Tarjolle laitetaan kahvia, teetä ja kylmää juotavaa sekä jotain pientä syötävää.
- 4) Ryhmätehtävää varten
- 5) Ohjaaja tulostaa valmiiksi kaikille vanhemmille materiaalit, jotka jaetaan ryhmän lopussa

OHJAAJAN ALKUPUHE:

Toivotetaan vanhemmat tervetulleiksi. Jos paikalla on ensikertalaisia, niin kerrotaan lyhyesti vanhempainryhmästä:

“Vanhempainryhmän tarkoituksena on tarjota vanhemmille ryhmämuotoisesti tukea nuoren kasvuun ja kehitykseen sekä vanhemmuuteen liittyviin asioihin. Ryhmässä on tarkoitus olla vapaasti oma itsensä, saa puhua jos haluaa, mutta voi myös halutesaan vain kuunnella. Vanhempainryhmä on avoin ryhmä, joka järjestetään yhteensä seitsemän (7) kertaa kevään/syksyn aikana. Ryhmätapaaminen kestää 1½ tuntia. Jokainen ryhmätapaaminen toimii itsenäisenä osiona, joten vanhempia voi tulla mukaan ryhmätoimintaan pitkin kevättä/syksyä. Vaikka tämä on avoin ryhmä, on ryhmä kuitenkin luottamuksellinen. Ne asiat, joita ryhmässä jaetaan ja puhutaan, ei niistä saa puhuta ryhmän ulkopuolisille. Tarkoituksena on luoda avoin ja luottamuksellinen ilmapiiri kaikille ryhmän jäsenille.”

TUTUSTUMISKIERROS:

Ryhmäläiset (myös ohjaajat) valitsevat pöydällä olevista kuvista sen, joka kuvaa parhaiten sitä millä mielin on tullut tähän ryhmään. Tämän jälkeen jokainen kertoo lyhyesti valitsemastaan kuvasta ja itsestään (ainakin oma nimi). Ohjaaja voi aloittaa kertomalle ensin nimensä ja valitsemastaan kuvasta.

OHJAAJA KERTOO VANHEMMILLE RYHMÄN AIHEEN: VANHEMMUUDEN TUNTEET

OHJAAJAN ALUSTUS AIHEESEEN: Ohjaaja lukee ryhmän alkuun aiheeseen liittyvän alustuksen "Haastavat tunteet".

RYHMÄTEHTÄVÄ: VÄITTÄMÄKORTIT: VANHEMMUUDEN TUNTEET

Vanhemmille jaetaan avuksi tunnesanalista, jota he voivat hyödyntää tehtävää tehtäessä. Ohjaajat lukevat vuorotellen väittämiä liittyen vanhemmuuden tunteisiin. Vanhemmat voivat vastata väitteisiin vuoronperään. Ohjaaja pitää huolen että keskustelu on tasapuolista ja pysyy aiheessa.

LOPETUS (n.10 min ennen lopetusta):

Ohjaaja toteaa sopivassa kohtaan, että aika alkaa olla vähissä ja ryhmätapaamista täytyy alkaa lopetella. Ryhmän lopuksi pidetään fiiliskierros. Kaikki ryhmän jäsenet kertovat vuorollaan:

- 13) Miltä tuntui olla mukana ryhmässä?
- 14) Nimeä yksi asia, jonka otat mukaan ryhmästä?

Lopuksi ohjaaja kiittää kaikkia osallistuneita vanhempia ja kertoo milloin on seuraava vanhempainryhmätapaaminen sekä jakaa kaikille vanhemmille kotiin vietäväksi infopakettin päivän aiheesta.

VANHEMMILLE JAETTAVA MATERIAALI:

tulostettavat sivut 1-2 ja 5-38

<http://mll-fi->

[bin.directo.fi/@Bin/f0641e5b4fb64bb37db957ed8f49692a/1344175147/application/pdf/11231118/JKK_VanhemmanTK.pdf](http://mll-fi-bin.directo.fi/@Bin/f0641e5b4fb64bb37db957ed8f49692a/1344175147/application/pdf/11231118/JKK_VanhemmanTK.pdf)

HAASTAVAT TUNTEET

Murrosikäisen vanhempana on joskus vaikeaa. Vanhat toimintatavat ja kasvatuksen keinot joutuvat puntariin – myös kriittisen nuoren taholta. Vanhempi saattaa olla yhtä **hämmentynyt** kuin nuori muutoksen kynsissä. Kaikki uusi nuorella ja nuorta ympäröivässä maailmassa tuntuu **pelottavalta**.

Vanhemmalle nuoren onnistumiset ja epäonnistumiset ovat henkilökohtaisia voittoja ja tappioita. Tämä osoittaa sitoutumista omaan lapseen ja nuoreen, mutta tekee elämästä murrosikäisen kanssa melkoista vuoristorataa.

Suru ja **haikeus** lapsuuden päättymisestä valtaavat mielen. Aiemmin eletty vaihe näyttää yhtäkkiä helpolta ja huolettomalta. Nuoren uudet aluevaltauksiset **huolestuttavat** vanhempaa, vaikka ne sujuisivat hyvinkin.

Murrosikäisen vanhemmalta vaaditaan **epävarmuuden sietämistä**. Täytyy luottaa siihen, että tuntee oman nuorensa. Vaikka toiminnan tulos ei heti näy, ollaan oikealla tiellä.

Nuoren antama palaute vanhemmalle ei aina ole myönteistä. Kun joutuu olemaan tiukka rajojen asettaja, voi myös olla ylpeä itsestään: "Välitän nuorestani, siksi jaksan ja osaan myös tämän ikävältä tuntuvan rajanvedon!"

AIKALISÄ ON VÄLILLÄ TARPEEN

Oman **kiukun** ja **vihan** tunteiden noustessa on hyvä ottaa aikalisä, jos mahdollista. Aikuisen tulisi säilyttää aikuisuutensa, jotta nuori saa olla nuori.

Täydellisesti vanhemmuus ei onnistu keneltäkään. Anteeksi voi pyytää, kun huomaa toimineensa hölmösti. Nuorekin on helpompi hyväksyä oma rajallisuutensa, kun aikuinen antaa siihen mallin.

Vanhemmuuteen kuuluu aina jonkin verran **riittämättömyyden**, **syllisyyden** ja **epäonnistumisen** tunteita. Ne kertovat siitä, että aikuinen arvioi omaa toimintaansa kasvattajana. Itsensä soimaaminen kaikista nuoren tekemisistä ei kuitenkaan edistä kenenkään hyvinvointia.

Pikemminkin kannattaa todeta: "Nyt ollaan tässä tilanteessa – mietitään yhdessä, miten tästä päästään eteenpäin parhaalla mahdollisella tavalla."

Vanhemman on huolehdittava omasta jaksamisestaan murrosiän ravistellessa perhettä. Konekaan, saati sitten ihminen ei toimi ilman "akkujen lataamista".

Aikuisella on nuorta enemmän kokemusta haastavista tilanteista ja tunteista. Tunteita on hyvä pukea sanoiksi. Näin nuorikin saa nimen omalle olotilalleen ja mallin tunteiden käsittelystä.

Lähde:

http://www.vaestoliitto.fi/murkun_kanssa/tietoa/vanhemmuus_ja_koti2/vanhemmuus/haastavat_tunteet/

VÄITTÄMÄKORTIT: VANHEMMUUDEN ERI TUNTEET

- Nämä asiat tekevät minut surulliseksi oman nuoren kanssa...
  - Nämä asiat tekevät minut iloiseksi oman nuoren kanssa ...
  - Nämä asiat tekevät minut vihaiseksi oman nuoren kanssa ...
  - Nämä asiat tekevät minut onnelliseksi oman nuoren kanssa ...
  - Näitä asioita häpeän oman nuoren kanssa ...
  - Näissä asioissa olen pettynyt oman nuoren kanssa ...
  - Nämä asiat tekevät minut ylpeäksi oman nuoren kanssa ...
  - Näihin asioihin liittyen tunnen oloni ahdistuneeksi oman nuoren kanssa...
-
- Tunne, jota minun on vaikea näyttää lapselleni.
  - Ilmaisen lapselleni liikaa jotain tunnetta.
  - Haluaisin ilmaista lapselleni enemmän jotain tunnetta.
  - Nuoren kanssa eläminen herättää voimakkaita tunteita, joita on ajoittain vaikea ilmaista.
  - Väsyneenä tunteet heittelevät herkästi.
  - Kaikenlaiset tunteet ovat vanhemmuudessa sallittuja.
  - Saa olla vihainen, muttei saa...
  - Voin näyttää pettymykseni, jonka jälkeen pitää osata...
  - Väsyneenä yhteinen tekeminen tuntuu...
  - Näytän innostuneisuuteni lapselle...
  - Osoitan hellyyttä nuortani kohtaan...